PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 273 (1961) | Poštnina plačana v gotovini / Spedizione in abbon. post. I. gr. | TRST, nedelja 18. novembra 1951 | Cena 25 lir

Prispevajte za Kulturni dom

NEIZPROSNA OBTOŽBA

Kardeljeva neizprosna obtožba sovjetske kominformovske politike vojaškega pritiska in groženj pred glavno skupščino Združenih narodov, je vzbudila v vseh miroljubnih deželah sveta največje zanimanje. Kardeljev govor pa je hkrati naletel na zelo laskavo oceno v tisku teh dežel kot pomemben in konstruktiven doprinos ciljem Združenih narodov v naporih miroljubnih sil sveta, da se ohrani mir, da se delovanje napadalca prepreči in da se vzpostavi miroljubno sodelovanje med narodi.

V luči Kardeljeve obrazložitve položaja Jugoslavije se šele dobi prava podoba ravnanja Sovjetske zveze in njej podrejenih držav z miroljubno socialistično državo. Zato se nam zdi potrebno da ponovno poudarimo na tem mestu tiste glavne oblike agresivnega pritiska na Jugoslavijo, ki jih je jugoslovanski zunanji minister pred glavno skupščino OZN naštel. Te oblike so: sistematično organiziranje obmejnih incidentov, ki se nenehno večajo po številu in po obsegu; popolna gospodarska blokada, ki gre celò do prekinitve železniškega in poštnega prometa; onemogočanje normalnih diplomatskih stikov do take meje, da predstavlja praktično prekinitev diplomatskih odnosov; diskriminacija, maltretiranje in izgon jugoslovanskega diplomatskega osebja in vztrajni poskusi vmešavanja v notranje zadeve FLRJ; sistem groženj in zastraševanj s pomočjo diplomatskih aktov, vojaških demonstracij, uradne izjave odgovornih ljudi, propaganda itd.; hujskanje vlad pod sovjetsko kontrolo na sovražne akte proti Jugoslaviji; napori, da se razvije obveščevalno - diverzantska - subverzivna aktivnost v FLRJ, ki je naperjena na podkopavanje obrambne moči države, na ustvarjanje agentur sovjetske zunanje politike v Jugoslaviji in nasilno rušenje obstoječega sistema; ogromna kampanja klevet, laži in varanja, javni poziv narodom Jugoslavije z uradnih položajev sovjetskega bloka na nasilno rušenje vlade; preganjanje jugoslovanskih nacionalnih manjšin in jugoslovanskih državljanov v državah sovjetskega bloka; teptanje vseh določb mirovnih pogodb, v kolikor se nanašajo na obveze do Jugoslavije in enostransko prekinjenje vseh pogodb in sporazumov sklenjenih med državami sovjetskega bloka in Jugoslavijo; prekinitev vseh kulturnih in drugih zvez itd. itd.

Nadvse važno je dalje dejstvo, ki ga je Kardelj še prav posebno poudaril, da je danes naperjeno proti Jugoslaviji okrog 25 divizij od okrog 53 divizij, s katerimi razpolagajo satelitske države, ki mejijo z Jugoslavijo, ne računajoč pri tem policijskih sil in ne računajoč sovjetskih oboroženih sil, ki so v teh državah.

Upravičeno je vzkliknil spričo vsega tega jugoslovanski zunanji minister:

»Narodi Jugoslavije in miroljubni ljudje želijo slišati, ali je sovjetska vlada vsaj do neke mere uskladiti svojo politiko do Jugoslavije z miroljubnimi izjavami in predstavniki, ki jih sicer sovjetski predstavniki tukaj pred OZN često dajajo. Nobena kletev ni v stanju skriti up avijeni, miroljubnost in konstruktivnost tako postavljenega vprašanja kot ga postavljajo narodi Jugoslavije in kakor ga tukaj postavila jugoslovanska delegacija«.

Kardelj je omenil v svojem ... pritožbo, ki jo je zaradi sovražnih postopkov kominformovskega bloka predložila jugoslovanska vlada glavni skupščini OZN in poudaril da je storila, ker smatra, da so sovražni postopki kominformovskih držav nagromadili takšne mere, da so postali grožnja za neodvisnost in mir jugoslovanskih narodov in eden od virov resne nevarnosti tudi za mir sploh. Drugi vzrok jugoslovanske pritožbe pa je v tem, da jugoslovanska vlada smatra, da so Združeni narodi vedno pomagati pri odstranitvi sporov, ki se razvijejo s časom in neposredno nevarnost za mir, ki v tem primeru ne predstavlja nevarnosti za mir samo za Jugoslavijo, temveč za vse narode.

Kardeljevo prepričljivo ... je bilo primerjanje sedanjih izjav sovjetskih in vseh ostalih kominformovskih drugih s tistimi izjavami, ki jih je v letih ko se je pripravljal na drugo svetovno vojno, dajal Adolf Hitler. Tudi Hitler je kot danes s kominformisti postavljal predloge za zmanjšanje oborožitve in prepoved določenih vrst orožja. Vztrajno je predlagal in končno tudi dosegel sklenitev pakta štirih — prav tako kakor predlaga Stalin danes sklenitev pakta petih. Tudi Hitler je trdil, da je »dokazal« nemško ljubezen za mir z dejstvi. Zaklinjal se je — kakor sovjeti danes — da je pripravljen odreči se celotni težki oborožitvi, napadalnemu orožju, tankom, bombnikom in letalom sploh ter težkemu in najtežjemu topništvu... Pri vsem tem pa je še posebej poudaril — kakor poudarjajo Rusi danes — da ga pri vsem tem vodi trdna volja, da mirno reši vsa sporna vprašanja.

Kaj je torej spričo nekdanjega nacističnega ravnanja, ki je tako na las enako sedanjemu sovjetskemu ravnanju, bolj upravičeno kot vprašanje: Mar ne bo tudi sovjetska politika, kakor je nacistična, dovedla do nove napadalne svetovne vojne?

Edvard Kardelj je v svojem govoru obrazložil vzroke in posledice takšne politike. Hkrati pa je tudi pokazal in jasno povedal kaj je potrebno storiti, da se nova svetovna vojna prepreči. Zdi se nam, da je bistvo njegove obrazložitve v besedah, da Jugoslavija smatra, da so demokratični odnosi med narodi eden od glavnih pogojev miru in da je stopnja spoštovanja teh odnosov v največji meri hkrati tudi stopnja doprinosa za utrditev miru v svetu. »Kolikor več demokracije je v mednarodnih odnosih, toliko več je jamstva za ohranitev miru«, je vzkliknil jugoslovanski zunanji minister.

Glede jugoslovansko-sovjetskih odnosov pa je Kardelj poudaril, da Jugoslavija od Rusije zahteva samo eno: da se odpove načrtom o zasužnjevanju Jugoslavije pod svojo hegemonijo, da preneha z agresivnim pritiskom in sovražnimi postopki proti FLRJ in da pokaže vsaj tisti minimum spoštovanja do suverenosti neke svobodne države, brez katerega sta kakršno koli mednarodno sodelovanje in mir na svetu nemogoča. Pri tem pa je še prav posebej poudaril:

»Toda o eni stvari ne more biti dvoma: pred grožnjami ne bomo poklekniti — kakor nismo poklekniti v preteklosti ne glede na to, ali so te grožnje sredstvo zastraševanja in izsiljevanja ali pa napovedujejo nadaljnja napadalna dejanja«.

Položaj v poplavljenih predelih je še vedno skrajno resen

V mestu Adria voda narašča - Novi predeli poplavljeni - Velike težkoče pri reševanju - Nove smrtne žrtve - Po vsej Italiji zbirajo prispevke za prebivalstvo, ki so ga prizadele poplave

ROVIGO, 17. — Mesto Adria je popolnoma obkoljeno z vodo. Računajo, da je v mestu še 20.000 oseb. Na dveh točkah blizu Adrie je voda porušila na dveh krajih nasipe in zaradi tega so ogroženi Loreo, Donada, Contarina in Rossolina in prav tako se je poslabšal položaj v krajih više ob reki. Računajo, da bo voda v Adrii še naraščala, vendar pa bodo ljudje lahko v prvih nadstropjih čakali na pomoč, ki bo jutri prišla iz Benetk, Chioggie in drugih krajev. Resen je tudi položaj v Arquà Polesine, kjer na stotine ljudi čaka na reševalne skupine. V nekaterih krajih se je porušilo več hiš. Na področjih južno od Roviga je položaj še težji, ker del prebivalstva noče zapustiti svojih domov.

Danes je iz Adrie voda dosegla kraj Botta 3 km od Cavarzere. Bojijo se, da bo voda vdrla tudi v Cavarzere. Spričo te nevarnosti so Cavarzere in bližnje kraje izpraznili in računajo, da so poslali približno 15.000 beguncev v druge kraje.

Iz Ferrare poročajo, da je položaj v poplavljenih področjih še vedno resen. V Poleselli je voda 4 m visoko. Danes so tam rešili več ljudi, ki so bili tri dni in štiri noči na drevesih. Okoli 70 poplavljencev so poslali v bolnišnico, ker so oboleli na pljučnici. V bližini kraja Frassinelle je večja skupina ljudi obkoljena na nekem nasipu. Neki čolnar, ki jih je skušal rešiti, je zginil v valovih. Na področju Polesella računajo, da je več ljudi zgubljenih, ker se jim ne morejo približati, da bi jih rešili. Zaradi pomanjkanja vrvi ne morejo tamkajšnji ribiči rešiti prebivalcev v Guarda Veneta in Bozaro, medtem ko dere tok z veliko silo proti Crespinu.

Da preprečijo plenjenje po zapuščenih domovih, so ob vsem obvežnem pasu uvedli policijsko uro od 19. do 7. zjutraj.

ROVIGO, 16. — Čeprav kaže, da Pad ne bo več naraščal in neposredno ogrožal samega mesta, je prebivalstvo še vedno pod vtisom groznih dogodkov, vtisom, ki so jih pomagali izoblikovati desettisoči beguncev, ki so s culami, vozovi in dvokolicami obšli mesto in se še vedno umikajo pred uničujočo vodo.

Megla pritiska na mesto in po ulicah še vedno krožijo avtomobili z megafoni, ki pozivajo prebivalstvo, naj se izseli iz spodnjih stanovanjskih prostorov, kajti vedno je bolje, če se ljudje predčasno umaknejo iz ogroženih krajev z vsem svojim imetjem.

Medtem je Rovigo še vedno s treh strani obkoljen z vodo. Samo zelo ozek zemeljski pas ga veže z ostalo suho zemljo.

Na tem ozkem pasu se v májhnem dogaja tisto, kar je v velikem videti vzdolž vseh krajev, ki jih je Pad dosegel s svojimi vodami. Trume ljudi, ki v strahu bežijo pred neukročenim vodami. Trume ljudi, ki v strahu bežijo pred neukročenim naravnim zlom, pa zopet množice, ki se vračajo v ogrožene kraje, da rešijo pred uničenjem, kar se še rešiti da.

Težko je primerjati nesreče in še teže človek daje sodbo, ko gre za ogromno škodo in ogromne človeške žrtve. Vendar ljudje pravijo, da lahko sedanje poplave v spodnjem teku Pada primerjamo samo še z velikim potresom, ki je leta 1908 skora popolnoma izravnal Messino z zemljo.

V teh mračnih dneh, ko megla zakriva nekdaj plodna polja, ljudje vedno bolj občutijo veliko nesrečo. Prav dobro se zavedajo, da so si rešili samo golo življenje in da je vse drugo, njihovo hišo, obdelana polja, v katera so vližili svoj znoj in svojo mladost, upropastila podivjana vodna sila. Nešteto je primerov, ko stare ženice niso hotele kljub nevarnosti, ki jim je pretila, zapustiti svojih domov in zemlje. Samo s silo so jih odpeljali in jim rešili življenje.

Seveda pa so tudi trenutki, ko se ljudje poslavljajo od svojega imetja v prepričanju, da bodo ob povratku našli samo z blatom prekrito zemljo, kaj ugodni za vsakovrstne nepridiprave. Ti izrabljajo splošno nesrečo ljudstva in vdirajo v že poplavljene hiše in pristave, kradejo in odnašajo, kar je še mogoče. Znani so primeri, da so domači pri enih vratih zapuščali domačijo, medtem pa so skozi druga vdrli tatovi in pričeli ropati. Nekaj tatov so zasačili »z roko v žaklju« in jih tudi kaznovali. Iz rimskih krogov javljajo, da ni resnična vest, da so štiri neznance zaradi tatvine na mestu ustrelili.

Ko se je Canal Bianco udal pred stalnim vodnim pritiskom, je večina prebivalstva iz Lama di Gavello že zapustila svoje domove. Ker pa je v vasi ostalo še okoli 80 ljudi, so železničarji sklenili, da kljub nevarnosti še enkrat odpeljejo v že poplavljeno vas in odpeljejo še ostalo prebivalstvo. V eni od kolonskih hiš so našli skupino ljudi, ki so bdeli pri truplu umrlega sorodnika. Le s težavo so jih odstranili pred nevarnostjo. Med dramatično vožnjo pa je mlada mati povila svojega prvega otroka.

V okolici Pavie je Pad naplavil utopljenca, ki ga je voda skupaj z njegovo ženo in tremi sinovi presenetila na njegovi pristavi. Samo starejši sin se je s plavanjem rešil pred smrtjo.

Poplavljence pošiljajo s posebnimi vlaki proti Bresciji in Milanu. Od sinoči do danes zjutraj so odpeljali dvanajst vlakov ljudi v Padovo, devet pa v Milan.

Medtem pa poročajo iz Adrije, da se voda vedno bolj dviga in da je že zalila prostor okoli cerkve na glavnem trgu. Prebivalstvo se naglo izseljuje in delavci tehničnega urada pomagajo s svojimi vozili pri izpraznjevanju poplavljenih krajev. Prebivalci iz teh krajev se izseljujejo v Padovo in Benetke. V Adriji je Pad že poldrugi meter na visoko preplavil mestne ulice. Izvedenci menijo, da bi mogli živež spraviti v občinsko palačo, če bi voda zavzela ugoden tek.

Do enajste ure dopoldne so iz Pontecchia pri Polesini lahko še sporočali telefonska obvestila. Potem se naenkrat iz omenjenih krajev ni več nihče javljal. Voda je od vseh strani začela vas dobesedno oblegati in vedno bolj zalivati vrtove, vdirati v hiše in gospodarska poslopja.

V Sv. M. Magdaleni pri Occhiobello se je vodni tok zaletel v neko hišo in jo razrušil. Razvaline so pod seboj pokopale polovinarja, njegovo ženo in dva otroka. Vsa pomoč je bila zaman.

Po dosedanjih podatkih se je v Padovo izselilo okoli 13.000 beguncev, 12.000 jih je odšlo v Verono, Brescio, Vicenzo in Treviso. V Ferrari so namestili 15.000 poplavljencev.

Iz vseh krajev poročajo o velikem sočustvovanju ljudi s poplavljenci.

Medtem pa poročajo iz pokrajine Mantova in Cremona, da se je stanje delno izboljšalo. Voda polagoma odteka in omogoča, da tehnični oddelki že popravljajo nekatere komunikacijske naprave.

* * *

Pozno zvečer sta v Barkovljah pristala dva poplavljenca iz Padske nižine. V bližini Poleselle sta se s čolnom poskušala rešiti pred vodo, ki je zalila njuno vas. Razbesneli Pad je gnal čoln vse do izliva in s tokom daleč na odprto morje, kljub vsem njunim obupnim poskusom, da bi dosegla varno obalo. Po 60-urni negotovosti na odprtem morju, ko sploh nista vedela, kje sta, sta napol z veslanjem, napol s prepuščanjem morskim tokovom dosegla obalo pri Trstu.

Novi upi za premirje na Koreji po včerajšnjih predlogih OZN

Delegacija OZN je predlagala, naj obvelja sedanja linija fronte kot demarkacijska črta, če bo premirje podpisano v 30 dneh - Vodja severnokorejsko-kitajske delegacije si je pridržal odgovor do danes, vendar je predlog ugodno sprejel

PARIZ, 17. — Zunanji minister Dean Acheson je izjavil o današnji seji, da je bil dosežen velik korak naprej, če so vesti o današnji seji v Pan Mun Jomu točne. Poudaril je, da je treba še določiti sistem za nadzorstvo med gibanjem čet za frontno linijo, in izrazil upanje, da bo tudi to vprašanje čimprej rešeno.

MUNSAN, 17. — Upanje, da bo vendarle mogoče v kratkem doseči premirje na Koreji, se je danes spet povečalo po novih predlogih delegacije OZN in po pripombi severnokorejskega generala Hseha, da ta predlog »v glavnih obrisih soglaša z našimi načeli«.

Delegati OZN so danes predlagali, naj bi se obe delegaciji sporazumeli o sledečem:

»Predstavniki OZN in kitajsko korejski predstavniki 1. soglašajo, naj se sovražnosti nadaljujejo do podpisa premirja:

2. soglašajo, da bo sedanja linija fronte, ki bo točno določena s skupnim sporazumom podkomisije, predstavljala demarkacijsko črto in da bosta dve črti, oddaljeni po dva kilometra od te črte, predstavljali južno in severno mejo začasnega demilitariziranega področja;

3. zavezniki ter Kitajci in Korejci soglašajo, da bo omenjena demarkacijska linija obenem z demilitariziranem področjem na temelju sedanje frontne linije, obveljala, če bo pogodba podpisana v 30 dneh po dnevu, ko se bosta obe delegaciji na plenarni seji sporazumeli o tem načrtu.

4. Obe stranki soglašata, da bo, če v 30 dneh ne bo podpisan sporazum o premirju, podkomisija skupno določila frontno linijo, kot bo obstajala v tem trenutku. Ta črta bi predstavljala novo začasno demarkacijsko linijo in novo začasno demilitarizirano področje, ki bi stopili v veljavo, kakor hitro bi se obe delegaciji o tem sporazumeli».

Ta načrt je predložil general Hodes na današnji seji v Pan Mun Jomu. Za jutri pričakujejo severnokorejski kitajski odgovor. Ta odlog si je izgovoril vodja severnokorejske kitajske delegacije, ki pa je sicer dal razumeti, da bi se na tej osnovi morda bilo mogoče sporazumeti.

General Hodes je izjavil novinarjem, da je to skrajni poskus, da se premaga mrtva točka, ki že štiri mesece preprečuje sporazum o premirju. Dodal je, da se bo vojna nadaljevala na zemlji, na morju in v zraku, dokler ne bo podpisan popoln sporazum o premirju. Če bo ena ali druga stran napredovala v teh tridesetih dneh, se bo vrnila na sedanje položaje, če bo sporazum o premirju dosežen v 30 dneh, sicer pa bo ohranila pridobljeno ozemlje.

Za popoln sporazum o premirju se morata delegaciji sporazumeti še o treh točkah in sicer:

1. sestava, pooblastila in funkcije organizacij, ki bodo nadzorovale izvrševanje določil premirja;

2. sporazumi o vojnih ujetnikih;

3. ostala vprašanja, ki so v zvezi s premirjem in ki se pojavljajo med pogajanji.

Poročila s fronte govore da je vojaška delavnost na osrednji in zahodni fronti spet oživela. Vendar gre še vedno za manjše akcije v bataljonskem obsegu. Iniciativo so imeli večinoma Kitajci. Severnokorejsko vojno poročilo pa govori o »hudih defenzivnih bojih«.

Izboljšano vreme je omogočilo večjo delavnost letalstva.

Politični odbor OZN določil svoj dnevni red

PARIZ, 17. — Politični odbor OZN se je danes sestal pod predsedstvom Norvežana Finn Moe, da določi vrstni red vprašanj, o katerih mora razpravljati. Ta vprašanja so:

Mednarodno nadzorstvo atomske energije (poročilo dvanajstih); neodvisnost Koreje (poročilo posebne komisije); metode za ohranitev in okrepitev miru (poročilo komisije za kolektivne ukrepe); ogrožanje neodvisnosti in ozemeljske neokrnjenosti Kitajske in miru na Daljnem vzhodu sploh s strani Sovjetske zveze; sprejem novih članov (s posebnim ozirom na četrti člen Listine); urejanje, omejitev in znižanje vseh oboroženih sil in vse oborožitve (predlog treh zahodnih držav); ukrepi, da se odpravi nevarnost nove svetovne vojne in za utrditev miru in prijateljstva med narodi (sovjetski predlog).

O dnevnem redu so na dolgo razpravljali, Malik je izjavil, da pristane, da se o zahodnem predlogu za razorožitev razpravlja najprej in da pride sovjetski predlog drugi na vrsto. Brazilski delegat je predlagal dnevni red, na podlagi katerega pride sovjetski predlog na peto mesto. Odbor je ta predlog sprejel s 45 glasovi proti 5 in 5 vzdržanimi. Seja je bila nato odložena na ponedeljek zjutraj.

Vrstni red vprašanj je sledeči: 1. tristranski predlog za razorožitev; 2. nadzorstvo atomske energije; 3. novi ukrepi za okrepitev oblasti skupščine; 4. neodvisnost Koreje; 5. sovjetski predlog, ki vsebuje osem različnih točk; 6. sprejem novih članov; 7. obtožbe Cangkajškove vlade proti Sovjetski zvezi.

V ponedeljek se bo tako začela razprava o razorožitvi in ameriški državni tajnik Dean Acheson bo uradno predložil tozadevno zahodno resolucijo.

Med današnjo razpravo o dnevnem redu je Dean Acheson izjavil, da bodo s tem, da se sovjetski predlog postavi na peto mesto, imeli to prednost, da bodo lahko že prej razpravljali o raznih vprašanjih, ki jih vsebuje obširni sovjetski načrt. Malik je pri tem obtožil ZDA, da hočejo sovjetski predlog »obglaviti« in »razčetrtiti«.

Danes se je nadaljevalo delo tudi drugih odborov. Upravni in proračunski odbor je nadaljeval razpravo o proračunu za leto 1952. Pravni odbor pa je na dolgo razpravljal o svoji prvi točki dnevnega reda, ki je poročilo glavnega tajnika o načrtu izjave o pravicah in dolžnostih držav. O tem bodo nadaljevali razpravo v torek.

Avstrijska Kmečka zbornica zapostavlja Koroške Slovence

CELOVEC, 17. — Glasilo koroških Slovencev »Vestnik« poroča, da avstrijska Kmečka zbornica izvaja diskriminacijo proti koroškim Slovencem. Letno poročilo zbornice dokazuje, da je bilo iz sredstev Marshallovega načrta za pospeševanje kmetijstva lani dodeljenih čez 320.000 šilingov, a Slovencem samo 16.200 šilingov. V gospodarskem letu 1949-50 so dobile avstrijske vasi na Koroškem podporo v znesku 700.000 šilingov za kmetijske stroje in orodje, slovenske vasi pa so prejele nekaj čez 330 šilingov.

Bradley v Rimu

RIM, 17. — General Omar Bradley, načelnik glavnega stana ZDA, je danes z letalom prispel v Rim. Novinarjem, ki so ga prosili za izjave, je Bradley povedal: »Prišel sem v Rim, kjer se bom udeležil atlantske konference. Bil sem v Londonu in Parizu, kjer sem govoril z angleškimi in francoskimi predstavniki v stalnem vojaškem odboru. Govoril sem tudi z generalom Eisenhowerjem. Vesel sem, da po štirih letih spet vidim Rim«.

Etna pred novim izbruhom?

CATANIA, 17. — Danes je začela Etna močneje bruhati rdečkast dim, ki ga veter zanaša nad mesto. Vulkanološki institut sicer meni, da gre najbrž za normalen pojav, vendar se je med prebivalstvom razširil strah, da močnejše delovanje vulkana ne napoveduje novega izbruha. 24. novembra bo poteklo leto od začetka silovite erupcije, ki je lani povzročila toliko škode in strahu med prebivalstvom okoli Etne.

Zopet protestna nota madžarski vladi

Madžarske oblasti zlostavljajo poštne in železniške uslužbence na meji - Novi val preseljevanja Srbov v Romuniji

KIDRIČ GOVORI ZADRUŽNIKOM

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 17. - Poslaništvo FLRJ v Budimpešti je protestiralo pri madžarskem ministrstvu za zunanje zadeve proti zlostavljanju jugoslovanskih poštnih in železniških uslužbencev, ki ga izvajajo madžarski obmejni organi v Kelebiji. Od madžarske vlade se zahteva, da ukrene vse potrebno, da takšna praksa preneha, ker onemogoča obmejni promet med obema državama in še nadalje veča odgovornost madžarskih oblasti zaradi večje zaostritve odnosov med obema državama. Madžarske oblasti so skoro onemogočile s svojimi samovoljnimi postopki v Kelebiji ves obmejni promet. Čez obmejni prehod Subotica - Kelebija na relaciji Beograd-Budimpešta, se je vršil do začetka takšnih madžarskih postopkov veliki del prometa med Madžarsko in Jugoslavijo. Madžarske oblasti pa so uvedle režim, ki ta promet skrajno ograža. Madžarska vlada je obdolžena, da s takšno prakso krši obveze, ki jih je prevzela s podpisom svetovne poštne konvencije od 5. julija 1947 in začasnega okvirnega sporazuma za ureditev obmejne prehodne službe od novembra 1945

Jugoslovansko ministrstvo za zunanje zadeve je danes ponovno obdolžilo češkoslovaško vlado za umor jugoslovanskega državljana Franja Babiča in za preganjanje drugih jugoslovanskih državljanov v ČSR.

Jugoslovansko ministrstvo za zunanje zadeve v svoji današnji noti ponovno zahteva, da vlada ČSR na zadovoljiv način odgovori na prvo noto jugoslovanske vlade glede tega primera, ki je bila izročena 6. septembra t. l.

Od leta 1948 pa do danes je bilo na jugoslovanskih mejah ubitih 11 graničarjev v incidentih, ki so bili izzvani na madžarski, romunski, bolgarski in albanski meji. Prvi graničar je padel že v septembru 1948 naslednje leto sta padla še dva, leta 1950 zopet dva, letos pa je padlo kar šest graničarjev kar dokazuje, da so se sovražne akcije letos povečale.

V obmejnem pasu z Romunijo se je začel nov val deportiranja kmetov, pripadnikov srbske nacionalne manjšine. Ta deportiranja so se začela v vasi Lunke, od kjer so že 27. oktobra t. l. odpeljali več desetin družin. Ti deportiranci so bili odpeljani v neznano smer in se do danes o njih ni še ničesar izvedelo. Na področju, kjer se vršijo deportiranja so uvedli policijsko uro.

Predsednik gospodarskega sveta vlade FLRJ Boris Kidrič je govoril danes na tretji letni skupščini Glavne zadružne zveze FLRJ v Zagrebu. Kidrič je dejal med drugim, da v Jugoslaviji zapuščajo zadnje ostanke starih sovjetskih metod v zadrugah. Rekel je, da so te metode samo po besedah socialistične, dejansko pa so se pokazale za destruktivne in škodljive za kmetijstvo. Nadaljeval je:

»Mi gremo k resničnim socialističnim metodam in oblikam, k metodam in oblikam, ki bodo omogočile, da bo delovni zadružnik dejansko nagrajen po svojem delu. Mi gremo dalje z metodami in oblikami, ki bodo omogočile, da bodo delovne zadruge denar, ki so ga pošteno zaslužile dejansko vložile v koristne investicije. Lahko izjavim — je poudaril Kidrič — da je naš plan za leto 1952 zajamčil za svobodno prodajo delovnim kmetom dvakrat toliko gradbenega materiala kot ga je bilo letos, pa tudi letos je bila njegova količina brezprimerno višja v primeri s prejšnjimi leti«.

Kidrič je dodal da se industrija gradi z velikimi težavami, toda zmagovito in da bo postavila temelje vsemu domačemu gospodarstvu. Kljub tem težavam pa se bo začelo že letos z investicijami. Sklenjene so pogodbe za nabavo 2.000 traktorjev, a v naslednjih mesecih se pričakujejo nove pogodbe, ki bodo kmetijstvu dale nova investicijska sredstva. Kidrič je končno poudaril, da ni daleč čas, ko bo proces stabilizacije gospodarstva v glavnih črtah zaključen, ko bo doseženo zadostno znižanje cen kmečkih proizvodov; tedaj bo prišel čas tudi za občutno znižanje cen industrijskih proizvodov.

R. R.

Naš tedenski pregled

V Parizu so na zasedanju glavne skupščine končali s splošno diskusijo, v kateri je vsak delegat govoril po enkrat, Višinski pa dvakrat. Postavljenih je bilo nekaj predlogov in načrtov, kaj novega pa ta splošna debata ni prinesla, vsaj kar se tiče odnosov med vzhodom in zahodom. Obojne pozicije so ostro začrtane in vse je ostalo pri dvogovoru.

Zlasti je razočaral Višinski. Ne le, da je vztrajal pri starem sovjetskem stališču, temveč se niti ni potrudil, da bi o predlogih, ki jih ni stavil on, razpravljal v kolikor toliko resnem tonu. Svetovno javno mnenje je o nerabnosti tega ali onega predloga težko prepričati z dvomljivim duhovičenjem. Vprašanja, ki danes pretresajo svet, so pač le preresna, da bi v odgovor zadostovala bolj ali manj sumljiva šala. Še manj je taka stvar na mestu prav v Parizu, ki je znan po duhovitih tradicijah.

* * *

Edina porabna razlaga za nastop sovjetskega zunanjega ministra je ta, da Moskva danes noče resno razpravljati o svetovnem položaju, zlasti pa bi hotela že vnaprej onemogočiti vsakršno diskusijo o vzrokih mednarodne napetosti. Taka diskusija bi prinesla na dan vse preveč stvari, ki Kremlju niso in ne morejo biti prijetne. V prvi vrsti bi se morala dotakniti napadalne politike ZSSR, ki je danes glavni vzrok napetosti, glavni vir vojne nevarnosti.

Najbolj prepričevalno obtožbo napadalne sovjetske politike je dala jugoslovanska delegacija. To ni bilo diplomatsko akademsko razpravljanje — to so bile besede, porojene iz trpke, vsakdanje realnosti. To je bil prst na najbolj bolečo točko: sovjetska želja po podrejanju malih narodov, v končni liniji pa po nadvladi v svetu ogroža svetovni mir.

Vse to je jugoslovanska delegacija, za katero je govoril zunanji minister Kardelj, prikazala ob konkretnem primeru sovjetskega napadalnega pritiska na Jugoslavijo, ker se ta izvila iz »bratskega« polipovega objema moskovskega imperializma.

V krogih OZN so Kardeljev govor splošno ocenili kot pomemben in konstruktiven prispevek k uresničevanju ciljev OZN: ohraniti mir, preprečiti napade in vzpostaviti miroljubno sodelovanje med narodi na enakopravni podlagi. Dolgo in močno odobravanje po koncu Kardeljevega govora je to splošno oceno najbolje izrazilo. V istem smislu govore tudi komentarji svetovnega tiska.

Višinski je vstal in šel iz dvorane, ko je začel Kardelj govoriti; z njim so odšli tudi vsi njegovi vidnejši sodelavci. Ostali so samo tisti, ki jim je njihov šef naročil, naj ne toliko poslušajo govor kot opazujejo njegov vtis na delegacije. Nad njihovim poročilom Višinski verjetno ni bil kdovekaj navdušen. Njegov odhod iz dvorane pa je samo poslabšal vtis, ki so ga delegati dobili o njegovem letošnjem ne ravno srečnem nastopu na zasedanju glavne skupščine. Bil je izraz ogorčenja nad dejstvom, da imajo tudi mali narodi svojo besedo, da jo ima tudi Jugoslavija, ki jo Moskva smatra za svoj vojni plen. Po njegovem bi za male narode moral veljati svetopisemski izrek o desnem in levem licu.

* * *

Pravzaprav je že dolgočasno komentirati razne zunanje besedne izraze sovjetske politike v zadnjem času. Vedno ista pesem, vedno isti vse bolj obupni poskusi prikrivanja dejanske nemiroljubne politike z lepimi frazami in z golobjimi krilaticami (mimogrede povedano, francoske pacifistke so podarile Višinskemu pravega živega goloba; pravijo, da je bil Višinski zadovoljen, goloba pa tako nobeden ni nič vprašal). Edina novost, ki jo je vnesel Višinski v to do kraja oguljeno lajno, je že omenjena ne preveč posrečena ekskurzija na humoristično področje.

O tem je objavil zanimiv članek francoski list »Le Monde«, ki primerja originalni tekst prvega govora Andreja Višinskega in besedilo, ki ga objavlja moskovska »Pravda«. Nad vse uradni moskovski list je objavil govor svojega zunanjega ministra »in extenso« na eni strani in pol svojega velikega formata. V »Pravdinem« besedilu pa bi zaman iskali razne ironične izpade in šale, ki si jih je Višinski privoščil na račun tristranskega načrta o razorožitvi. Tako manjka na primer znani dodatek »mrtvorojena miš«, ki ga je Višinski pristavil k staremu pregovoru o gorah, ki so se tresle, rodila pa se je miš.

Manjkata pa tudi kar dva odstavka: oni, v katerem je Višinski trdil, da vso noč ni mogel spati, ker se je moral toliko smejati zaradi čitanja tristranskega predloga, in oni, v katerem se je Višinski spravil nad nos ameriškega zunanjega ministra Achesona in mu svetoval, naj ga ne vtika v tuje zadeve.

»Le Monde« komentira, da je bil ministrov govor po vsej priliki vnaprej pripravljen v Moskvi, pod budnim očesom Politbiroja, ki pa meni, da ni dostojno niti za sovjetskega čitatelja, niti za samega sovjetskega zunanjega ministra, da se objavi vse, kar si je Višinski takrat dovolil, čeprav po že pripravljenem tekstu.

Morda. Končno pa očetovstvo slabih šal niti ni tako zanimivo, da bi o njem bilo redno razpravljati. Drži pa, da smeh, ki je Višinskega lomil vso noč (in marsikdo mu v teh resnih časih lahko zavida za njegovo veselost), če ne daje odgovora na osnovna vprašanja, ki pretresajo svet. Tu pa Višinski, in sovjetska zunanja politika z njim, nista položila izpita.

* * *

Italijo so zajele katastrofalne poplave. To je za nekaj časa odvrnilo pozornost od raznih zanimivih notranjih dogajanj, ki pa so kljub temu vredna, da jih omenimo.

O procesu v Viterbu smo že govorili. Dovolj bo, da ponovimo, da je razkril mnogo, mnogo trohnobe v italijanskem državnem aparatu. Notranji minister Scelba se je pred tedni na tej gnilobi skoraj spotaknil; le za las je ušel nezaupnici v senatu. Pri tem je najvažnejše to, da so proti njemu glasovali tudi nekateri demokristjanski senatorji.

Seveda se postavlja vprašanje, ali so glasovali proti ministru ali proti vladi. Formalno seveda proti ministru. Toda številni znaki kažejo, da je del demokristjanske stranke nezadovoljen ne le z vlado, temveč tudi s stranko. Ko je pred kratkim poslanec Dossetti, vodja demokristjanskega levega krila, odložil vse funkcije v stranki, je dejal, da se je prepričal, da demokristjanska stranka ne more izpolniti njegovih pričakovanj, da ne more biti »orodje prenovitve javnega življenja Italije v demokratičnem, protifašističnem, socialno naprednem smislu«. In je svojo lastno stranko takole karakteriziral: »Vodilna stranka, vedno pripravljena na vsak kompromis, samo da bi ohranila svoj vladajoči položaj, nesposobna za resen napor moralizacije in notranje programatske razjasnitve.«

To so ostre besede, ki so jih v Rimu poskušali čim bolj prikriti. Sploh je prikrivanje značilno za današnjo uradno Italijo. Tudi v zvezi s procesom v Viterbu je mnogo več prikritega kot odkritega. Pa ni morda prikrito zato, ker sodišče ne bi moglo ali znalo razjasniti teme, ki obdaja sicilijanski banditizem! Pred šestimi meseci so v ZDA aretirali Giulianovega odposlanca, ki je prenašal njegov znameniti memorandum. Aretirali so ga in izročili italijanskim oblastem. Potem je na vse skupaj padla zavesa in ne o možu, ne o spomenici ni bilo več slišati. V spomenici je Giuliano baje točno opisal, kdo je naročil pokol pri Portella delle Ginestre in pojasnil še mnogokaj o skrivnostnem ozadju njegovega banditizma. Verjetno je to ozadje zelo umazano in sega do zelo visokih vrhov.

Še ena stvar je, ki povzroča — poleg raznih škandalov na tekočem traku — resne skrbi demokristjanskim vrhovom. Republikanec La Malfa, minister v De Gasperijevi vladi, je dal pobudo za zbližanje neklerikalnih italijanskih strank — republikancev, socialnih demokratov in liberalcev. To zbližanje na laicistični osnovi naj bi imelo tudi določeno volilno funkcijo; pobuda zanj pa je prišla prav v času, ko se pripravlja prvi kongres nove združene socialdemokratske stranke in ko se v liberalnem taboru razni tokovi resno prizadevajo, da najdejo neko stično točko za skupni nastop, se pravi v času notranje konsolidacije teh strank, ki je prvi pogoj za njihov zunanji uspeh. Demokristjanom povzroča zadeva sive lase, zlasti še, ker govori La Malfa o tretji sili« — demokristjani pa bi se radi sami predstavili za »tretjo silo«, kljub svojemu vedno očitnejšemu prehajanju na desno, kjer tekmujejo z neofašisti za glasove.

V Italiji je mnogo ljudi, ki čutijo vso gnilobo, ki jih obdaja. Toda veliki večini manjkajo jasni pogledi in dostikrat tudi pogum, da bi se začeli resno izkopavati iz te gnilobe. Toda v interesu dežele bi bilo, da se nekaj stori. Kdo, kdaj in kako — to je pa še zelo megleno.

r. c.

NOVA RUSKA NOTA trem glede Trsta

Vsebina note še ni znana

MOSKVA, 17. — Namestnik sovjetskega zunanjega ministra Gromiko je danes popoldne sprejel francoskega in britanskega poslanika ter ameriškega odpravnika poslov in jim izročil noto sovjetske vlade, o katere vsebini niso hoteli na treh poslaništvih nič povedati. Pozneje je britansko zunanje ministrstvo javilo, da so dobili iz Moskve le kratek izvleček in, da se nota nanaša na vprašanje Trsta.

Vsebina najnovejše ruske note je torej za sedaj še velika tajna, ki pa p... gotovo ne bo trajala dolgo. Kljub temu pa o njej lahko rečemo dvoje: ali gre za ponavljanje stare pesmi o zahtevi izpraznitve Trsta kot pogoju za podpis avstrijske mirovne pogodbe; ali pa gre — kar nikakor ni izključeno, posebno če upoštevamo da prav zadnje čase Vidali energično zahteva od svojih članov svojega CK odkrit prehod na iredentistično italijansko linijo — za kakšno novo potezo ruske politike ponujanja tistega, kar ni njihovo v zamenjavo za kakšno drugo uslugo. Kot vemo bi bila Rusija marsikaj pripravljena ponuditi Italiji za njen izstop iz atlantskega pakta...

Pa tudi Trst in ves STO z njim!

V obeh primerih pa gre za tisto pravo barantanje s Trstom, katerega hoče Vidali prikriti s tem, da vpije na Jugoslavijo, da ona baranta s Trstom.

Vederemo...

Tisti del slovenskih Vidalijevih kominformistov, ki so se na zadnji, osem dni trajajoči seji njegovega CK, uprli zahtevi svojega leaderja, naj se odkrito prejde na iredentistično linijo, so izdali in razširili v Trstu ciklostiliran letak. V tem letaku ugotavljajo, da se je v zadnjih časih linija Vidalijeve »komunistične« partije do vprašanja STO popolnoma spremenila in spremenila linijo italijanske KP po priključitvi celotnega STO k Italiji. V letaku se zahteva tudi, da »predvsem naši slovenski tovariši v vodstvu KP STO odločno in brez kolebanja nastopijo za uresničitev STO in imenovanje guvernerja« ter da se »CK KP STO izjasni o stališču do vprašanja STO«.

Ta letak je brez dvoma še en izraz nezadovoljstva zapeljanih slovenskih kominformistov z Vidalijevo iredentistično linijo. Razumljivo je seveda, da bi hoteli vidalijevci to nezadovoljstvo skriti. Zato v včerajšnjem »Delu« pripisujejo sestavo in razširjanje tega letaka »titovcem«. In ker v letaku piše med drugim tudi, da so »titovci« za barantanje in prodajanje Trsta Italiji, pristavlja »Delo«, da je letak hkrati tudi dokaz samih »titovcev«, da so za barantanje.

No, nadvse značilno je dejstvo, da je Vidali poslal glavnega upornika med slovenskimi kominformovci Rika Malalana v Moskvo, medtem pa — kot beremo v včerajšnjem »Delu« — v njegovi odsotnosti na hitro sklical zopet sejo svojega CK..

Vederemo...

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, nedelja 18. novembra Odon, Oliva
Sonce vzide ob 7.07, zatone ob 16.32. Dolžina dneva 9.25. Luna vzide ob 20.04, zatone ob 11.39.
Jutri, ponedeljek 19. novembra Elizabeta, Imica

7 DNI

Teden od 11. do 18. novembra za Trst ni bil kdo ve kaj razburljiv, če izvzamemo divje nalive s treskanjem, ki je v noči od ponedeljka na torek dvignilo marsikaterega Tržačana iz postelje. Visoka plima in hudi nalivi so povzročili, da so bili tisti mestni predeli, ki leže pod morsko gladino, vsi pod vodo; po cestah pa so drli pravi hudourniki. Večje škode zaradi tega ni bilo, zato pa se je mnogo meščanov odzvalo povabilu mestne občine, da pomagajo nesrečnim poplavljencem v Italiji. Komandant cone, general Winterton, je poslal v severno Italijo nekaj tehničnih angloameriških čet v pomoč težko prizadetim krajem.

Po zasedanju mestnega občinskega sveta bi tudi lahko sklepali, da je v našem mestu vse v najlepšem redu, kajti občinski možje porabijo večji del časa svoje seje za obravnavanje stvari, ki se tržaške občine prav nič ne tičejo. In kakor je, sicer obžalovanja vreden dogodek preteklo nedeljo v Krkavčah, razburil ves šovinistični tisk, da je v zvezi z njim pokazal ponovno vso svojo mržnjo do Slovencev in Jugoslavije ter do ljudske oblasti na jugoslovanskem področju STO, tako tudi občinski svet ni mogel mimo tega dogodka ter izglasoval resolucijo. Občinski odbor je predlagal, da bi resolucijo, ki obsoja napad na koprskega župnika don Brunija, poslali na OZN. Resolucijo so odobrili člani večine in seveda tudi kominformisti, ki ob vsaki priliki, ko gre za cono B ali Jugoslavijo še prekašajo svoje iredentistične bratce.

Občinski seji v Nabrežini in Zgoniku sta bili bolj upravnega značaja. V Zgoniku so obravnavali proračun za leto 1952. Kominformisti pa so predlagali, naj bi skupno po vsej občini nabirali prispevke za božičnico, občinska podporna ustanova pa bi iz zbranih sredstev obdarila otroke. Niso nespametni kominformistični svetovalci, ki računajo, da bi jim uspela božičnica zagotovila še po drugih volitvah vodstvo zgoniške občine.

Rektor tržaške univerze Cammarata pa ostaja vedno stari Cammarata. Kadarkoli se pojavi na govorniškem odru, vedno zaplapola pred očmi poslušalcem trikolora, a ušesa se jim napolnijo z «O Madre Italia». Tak je bil tudi na otvoritvi novega akademskega leta. Namesto da bi govoril o nalogah in potrebah tržaške univerze, je bil njegov govor le čustven izliv «mučeniški» Istri in italijanski trikolori. V enakem duhu sta bila tudi ostala dva govora, svečanost pa je zaključila pesem «Fratelli d'Italia».

Tako je torej tudi novo leto na tržaški univerzi začelo v znamenju «italijanstva» Trsta. Taka bo tudi vzgoja bodoče tržaške inteligence, iz katere bodo lahko izšli duhovni voditelji ljudi, kot so na primer Venier in njegova skupina, ki so prav te dni pred zavezniškim vojaškim sodiščem. Razprava se že dolgo vleče, kot bi hotela nuditi možnost obtožencem, da najdejo čim več razbremenilnega materiala ali «bolezni», kot da bi ti ljudje le slučajno padli v ta neprijetni položaj, ne pa da so to znani šovinisti iz Ul. Cavana, od koder so pošiljali morilce nad Milko Vrabec in druge številne žrtve.

Gospodarski krogi Trsta pa so ta teden z zanimanjem sledilo dogodkom okrog podržavljenih paroplovnih družb «Tržaški Lloyd», «Italia» in «Adriatica». Člani notranjih komisij so se namreč pred časom pritožili italijanskemu ministru za trgovinsko mornarico, češ da favorizira privatne paroplovne družbe na škodo podržavljenih. Dolže ga tudi, da je odgovoren za krizo, ki je nastala v teh družbah. Direktorji teh paroplovnih družb pa so zahtevali, naj notranje komisije svoje obtožbe umaknejo, v nasprotnem primeru pa bodo člani kaznovani. Zdaj pa je nenadoma, zaradi prevelikega ogorčenja, moralo vodstvo preklicati svojo zahtevo, kar predstavlja sicer zmago, vendar pa še daleč ne reši za Trst tako važnega vprašanja pomorstva.

V tem tednu lahko beležimo v tržaškem kulturnem življenju le slikarsko razstavo Avgusta Černigoja, poleg dveh predstav v gledališču Verdi. Kakor v tem tednu kulturno življenje ni bilo razgibano, tako nam obeta prihodnji teden pestre kulturne večere.

21.000 brezposelnih na našem ozemlju

Stanovanj ne primanjkuje zaradi tega, ker je število prebivalstva naraslo, temveč zato, ker je bila gradbena iniciativa zelo majhna

Pred časom se je precej govorilo, še več pa pisalo o nekakšni anketi Zavezniške vojaške uprave, katere namen naj bi bil ugotoviti demografski položaj, razen tega pa še stanovanjski in ekonomski položaj našega ozemlja. Rečeno je bilo, da bodo za to določeni uradniki obiskali nekaj nad 5000 družin, od katerih bi dobili vse potrebne podatke, s pomočjo katerih bi kasneje sestavili nekakšen pregled, ki bi sicer ne bil uraden, vendar bi lahko v zadostni meri osvetlil položaj z že zgoraj omenjenih vidikov.

Seveda smo bili radovedni, kakšen, bo izid te ankete ter smo se zato zanimali, kako je vsa stvar potekla. Predvsem smo se zanimali za vso stvar zaradi dejstva, ker smo želeli vedeti, kakšne družine bodo uradniki obiskovali, ker je bilo pač to za rezultat ankete zelo važno. Toda kljub vsem naporom, da bi izvedeli kaj podrobnejšega, nismo prejeli druge novice kot to, da so uradniki res obiskali večje število na tem ozemlju bivajočih družin. Celo na občinskih sejah je bilo postavljeno pred časom vprašanje, kaj je z omenjeno anketo in kakšni so bili njeni rezultati, a odgovora ni bilo.

Tako bi bili na vso stvar že pozabili, da ni bilo pred dnevi objavljeno nekakšno poročilo v zvezi z že omenjeno anketo. Iz tega poročila je razvidno, da so meseca marca obiskali za to določeni funkcionarji 5684 družin, od katerih so prejeli podatke, važne za ugotovljanje vsaj približnega števila prebivalstva našega ozemlja, za ugotavljanje stanovanjskega in gospodarskega položaja. Poročilo sicer poudarja, da se bodo verjetno podatki razlikovali od onih, ki jih bosta ugotovila ljudsko štetje in ekonomski popis, vendar bo ta razlika verjetno le neznatna in zato za pomen ankete nepomembna.

Poročilo obsega tri ločene dele in sicer pregled o številčnem stanju prebivalstva na našem ozemlju, pregled o stanovanjskem položaju ter končno še pregled o položaju delavskega razreda.

Prvi del obsega važno ugotovitev, in sicer, da se število tržaškega prebivalstva, kljub raznim trditvam in mnenjem, v zadnjih letih ni povečalo. Poročilo navaja, da šteje trenutno ozemlje 286 tisoč prebivalcev, od tega v samem Trstu 260.000. Funkcionarji ki so na podlagi prejetih podatkov prišli do te številke, ugotavljajo, da se Trst ni povečal zaradi tega, ker je njegov gospodarski položaj težak. Pomanjkanje stanovanj ni torej znak povečanja števila prebivalstva, temveč premajhne gradbene iniciative, ki je bila nekaj let po vojni skoraj neopazna.

Glede civilnega stanja našega prebivalstva ugotavlja poročilo, da je 29 odstotkov prebivalstva neporočenega, 51 odst. prebivalcev je poročenih, 10 odst. pa vdov in vdovcev. Prav tako navaja poročilo, da dosežejo žene večjo starost od moških ter citira, da je približno 16 odst. žen, ki so dosegle starost nad 60 let, medtem ko je to starost doseglo le 12 odstotkov moških.

Tudi o zdravstvenem položaju na našem ozemlju je v poročilu govora. Tako ugotavlja da ima na 1000 družin 107 družin bolnike v hiši. Od 1000 prebivalcev jih je povprečno 35 bolnih, in sicer 9 tuberkuloznih, 24 pa okuženih z drugimi boleznimi.

Drugi del poročila osvetljuje položaj delovne sile na našem ozemlju. Iz tega je razvidno, da je v Trstu 109 tisoč zaposlenih delavcev. 21.000 brezposelnih, medtem ko 156.000 prebivalcev ne dela nikjer; (med te spadajo gospodinje, študentje, otroci itd.). Od 100 zaposlenih delavcev je samo 28 žensk, ostali so moški; pri brezposelnih pa je od 100 brezposelnih 51 moških in 49 žensk, kar pomeni, da je položaj za tržaško delavko precej trd in težak. Največ brezposelnih je v starosti od 15 do 25 let, to se pravi, da je v pretežni večini brezposelna mladina. Poročilo nadalje ugotavlja, da je pri 100 družinah prav gotovo 17 družin, kjer ni nihče zaposlen, 57 družin, kjer vsaj nek do dela in 22 družin, kjer jih je več zaposlenih.

Izmed 21.000 brezposelnih je 11.000 moških in 10.000 žensk. 15.000 teh brezposelnih je že imelo službo, pa jo je iz kakršnih koli vzrokov izgubilo, medtem ko 6000 brezposelnih komaj išče prvo zaposlitev. 62 odst. brezposelnih ni poročenih, ostali so družinski poglavarji.

Od 86.000 družin, ki prebivajo na našem ozemlju, jih 35.000 živi na račun dohodkov, ki jih prejema družinski poglavar v službi pri raznih industrijskih obratih, železnicah ali pošti, 23.000 družin z dohodki družinskih poglavarjev, ki nimajo stalnega poklica, 16.000 družin z dohodki družinskega poglavarja, ki je v službi pri javnih ustanov, 11.000 je trgovskih družin, 2000 družin se pa preživlja s kmetovanjem.

Navedli smo le nekaj podatkov, ki pa jasno kažejo, da je gospodarski položaj na našem ozemlju dokaj kritičen.

Narodna in študijska knjižnica

bo imela v ponedeljek 19. novembra 1951 ob 20.30 v Ul. Roma 15, II svoje prvo predavanje iz

UMETNOSTNO - ZGODOVINSKEGA CIKLA

Predaval bo univ. prof. dr. Fran Stelé

„SLOVENSKA UMETNOST V SREDNJEM VEKU"

Vabila se dobe v knjižnici Ul. Geppa 9, IV.

Univ. prof. dr. France Stele

Dr. France Stele se je rodil 21. februarja 1886 v Tunjicah pri Kamniku. S svojim znanstvenim delom je znatno pomagal položiti temelje za proučevanje naše umetnosti in njene rasti od njenih prvih početkov dalje. Raziskal je mnoga področja iz zgodovine slovenske likovne umetnosti, predvsem spomenike srednjeveškega stenskega slikarstva v Sloveniji. Jasno in poglobljeno nam je v svojih znanstvenih spisih prikazal umetniško ustvarjanje v raznih dobah. Velike zasluge ima za odkritje mnogih slovenskih umetniških spomenikov, za njihovo ohranitev in za ugotovitev njihovega pomena za razvoj slovenske kulture. 25 let (1913-1938) je vodil spomeniški urad v Ljubljani. Od l. 1938 dalje je profesor umetnostne zgodovine na univerzi v Ljubljani. Razen mnogih člankov po naših revijah je izdal še sledeče knjige: Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih (1924). Umetnostna topografija kamniškega sodnega okraja (1929); Umetnost zapadne Evrope (1935); Monumenta artis slovenicae I. in II. (1935), (1938); Cerkveno slikarstvo med Slovenci I. Srednji vek (1937); Umetnost v Primorju (1940); Architectura perennis (1941); Slovenski slikarji (1949). Od leta 1931 dalje urejuje «Zbornik» za umetnostno zgodovino.

Tržaški promet v oktobru: 5.020.617 centov

V primeri z lanskim oktobrom ni porasel, je pa precej nad predvojnim iz leta 1938

Promet Trsta v letošnjem oktobru ne kaže ravno prevelikega porasta v primerjavi z lanskim oktobrom pač pa je dokaj nad predvojnim oktobrom 1938 leta.

Vsega skupaj, po morju in po železnici, so v oktobru prepeljali 5.020.617 centov blaga. Po morju so prepeljali 2.701.396 centov in po železnici 2.319.220 centov.

Promet prvih desetih mesecev tega leta pa znaša 53.6 milijonov centov. V primerjavi z lanskim letom promet prvih desetih mesecev ni občutno porasel, saj so lani prepeljali 50,4 milijone centov blaga. Krivda za šibek porast leži predvsem na nekaterih poletnih mesecih, ko je promet padel nekajkrat celo pod višino, ki jo je imel 1938 leta. Deloma pa tudi ni Trst zaradi pomanjkanja ladjevja izkoristil do kraja ugodne lesne konjukture in so mu zaslužek odnesli drugi. Seveda je porast prometa prvih desetih mesecev še vedno zelo ugoden, če ga primerjamo s stanjem 1938 leta. Indeks, ki ima za osnovo 1938 leto-100, nam kaže sledeče sliko: promet po železnici 146,87; promet po morju 111.23, skupni promet pa ima indeksno število 124,36.

Kljub močnemu pomanjkanju brodovja in raznim oviram tarifnega značaja bo verjetno dosegel letos Trst v pomorskemu prometu prvenstva in rekordno, do sedaj še ne doseženo številko.

V desetih mesecih tega leta je prešlo preko pristanišča vsega skupaj 53,6 milijonov stotov blaga, od tega je prešlo preko železnice 23,3 milijone stotov in po morju 30,3 milijone stotov.

Absolutne številke in tudi primerjava s preteklimi leti nam kažejo precejšen porast pristaniškega prometa. Žal pa se je v dokajšnji meri izpremenila njegova struktura in prevladujejo sedaj predvsem groba, masovna blaga, ki ne dajejo toliko zaslužka.

Tudi promet po cestah je v zadnjem času porastel in že v marsičem konkurira železniškemu. V prvih devetih mesecih tega leta je znašal 5,2 milijona stotov blaga in je porastel za 5,46 odstotkov v primerjavi z lanskimi prvimi devetimi meseci in za 26,73 odstotke v primerjavi s prvimi devetimi meseci 1949 leta.

ČESTITKE

MILENKO PRELOG, sin slovenskega tržaškega trgovca Josipa, je te dni doktoriral na medicinski fakulteti v Padovi z najboljšim uspehom. Čestitajo mu starši, brat, vsi sorodniki in znanci ter želijo, da bi dosegel dobre uspehe tudi v novem poklicnem življenju.

OF

IV. okraj OF Škedenj priredi dvodnevni izlet v Sv. Lucijo in Tolmin 8. in 9. decembra. Vpisovanje na sedežu v Škednju in pri tov. Pregarcu na Kolonkovcu vsak dan od 17. do 21. ure do vključno 28. novembra.

PARTIZANSKA ZVEZA

IV. okraj, sekcija partizanov STO Škedenj organizira za 9. decembra izlet za člane in simpatizerje v Gabrovico pri Črnem kalu v Istri. Vpisovanje na sedežu v Skednju vsak dan od 17. do 21. ure do vključno 28. novembra.

ODBOR ZA NOVOLETNO JELKO

Podporno društvo STO priredi skupno z odborom za novoletno jelko za I. okraj v sredo 21. novembra ob 20. uri v Ul. R. Manna 29 za člane prosvetnih društev in množičnih organizacij I. okraja kinopredstavo z dokumentarnimi filmi.

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob peti obletnici smrti Marije Kralj, rojene Škerlj daruje hči Katarina 400 lir za Dijaško Matico, 200 lir za Kulturni dom. V isti namen daruje Karla 200 lir za Dijaško Matico.

Geometer SERGEJ SANCIN z uradom v Škednju, Ul. di Servola 91 je odprl pomožno pisarno v mestu Ul. Commerciale 3, II. Stranke se sprejemajo v popoldanskih urah. — Tel. 5939.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 17. novembra 1951 se je v Trstu rodilo 7 otrok, poroke so bile 3 in umrlo je 7 oseb.

Cerkvene poroke: inženir Elwood Robert Horwinski in učiteljica Amaryllis Palisca, zastopnik Giovanni Puechler in didaktična ravnateljica Sonja Senčar, uradnik Marcello Sinigaglia in gospodinja Silvana Severi.

Umrli so: 80-letna Angela Velicogna, 69-letni Valentino Rucci, 66-letni Paolo Martinolich, 78-letna Giustina Zigon vd. Makuz, 41-letni Luciano Montecolo, 76-letni Guido Socchieri, 80-letni Erminio Braida.

DRAMSKA DRUŽINA SV. KRIŽ

priredi

DANES 18. NOVEMBRA 1951 OB 16. URI v kino-dvorani v NABREŽINI

„GEORGE DANDIN"

(Jurij Tepček ali Osramočeni zakonski mož)
Molièrovo veseloigro v treh dejanjih
Poslovenil: **Ivan Koštial** — Režiser: **Rudi Košuta**

OSEBE:

Jurij Tepček, bogat kmet, Angelkin mož - **Rudi Košuta**; Angelika, Jurijeva žena, hči barona Sotenvilla - **Danila Žerjal**; Baron Sotenville, selski plemič, Angelkin oče - **Edi Košuta**; Baronica Sotenville, njegova žena - **Marica Sonce**; Klitander, Angelkin ljubimec - **Miro Tretjak**; Klavdina, sobarica pri Angeliki - **Liljana Huter**; Lubin, kmet, v Klitandrovi službi - **Lucijan Tence**; Colin, sluga pri Juriju Tepčku - **Lucijan Tence**.

Dejanje se vrši pred Jurijevo hišo na vasi.

GLASBENO-UMETNIŠKI NASTOP PROSVETNEGA DRUŠTVA «IVAN VOJKO» - PROSEK-KONTOVEL

DANES 18. NOV. 1951 OB 17. URI V DVORANI NA KONTOVELU

1. Za uvod zapoje nekaj narodnih pesmi mešani pevski zbor.
2. Sledi veseloigra v enem dejanju.

„ČUDEŽ V PUSTINJI"

Spisal: **V. Katajev** — Prevedel: **Fran Žižek**
Režiser: **Alojzij Starc**

3. Spevoigra narodnih pesmi:

„LOJTERCA"

Scenarij napisal: **Lojze Cjak** — Zbral in priredil: **Viktor Cermelj** — Režiser: **Lojze Cjak** — Dirigent: **Viktor Cermelj**.

Gledališče Verdi

V četrtek bo v gledališču Verdi otvoritvena predstava letošnje operne sezone s Puccinijevo «Turandot».

Opero, v kateri bo nastopila slavna jugoslovanska pevka Dragica Martinis, bo vodil Antonino Votto. Nastopili bodo še: Ken Neate, Rosetta Noli, Marco Stefanoni, Fernando Lidonni, Vladimiro Lozzi, Raimondo Botteghelli, Eno Mucchiutti in drugi. Zborno petje je naštudiral Adolfo Fanfani, režiral je Livio Luzzato, koreografka Annita Bronzi.

Danes se prične pri gledališki blagajni prodaja vstopnic.

Na pobudo kroga tržaških Slovenk bo imela Narodna in študijska knjižnica dne 22. novembra 1951 ob 20.30 v Ulici Roma 15, II. levo

DRUGI LITERARNI VEČER

O pisateljici Zofki Kveder Demetrovič bo govorila univerzitetna profesorica gospa Marja Boršnikova namesto gospe prof. Lore Kernčeve, ki je službeno zadržana.

Iz izbora del pisateljice Zofke Kveder Demetrovič bodo recitirali člani Slovenskega narodnega gledališča v Trstu.

Vabila se dobe v Narodni in študijski knjižnici.

SINDIKALNE VESTI

Seja izvršnega odbora ERS

V ponedeljek 19. t. m. bo na sedežu Zveze Enotnih razrednih sindikatov v Ul. Machiavelli št. 13 seja izvršnega odbora ERS Tržaškega ozemlja s sledečim dnevnim redom:

1. Gospodarski položaj delavcev (plače in življenjski stroški).
2. Organizacijska vprašanja.
3. Slučajnosti.

PROSVETNI KROŽEK SV. KRIŽ

vabi na predstavo Molièrove komedije v treh dejanjih

«JURIJ TEPČEK»

ki bo v Nabrežini danes ob 16. uri.

AVTOBUS: iz Sv. Križa ob 15.30; iz Nabrežine ob 18.05. Ob 20. uri se prične PLES.

Čisti dohodek v korist novoletne jelke.

ZAHVALA

Družina **Ferluga** in sestra **Roža** se iskreno zahvaljujejo vsem onim, ki so na katerikoli način počastili spomin pokojne

Marije Ferluga

Maša zadušnica bo v sredo 21. t. m. ob 7. uri zjutraj.
Trst - Konkonel 18. nov. 1951.

IZŽREBANE LOTERIJSKE ŠTEVILKE:

FIRENZE	83	50	44	77	70
GENOVA	11	69	52	65	60
MILANO	55	15	63	76	1
PALERMO	36	31	51	7	26
TORINO	11	77	34	12	62
VENEZIA	25	45	32	80	21
BARI	52	90	75	53	46
ROMA	19	59	38	50	41
NAPOLI	58	89	66	33	55
CAGLIARI	45	31	35	61	82

Kaj je z reorganizacijo delovanja podjetja za vzdrževanje mestne čistoče?

Kdo se ne spomni dolgih debat in diskusij na sejah občinskega sveta v zvezi z vprašanjem reorganizacije zavoda za vzdrževanje mestne čistoče (Nettezza urbana). Diskusija v zvezi z raznimi predlaganimi načini reorganizacije je bila močna predvsem tik pred zaključkom rednih sej. Po dolgotrajnem razpravljanju je za to odgovorni odbornik predložil celo načrt, kako izboljšati delovanje tega zavoda, ki so ga svetovalci večine tudi odobrili in sprejeli. Človek bi bil lahko torej trdno uverjen, da gre za vprašanje, ki je tako rekoč že rešeno, ali pa vsaj blizu predvidene rešitve.

Na zadnji občinski seji smo zopet čuli omeniti vprašanje zavoda za vzdrževanje mestne čistoče; sicer ga je omenil eden izmed navzočih svetovalcev kar tako mimogrede, vendar smo dobili vtis, da se v vseh teh mesecih ni naredilo v tej zadevi prav nič ter da je vprašanje reorganizacije delovanja omenjenega zavoda danes prav tako nerešeno, kot je bilo pred meseci, ko so o njem tako živo razpravljali.

Iz diskusij, ki so bile pred meseci na sejah, je bilo razvidno, da je dosedanje delovanje zavoda bodisi iz ekonomskega, predvsem pa iz higienskega stališča zelo slabo ter zaslužil kar najbolj ostro kritiko. Treba je bilo zato najti način, kako izboljšati to delovanje, da bi ne bil seveda nov način dražji ter da bi bilo obenem zadoščeno tudi higienskim predpisom. Predstavniki tega zavoda so zato proučili razne načine pobiranja in odnašanja smeti, ki so jih v drugih mestih že preizkusili ter tudi osvojili. Iz vseh teh novih načinov so izbrali najprimernejše ter jih v že omenjenem načrtu tudi predložili občinskemu svetu. Takrat je bilo tudi javljeno, da bo zavod preizkusil nekaj, na novo izdelanih kamionov za pobiranje smeti.

Če se ne motimo, smo dva modela teh novih kamionov za pobiranje smeti imeli priliko videti tudi na lanskem velesejmu. Govorilo se je že tudi, koliko teh kamionov bo omenjeni zavod nakupil in celo kateri bi bil najboljši in najprimernejši.

Kar na lepem je pa vsa stvar zaspala; sedaj ni več govora niti o novih kamionih niti o reorganizaciji delovanja tega zavoda niti o izboljšanju higienskih pogojev. Sedaj nadaljujejo s pobiranjem smeti na način, ki so ga vsi kritizirali, in ki je predvsem zelo škodljiv za zdravje tamkaj zaposlenih smetarjev.

Kot vse kaže, bodo o tem vprašanju zopet pričeli razpravljati na občinskih sejah. Prav zaradi tega smo pa hoteli poudariti: dosti je bilo že govorjenja in razpravljanja; bolj pametno bi bilo, da bi začeli vprašanje tudi reševati ter bi na ta način olajšali delo sto in smetarjem, ki z nestrpnostjo čakajo obljubljenih izboljšanj.

Tako je v Trstu...

Sinoči, okrog 21,30 ure sem šel slučajno po Akvedotu in pred znanim barom «Riosa» opazil gručo ljudi, ki so se zbrali okrog nekega človeka, ki je na ves glas kričal:

«Viva l'Italia! Viva l'Italia!»

Ni minilo niti pet minut, ko je pred bar pridrvel avto Rdečega križa, iz katerega so izstopili bolničarji in razvnetega italijanskega patriota odpeljali na zdravniški pregled.

O. U.

Okrajna skupščina OF za Nabrežino

Danes 18. novembra 1951 ob 9. uri bo v Nabrežini v kulturnem domu Igo Gruden skupščina OF slovenskega naroda za nabrežinski okraj s sledečim dnevnim redom:

1. politični in gospodarski pregled in naloge OF;
2. organizacijsko poročilo;
3. diskusija;
4. sklepi;
5. izvolitev okrajnega odbora;
6. razno.

Vozač filobusa izročen sodišču

Po zaslišanju 30-letnega Mattea Balosa iz Ul. Artisti 7, ki je predvčerajšnjim popoldne trčil s filobusom v tramvaj št. 10, pri čemer je bilo 30 oseb ranjenih, so ga policijske oblasti zaprle v koronejske zapore in ga izročile sodnim oblastem v nadaljnji postopek. Vse zaslišane osebe, med katerimi je bil tudi tramvajski zavirač Chert in številni potniki, so potrdile, da je kriv šofer filobusa, ki je preveč zavil na levo stran. Balos sam pa je izjavil, da se ni mogel držati desne strani ceste, ker bi se lahko drogova, ki vežeta vozilo z žicami, odklopila. Čim je opazil tramvaj, je zavrl in zavil na levo, vendar je bilo že prepozno. Balos se bo moral pred sodiščem verjetno zagovarjati pred obtožbo člena 449. kazenskega zakonika.

* * *

Včeraj zvečer sta se javili v bolnici 22-letna Lucia Zerial por. Gasperini iz Ul. Media 6 in 46-letna Marija Babič por. Toroš iz Ul. Flavia 1294, kjer so jim obvezali lažje rane na nogah in jima priporočili 1 oziroma 2 dni počitka. Obe ženski sta izjavili, da sta bili ranjeni pri všerajšnjem trčenju med filobusom in tramvajem na Istrski cesti. S tema ženskama se je število ranjenih dvignilo na 32.

Z GORIŠKEGA

V slovenskih otroških vrtcih zahtevajo pouk italijanščine

Ustanova ONAIR, ki si je zaradi svojih raznarodovalnih zmožnosti pridobila po prvi svetovni vojni upravo vseh šol v slovenskih krajih, je tudi po zadnji vojni obdržala svojo oblast nad šolami v tistih slovenskih vaseh, ki so še ostale pod Italijo.

Razen osnovnih šol upravlja omenjena ustanova tudi slovenske otroške vrtce in med njimi tudi onega na Oslavju.

Znano je, da je na slovenskih šolah pouk italijanščine obvezen šele v drugem razredu osnovne šole. Zaradi zvestobe svojim tradicijam pa je ONAIR pred časom zahtevala, da bi v otroškem vrtcu na Oslavju poučevali tudi italijanščino. Kakšne pojme ima ta šolska ustanova o didaktičnih metodah ni po takih zahtevah težko soditi.

Ustanovi ONAIR bi povedali samo to, kar že sama dobro ve: niti fašistični teror ni uspel pri nas z raznarodovanjem. Zato bo torej tudi vsako tako njeno prizadevanje brezuspešno.

Huda prometna nesreča na Majnici

Četa orožnikov, ki nadzoruje pokrajinsko cesto pri Majnici, je včeraj ponoči našla v obcestnem jarku ponesrečenega motociklista, ki je ležal nezavesten v mlaki krvi. Orožniki so mu nudili prvo pomoč in med tem časom poklicali telefonsko rešilni avto Zelenega križa, ki je ranjenca pripeljal v mestno bolnišnico Brigata Pavia. Tu so zdravniki po točnem pregledu ugotovili, da si je mož pri padcu prebil lobanjo in prizadel večje poškodbe zlasti po glavi in ostalem telesu. Gre za 37-letnega Libera Zinna iz Furlanije. Policija je takoj prišla na kraj nesreče in ugotovila, da je Zinno vinjen vozil iz Gorice proti Gradiški s precejšnjo brzino in zaradi nenormalnega stanja baje izgubil kontrolo nad motorjem in priletel v neko drevo ob cesti.

Zaradi njegovega zdravstvenega stanja se niso zdravniki še izrekli.

Za pomoč poplavljencem

V petek zjutraj so se sestali na goriški prefekturi pod predsedstvom podprefekta dr. Di Pasquale razni predstavniki gospodarskih in sindikalnih organizacij in drugih ustanov, da bi se pogovorili o ustanovitvi pokrajinskega društva za pomoč poplavljencem v Italiji. To društvo bi imelo svoj sedež v prostorih pokrajinske uprave in na goriški občini.

Kar se tiče denarnih prispevkov, bodo mogle razne ustanove ali društva vložiti denar v Banca del Lavoro na tekočem računu št. 2931 naslovljenem na goriško prefekturo (Prefettura di Gorizia — Fondo Soccorso Alluvionati).

Glavni center za pobiranje blaga, oblek, postelnine itd. bo podporno društvo ECA.

Telefonska številka uradov za pomoč poplavljencem je 385 in 10-18001 ali 301.

Smrt matere primorskega partizana

Včeraj smo pokopali 60-letno Terezijo Pintar iz Števerjana zavedno Slovenko in mater partizana Srečka Cibica, ki je prvi stopil v partizanske vrste in daroval svoje mlado življenje na oltar domovine. Pravi ideali svobode, ki mu jih je zavedna mati vtisnila v dušo, so ga gnali v boj za svojo domovino. Pintarjeva je od začetka partizanske borbe delovala neutrudno in kljubovala vsem nevarnostim, ki so ji pretile. Smrt sina Srečka jo je hudo zadela, toda veliką žalost je ni strla; dala ji je novih, neizčrpnih moči in povečala ljubezen do domovine, za katero je padel njen sin. V svojem življenju je ostala zavedna Slovenka, pravi vzor tr. peče slovenske matere. Ostala nam bo v spominu kot lik prave slovenske matere.

Predavanje v Ljudski čitalnici

V sredo 21. t. m. ob 20. uri bo v prostorih Ljudske čitalnice in knjižnice drugo letošnje predavanje.

Naslov predavanja, ki ga bo imel novinar Ivo Marinčič, je «Južna Tirolska in ljudje». Predavanje o življenju tirolske narodne manjšine bodo spremljali s skioptičnimi slikami.

Vsem udeležencem priporočamo točnost.

Umetno oplojevanje živine v Štandrežu

Umetne oplojevalne postaje, ki so jo pred kratkim odprli pri Jožefu Lutmanu v Štandrežu, se lahko poslužujejo vsi živinorejci okoliških vasi. Živinozdravnik sprejema vsak dan ob 13.

Umetno oplojevanje živine je že zelo razširjeno po vsem svetu, in vsakomur so dobro znani doseženi uspehi. Razen tega da z umetnim oplojevanjem obvarujemo živino številnih kužnih bolezni, ki si jih lahko naleze pri naravnem oplojevanju, nam umetno oplojevanje nudi od 90 do 95 odstotkov možnosti za oploditev.

Izlet mladine V. okraja

V. okraj OF priredi izlet mladine dolinsko - miljskega okraja v nedeljo 2. decembra v Gabrovico v Istri. Mladinke in mladinci, ki se žele udeležiti izleta, naj se pravočasno vpišejo na sledečih mestih:

Na sedežu v Dolini, v Boljuncu pri tov. Marijanu Sancinu, v Borštu pri tov. Petaros Meri, v Ricmanjih pri tov. Kuretu Silvestru v Domju pri tov. Josipu Šturmanu, v Prebenegu pri tov. Bandi Adolfu, v Mačkovljah pri tov. Rudolfu Oleniku, v Stramarju pri tov. Lazarju Veljaku, v Škofijah pri tov. Franku Sancinu, na Badihi pri tov. Mili Hrevatin in v Plavjah pri tov. Josipu Jamšku.

Vpisovanje bo zaključeno v četrtek 22. novembra.

Ljudsko štetje

in potvorbe italijanskih šovinistov

«Primorski dnevnik» je večkrat opozarjal javnost, kako se italijanski šovinisti poslužujejo vseh sredstev, da bi prikazali čisto «italijanstvo» Trsta, kako so na primer ob volitvah leta 1949. potvorili število volivcev in tako spletkarijo tudi sedaj ob ljudskem štetju. Da bi prikazali, da jih je v Trstu čim več, so šovinisti tudi to pot prihiteli v Trst iz Italije.

Tako smo zvedeli, da je neka italijanska šovinistka po imenu Doria Vera iz Ronk, hči učitelja in znanega bivšega fašista, sedaj bivajoča v Tržiču, prihitela v Trst, da bi izpolnila polo ljudskega šteja kot stanujoča pri neki družini v Barkovljah št. 383. Gospodinja ni hotela na to pristati, ker se je bala, da ne bi je zaradi netočnih podatkov kaznovali z globo. Tedaj se je Doria razhudila in izjavila, da bo vsekakor dosegla svoj namen, saj je tudi dobila izkaznico STO, češ da biva v Barkovljah v omenjeni hiši že od leta 1948, čeprav je samo trikrat spala v omenjeni hiši. Izjavila je, da je dobila izkaznico v nekaj dneh.

Ko je policija svojčas poizvedovala po njenem bivališču, so vsi sosedje odgovorili, da omenjene Dorie ne poznajo.

Temu ravnanju naj primerjamo le ravnanje z Lipovščkom Filipom, ki biva na Proseku že od leta 1921 v hiši št. 85. Do leta 1949 je redno dobival vse osebne izkaznice, sedaj pa mu oblasti nočejo dati izkaznice, češ da nima pravice do tukajšnjega državljanstva. Vprašamo ZVU, ali se bodo še dolgo ponavljala taka diskriminacijska dejanja, kot se dogajajo pod sedanjo občinsko upravo?

V. Š.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Vojaki JA pomagali ob povodnji

Zahvale ljudstva za požrtvovalno pomoč

Številni posamezniki, podjetja in ustanove, pošiljajo te dni zahvalna in priznalna pisma na sedež VUJA v Koper, v katerih izražajo priznanje vojakom JA, ki so tako uspešno in hitro priskočili na pomoč ogroženim krajem. Tako je iz Umaga bilo poslanih več zahvalnih pisem, v katerih je rečeno, da je bila pomoč vojakov JA odločilna, in da so enote JA s svojim pogumom veliko pomagale, da je bila škoda omejena na najmanjše.

Okrajna Uprava vodovodov in melioracij v Kopru je prav tako poslala na VUJA pismo, v katerem pravi:

«Zahvaljujemo se za pomoč, ki so jo nudile enote JA. Z njeno pomočjo so bile očuvane obrambne naprave v Semedeli in v Ankaranu. Če danes ni večje škode, se imamo zahvaliti v prvi vrsti enotam JA, ki so nemudoma priskočile na pomoč.»

Slovenska beseda je živela zato ker so jo čuvali naši dedi

Lepo je slišati o takem delu mladine, kot ga je zadnje čase začela mladina vasi Sv. Peter in Nove vasi na Koprskem. Zbrala se je na ustanovnem občnem zboru mladinskega kulturno umetniškega društva «France Bevk» in s tega ustanovnega sestanka naslovila na SHPZ pozdravno pismo, v katerem med drugim piše:

«Dolga je bila pot do tod. Dolgo so se trudili tujci, da bi zabrisali slovensko besedo s te zemlje. Toda slovenska beseda je živela, živela zato, ker so jo čuvali naši dedi.

Danes je na tej slovenski besedi zrasla nova moč — kulturno društvo kmečke mladine. Naša naloga bo še težka, a izvršili jo bomo. Razširili bomo slovensko knjigo v vsak naš dom in dvigali bomo na vsakem koraku kulturo naših krajev.»

Na vse zatiranje, ki ga je prestalo ljudstvo teh vasi v času fašistične okupacije, je to močan in odločen odgovor mladine.

Razstava hrvatskih slikarjev in kiparjev v Kopru

V mali dvorani Ljudskega gledališča v Kopru je bila odprta razstava modernega slikarstva in kiparstva hrvatskih likovnih umetnikov. Razstavo prireja Galerija likovnih umetnikov na Reki in Društvo likovnih umetnikov Hrvatske, podružnice za Reko.

Razstava bo odprta do 22. novembra vsak dan od 9. do 12. ure in od 16. do 20. ure.

Zadružni dom na Škofijah

Naš zadružni dom, ki ga gradimo že nad eno leto in pol, bomo z veliko slavnostjo v glavnem dogradili do praznika dneva Republike. Ta dan bomo odprli za predstave gledališko dvorano.

Zadružni dom bo eden od najlepših na vsem Koprskem. V velik okras bo obema deloma Škofij, ker bo največja nova stavba v vasi.

Z BUJSKEGA
Živahna gradbena delavnost

Na dan Republike 29. novembra bo podjetje za izvoz kmečkih pridelkov «Zadrugar» iz Buj odprlo novo predelovalnico mesnih izdelkov. Vse stroje in opremo, ki jih bodo uporabljali pri predelavi, so uvozili iz Jugoslavije. Nova predelovalnica bo zadoščala za vse potrebe vsega okrožja.

Okrajno gradbeno podjetje «Napredak» iz Umaga dela na raznih objektih, ki bodo dograjeni do decembra. Tako bo v decembru dograjen in odprt nov hotel «Prvi maj» v Umagu. Tam bo odprta tudi nova čitalnica. V Bujah končuje isto podjetje dela pri gradnji stavbe za razdeljevanje bencina in novega mestnega javnega kopališča.

Naročite se na knjige Prešernove knjižnice

Knjigarna «LI-PA» v Kopru sporoča vsem, ki bi radi naročili letošnje knjige «Prešernove knjižnice», naj pohitijo. Naročijo se lahko še do 20. novembra in dobijo za 100 dinarjev 5 knjig in sicer: Koledar, Zdravstveni priročnik, Pcezije Franceta Prešerna, povest Mimi Konićeve «Prelom» in Iljin-Segalovo knjigo «Kako je človek postal velikan».

Knjigarna opozarja, da bodo knjige po 20. novembru stale 200 dinarjev. Naročnino sprejemajo vse knjigarne «LI-PA».

Plenum okrajne ZAM v ponedeljek v Kopru

V ponedeljek 19. novembra ob 8. uri bo v dvorani Mestnega ljudskega odbora plenum ZAM za okraj Koper. Na plenumu bodo razpravljali o mladinskih volitvah, ki bodo v januarju prihodnje leto in o pripravah za praznovanje dneva Republike.

* * *

Zaradi udeležbe v pretepu na cestnem križišču Šmarje - Sentpeter, pri čemer je bil kršen javni red in mir, so bili kaznovani: Franc Kocjan, delavec iz Šmarij na 3 mesece odvzema prostosti in Emil Prodan, kmet iz Šmarij na 2 meseca odvzema prostosti.

MALI OGLASI

ZAKONSKI PAR IŠČE SOBO po možnosti prazno in v centru. Naslov na upravi lista.

PRODAM OTROŠKO posteljico. Naslov na upravi lista.

ZAKONSKI PAR Z MAJHNIM otrokom išče opremljeno sobo. Naslov na upravi lista.

PLAČAM DOBRO NAJEMNINO za majhno neodvisno stanovanje. Naslov na upravi lista.

OPREMLJENO SOBO oddam boljšemu gospodu v mestu. Naslov na upravi lista.

ADRIA-EXPRESS
organizira 2. decembra IZLET Z VLAKOM V
Divačo in Škocijan
po zelo ugodni ceni.
Vpisovanje do 24. novembra pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5.

ADRIA-EXPRESS
DVODNEVNI IZLET 8. in 9. decembra
v **Rovinj, Komen, Opatje selo, Štanjel, Dornberg, Rihemberk, Roč in Dragučo**
Vpisovanje do 24. novembra pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5.
ENODNEVNI IZLET 9. decembra
v **Materijo**
Vpisovanje do 24. novembra pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5.

SABLJO namesto pastirskega KRIŽA

GENERALI NOSIJO TALAR, ŠKOFJE OSTROGE

BI MORAL (PO ZAMISLI GAMBINIJA) DRŽATI V ROKAH ŠKOF SANTIN

O domačem italijanskem pisatelju P. A. Quarantottiju Gambiniju in njegovi knjigi «Primavera a Trieste» smo že pisali.

Prvič smo prikazali, kako je s svojimi prijatelji vzradoščen opazoval z daljnogledom proti Barkovljam, da bi prvi videl prihod zavezniških čet v Trst, ko mu je nenadoma telefoniral znanec, da ne ve prav nič o prihodu Angležev in Američanov, da pa gleda z lastnimi očmi, kako prihajajo po Ul. F. Severo jugoslovanski tanki!

V drugem članku smo objavili cvetke Gambinijevega leposlovnega sloga, s katerim je namerno blatil vse, kar je slovensko, jugoslovansko, partizansko in prekosil najbolj prostaške napade tržaškega in drugega italijanskega šovinističnega tiska.

Danes bomo pokazali, kako je ta pisatelj odkril genij tržaškega škofa Santina in ga ovekovečil v svoji že navedeni leposlovni umetnini.

Gambini piše: *«Polkrog hribov in gričkov na dnu koprske kotline od Škocijana, Marezig in Pomjana do Sv. Marka je bil posejan s požari: oblaki dima belkaste, modrikaste, rožnate in rjave barve; nešteti požari, da oko vseh ni moglo zajeti; dvigali so se vedno novi in ko se je zmračilo, je bilo povsod videti zublje; in ognjene rakete so se kot umetni ognji ali padajoče zvezde še vedno vžigale visoko na nebu in utrinjale. Strmel sem s tesnobo v srcu, okrog mene je po tolikem bojnem hrušču zavladal popoln mir — v polkrog gričev, kjer so morale družine od blizu gledati še topla trupla svojcev, goreče grmade svojih hiš, hlevov, senikov (med temi sem videl goreti tudi hišico mojih dedov), ko se je naenkrat od do ust raznesla novica: «Škof je prišel.»*

Gambini se je zdrznil in streznil ob tem grozotnem prizoru, toda on je dobro vedel, da so vasice v ozadju koprske kotline — Marezige, Pomjan ter druge, ki jih on ni imenoval, slovenske vasice, da prebivajo tam, kar pomnimo, Slovenci; vedel je tudi, da so zažgali vse te žive grmade in pobijali vsakogar, ki jim je prišel naproti — tudi otroke, žene in starčke — italijanske fašistične tolpe, ki so si tiste dni hladile kri nad našim ubogim ljudstvom. Gambini je mogel vedeti tudi za požige, ubijanja v vasici Lipi, Bitinjah, Merečah itd., vendar ni našel nobene tople besede za naše trpine, pač pa je znal v knjigi «Primavera a Trieste» pisati o tem ljudstvu toliko grdih laži in zasramovanja.

Po prvem razneženju preide pisatelj kar v epski slog, ko je zagledal tržaškega škofa.

«Medtem ko so vsi otrpnili od strahu in preplašenosti ter je še celo najbolj drzne zadrževala brezvoljna osuplost, da bi pomagali ranjencem in se domačini niso upali niti iz hiš, da bi pomagali tistim, ki so iskali zavetja, je prišel škof tja, kjer so še prasketale strojnice. Prišel je ne samo, da blagoslovi mrtve, marveč da pomaga in svetuje, da vzame s seboj kakega ranjenega partizana in ga obvaruje pred Nemci.»

Da bomo spoznali Gambinijevo pisateljsko «realistično fantazijo», s katero gleda tržaškega škofa Santina sredi bojnega meteža, kjer je «junaško» stal tudi pisatelj, bomo navedli še odstavek.

«Posrečilo se mi je, da sem zapustil našo pristavo, preden so prišli tja Nemci in tisto soboto zvečer sem opazoval v Kopru s starodavnega Molo delle Galere najbolj divjo represalijo, ki so jo nacisti prizadeli našim vasem.»

Bralec si je pri čitanju zgornjega opisa gotovo mislil, da je škof Santin brez dvoma izredna človeška pojava, ki si upa priti na sam kraj, kjer je besnela borba, kjer so ležali v mlakah krvi padli in ranjeni partizani, kjer se je vsak drugi, ki se ni bojeval, tiščal v domačem zakotku, ker sta se vseh lotila obup in otopelost; bralec je skupno s pisateljem že videl, kako se škof Santin s prepričevalno besedo zaganja v fašiste in brani obrnjen s prsi proti njim ubogo slovensko kmetsko prebivalstvo, pri čemer vpije: «Apage satanus, poberite se fašistični vragi, do tu in nikamor več dalje; vas ni sram svojih zverstev, tako predstavljate italijansko kulturo!»

Pri tem se moramo zavedati, da ne bi fašisti in nacisti skrivili škofu Santinu niti lasu, ker je bil visok prelat in ker je bil s fašisti od njihovega obstoja v dobrih zvezah. Toda vsega tega ni storil, saj nam njegov najnovejši biograf Gambini vendar pove, da je stal škof Santin tedaj na tisti «vojaški izpostavljeni» točki, ki se ji pravi Molo delle Galere v Kopru, kar pomeni toliko kot v koprskem pristanišču. Od tu torej sta gledala tržaški škof in z njim pisatelj P. A. Quarantotti Gambini trpljenje slovenskega človeka, ki so ga v družbi z Nemci davili njuni fašistični sorojaki.

To je bilo res pravo junaštvo!

Nato prične labodji spev, ki se glasi:

«Če bi bili imeli v Julijski krajini enega samega armadnega generala, ki bi imel značaj tega moža — ne morem si kaj, da ne bi mislil na to — bi bila naša usoda lahko drugačna.

Ni prav, da si generali in drugi oficirji oblačite leta in leta vojaške suknjiče z lesketajočimi se epoletami, da potem izginete vprav v trenutku, ko bi morali napraviti svojo dolžnost, v tistem trenutku, ko bi se morali pokazati zares vojaki, ko gleda na vas stotisoče ljudi, polki, brigade in divizije. Ni prav, da zapustite v nekaj minutah v avtomobilu ali letalu pokrajino, ki je veljala Italijo toliko, kolikor Julijska krajina.

V podobnih nesrečah bi se bil mož najsvetlejšega, energičnega in drznega značaja, kot ga ima Anton Santin, če bi mu dal bog v roko sabljo namesto pastirskega križa — o tem smo lahko uverjeni — dvignil s svojimi četami v hribe, v čast Italije in da reši njene vzhodne meje; naloga, ki mora elektrizirati pravega vojaka.

Če bi bil samo eden od armadnih poveljnikov, ki je bil v naši pokrajini, imel pogumno srce in če bi bil delal tako kot škof Santin, bi nas ob Julijskih Alpah ščitilo lastno močno partizansko gibanje; in v septembru 1943 bi naši vojaki, preden so jih Nemci zverinsko zajeli in pokončali, ne bili govorili vsakomur, ki so ga srečali: «Kaj naj storimo? Naši oficirji so nas zapustili. Danes bi Tito morda ne bil v Trstu ali četudi je tam, bi nam bila njegova prisotnost mnogo lažja.»

«Vselej me je ganil monsignor Santin, ta Istran sijajnega kova, njegova pripravljenost, da kot točni poveljnik hiti na pomoč v kraje, kjer je večja nevarnost, tudi ob žvižganju krogel, da se osebno prepriča, kje se je treba upreti, pomagati, brzdati ali se pogajati.

Generali nosijo talar, škofje ostroge; zdi se, da se je v teh letih pri nas vse prevrnilo.

Sedaj opazujem tega prelata in medtem ko me posluša in upira vame pogled s svojimi okroglimi in zelo živahnimi očmi (v monsignoru Santinu je vse okroglo, vendar ima ta okroglost to posebnost, da izraža urnost, okretnost, energijo) ponavlja svojo značilno kretnjo, ki nas nekako vzpodbuja k razumnosti in akciji.

Ko se dvigne in mi stisne roko, reče: «Dobro, če je tako, bom moral tako govoriti z angleškimi in ameriškimi poveljniki.»

Domenili smo se, da ga bomo čimprej obvestili, če bomo lahko potrdili vest z vso gotovostjo. To smo storili, še preden je potekla ena ura, kakor hitro smo govorili s tiskarno, kjer so tiskali razglase.

Jutro, popoldan. Tesnoba, pričakovanje. Pri vsem smo brez radia in zvečer slišimo še vedno — to je temna sila in tisočletna melanholija — zborovsko petje vojakov, ki prebivajo pod nami.»

Na vse to dodamo mi sledeče: Gambinijevo sodbo o italijanskih generalih in drugih oficirjih italijanske vojske vzamemo na znanje. Če bi jo izrekli mi, nas bi ves tržaški in ostali italijanski tisk obtožil, da žalimo čast njihove slavne vojske.

Spoznali smo tudi, da škof Santin, tudi potem ko je na pomolu v Kopru nehal opazovati vojno panoramo, ni šel v bojni metež, da bi blagoslovil mrtve, kaj šele pomagal, svetoval domačinom, ohranil ranjenega partizana... Ne, po isti gladki od asfalta lesketajoči se cesti se je naglo v avtomobilu vrnil nazaj v Trst in čakal, da se bo šel pogajat z Angleži in Američani.

Generali in škof kot novec enaki!

«JUNAŠTVO» italijanske okupacijske vojske na Balkanu v spominih gen. Cavallera

Italijani so se v Jugoslaviji lahko gibali samo v večjih krajih, kjer so živeli v strahu in obkoljeni kakor v trdnjavah...

V zadnjem članku o dogodkih v Jugoslaviji, ki jih navaja bivši italijanski šef generalnega štaba maršal Cavallero v svojem dnevniku, smo videli, da so Italijani l. 1941. komaj zasedli jugoslovansko ozemlje in že imeli skrbi in težave s prvimi partizani.

Vsakdo je vedel, da je bil hrvatski «poglavnik» Pavelič lutka italijanske vlade; toda vseeno se je že 20. avgusta 1941 Mussoliniju brzojavno pritožil, da italijanski vojaški ukrepi motijo delo hrvatske vlade. Pavelič je hkrati predlagal, naj bi pri vzdrževanju reda v demilitariziranem pasu sodelovale hrvatske čete z italijanskimi. Toda Cavallero je ta predlog odklonil.

Po drugi strani je Cavallero sprejel gen. Biroliju, poveljnika za Albanijo in Črno goro, in mu naročil, naj se pripravi na pot proti Hrvatski in Bolgariji, ki sta oporišča italijanske ekspanzije na Balkanu.

Isti dan, 10. septembra, pa je Cavallero zapisal v svoj dnevnik, da mu je italijanski publicist Zoli Corrado poročal iz Zagreba, da se je razgovarjal z marš. Kvaternikom, poveljnikom nove hrvatske vojske, ki mu je dejal: «Čeprav nisem ustaš in v političnem pogledu tudi ne pavelićevec, sem prejel od poglavnika nalog, naj formiram, organiziram, oborožim in izvežbam vojsko neodvisne Hrvatske; ta nalog sem sprejel in ga skušam dokončati, ker vidim v tem svojo patriotsko dolžnost. (Čudna patriotska dolžnost sodelovati pri izdajalstvu in klanju nedolžnih ljudi!) Moj sin pa je pravi neuravnovešenec! Naši družinski odnosi so prisrčni, nimamo pa političnih stikov.» (Mladi Kvaternik je bil, kakor znano, voditelj hrvatske ustaške policije in je soodgovoren za ustaške grozovitosti).

«Pri oblikovanju in organiziranju vojske mi manjka sedaj vse, razen ljudje. Imam malo pušk, zelo malo strojnic, kakšno strojno puško in kakšen topič. Nimam pa tovornih in osebnih avtomobilov, niti opreme za pionirske čete. Oklopnih voz imam šest, rečem šest, in še ti so lahki in starega modela, tako da jih ne morem uporabiti niti za vežbanje. Imam tudi samo nekaj radio oddajnih aparatov. V vsej Hrvatski sta samo dve delavnici, sposobni za izdelovanje streliva za lahko orožje. Letalstva nič! Vidite torej, da ni pod takšnimi pogoji mogoča nobena resna organizacija hrvatske vojske.» Kvaternik je tožil proti Cavalleru očitno samo zato, da bi izvabil od njega čim več orožja.

Medtem se je nadaljevala v Črni gori ostra borba proti okupatorju. Cavallero je dne 29 oktobra zaznamoval v dnevnik, da so prestregli brzojavko, v kateri uporniki navajajo, da cenijo italijanske sile na okrog 200.000 mož in da je morala Italijanov zelo nizka. Uporniki pozivajo, naj pospešijo dobro organiziran vpad, ki bo prisilil italijanske okupacijske čete, da se vdajo.

Cavallero ni mogel biti preveč presenečen nad tem mnenjem, če pomislimo, da je vpisal nekaj dni prej v svoj dnevnik tole opombo: «Iz visokošolcev je treba napraviti bojevnike. Vendar vlagajo vse preveč prošnje za službovanje pri karabinjerjih in za intendantsko službo. To očitno kaže, da se hočejo odtegniti vojaški službi.»

Italija je imela na zasedenih področjih Jugoslavije pooblaščenega ministra Luco Pietromarchia. Cavallero ni bil z njegovo politiko zadovoljen, češ da je proti Srbom in Hrvatom preveč agresivna. Zato je priporočal previdnost, «da se izognemo komplikacijam; druga armada pa mora stati s puško ob nogi, pri čemer naj bodo vojaki samo vojaki!» Nato nadaljuje: Sedaj, ko so se Hrvati z dušo in telesom povezali z Nemci, je jasno, da se moramo mi Italijani čimbolj izogibati obtožbi, da smo srbofili in moramo celo ta vtis zavračati. Naše napotilo naj bo samo vojaško. Sicer pa Hrvati želijo, da bi dobili čimprej Spoletskega vojvodo, da se tako otresejo nemškega pritiska.»

Pred koncem leta 1941 je postalo partizanstvo že zelo močno. To je dovedlo Mussolinija, da je 29. decembra pisal Hitlerju. Prvi del pisma se nanaša na vojaški položaj v Libiji, v drugem delu pa piše o Balkanu takole: «Še pred pomladjo je treba odstraniti vsako žarišče upora, ker drugače mnogo tvegamo, da bomo imeli v l. 1942 dodatno balkansko vojno. Najprej moramo pomiriti Bosno, potem Srbijo in Črno goro.

Operacije je treba izpeljati s skrajno odločnostjo in te morajo dovesti do tega, da bomo prebivalstvo v resnici popolnoma razorožili; to je edino sredstvo, da se v bodoče izognemo presenečenjem. Pri tem pa je potrebno, da sodelujejo naše oborožene sile po skupnem načrtu, tako da dosežemo razpršitev sovražnikovih sil in zaželene uspehe ob današnji uporabi ljudi in materiala.»

Zadnji dan l. 1941 pa je Cavallero tožil v svojem dnevniku: «Nemci nakupujejo na Hrvatskem vse, kar je mogoče kupiti, medtem ko je naše zunanje ministrstvo prepovedalo vsako nakupovanje. Med drugim smo hoteli nabaviti 120 vagonov kož in 1,200 ton volne. O tem sem govoril z Mussolinijem, ki je dovolil nakup.» To je zopet dokaz, kako so okupatorji plenili po Jugoslaviji.

Nastopilo je l. 1942. Jugoslovanski partizani so vedno bolj pritiskali na okupatorje, ki so morali proti narodnoosvobodilni vojski držati veliko število divizij. Italijani so se lahko gibali samo v večjih krajih, kjer so živeli v strahu in obkoljeni kakor v trdnjavah.

Zato najdemo v Cavallerovem dnevniku dne 13. januarja naslednjo pripombo: «Položaj na Hrvatskem je tak, da bo potrebno, da napravimo načrt, če se hočemo izogniti balkanski vojni. Vojaštvu je treba dati oblast, da vzdržuje javni red, vse ozemlje pa moramo razglasiti za vojno cono.»

Nekaj dni prej je poklical Cavallero k sebi gen. Fassija, s katerim sta razpravljala, kako bi s pomočjo hrvatske vojske zatrla upore na Hrvatskem. Fassi mu je predlagal, naj bi eni italijanski diviziji priključili en hrvatski polk. Z gen. Fougierom pa je Cavallero govoril o uporabi letalstva na Hrvatskem in glede ustanovitve letalske šole za hrvatske in nemške gojence v Zagrebu.

«V zvezi z incidentom, ki se je pripetil nekemu italijanskemu pehotnemu polku na Hrvatskem, in glede na težki položaj majhnih izoliranih posadk, ki jih partizani s tako lahkoto obvladajo, sem opozoril poveljnika druge armade», tako piše Cavallero v dnevnik dne 4. januarja, «da je nujno, da izvede premike čet le z močnimi kolonami. Določil sem tudi, da mora razpostaviti čete zelo ekonomsko, pri čemer naj zasede le najbolj važna središča in brani samo bistvene prometne zveze.»

Partizanski problem je bil za Cavallera in s tem za Italijo tako važen, da je razpravljal o njem na zahtevo Nemcev tudi z nemškim vojaškim atašejem v Rimu Rintelenom; temu je dejal, da Italija na Hrvatsko zaenkrat ne bo poslala novih sil, ker jih ne more uporabiti (ta razgovor je bil pozimi 27. januarja 1942). Nato Cavallero dostavlja: «Toda spomladi bodo uporniki svoje vrste okrepili in tedaj bomo nastopili z akcijo. Vendar bo treba izvesti operacije v velikem slogu, s skupnim akcijskim načrtom in ne samo na Hrvatskem, ampak tudi v Srbiji in Črni gori.»

Kot vidimo, se je Cavallero zaradi Titove narodnoosvobodilne vojske znašel kot v začaranem krogu, iz katerega ni našel izhoda!

SVET OKNOV

RUSKA DIPLOMACIJA KOT DANES — TAKO NEKOČ

Ruski diplomat knez Potemkin se je kot zastopnik Rusije udeležil neke konference, na kateri je sodeloval sam francoski kralj. Ko se je Potemkin vrnil domov, ga je car vprašal: «No, moj minister, ali ste sklenili s Francozi pogodbo?» Prebrisani ruski zunanji minister je odgovoril: «Veličanstvo, kaj vendar mislite, posrečilo se mi je vendar to, da sem ravno preprečil od Francozov predlagano pogodbo!»

S HODNIKOV OZN

Na sedanjem zasedanju OZN so francoski delegati oblegali ameriškega zastopnika Warrena Austina in mu dejali: «Ameriški davkoplačevalci naj bi vendar segli še bolj globoko v svoje žepe in pripravili nadaljnja denarna sredstva za oborožitev starega sveta.» Warren Austin je nagubančil čelo in odgovoril: «Well, ne pozabite, gospodje Francozi, da je sicer res običaj, da strižemo ovci vsako leto dvakrat volno, toda resnica pa je tudi ta, da ne moremo potegniti kože z nje več kakor enkrat.»

„Miroljubnost" samozvanih „MARKANTNIH OSEBNOSTI" onemogoča zagotovitev trajnega miru

Odmevi zagrebškega zbora za mir, ki je zavrgel teorijo o edino „kvalificiranih" in „sposobnih"

Čeprav so, v naglici nastopanja in menjavanja vedno novih dogajanj, dnevi zagrebškega kongresa miru že nekoliko odmaknjeni, pa je ta kongres kljub temu še vedno predmet diskusij in polemik v člankih številnih svetovnih listov. To dejstvo vsekakor dokazuje velik pomen zagrebškega kongresa miru, ki je v pravem pomenu besede upeljal mirovna prizadevanja v nov tir, demokratičen po metodi in praktičnih ciljih.

Predstavnik lista «Franc Tireur» George Altmann na pr. poudarja, da so delegati na zagrebškem kongresu prvikrat prisostvovali res iskreni in demokratični mednarodni konferenci. Dunajski list «Wiener Kurier» pa pravi: «Najbolj značilna stvar je bila popolna svoboda diskusije. Ta zbor za mir in mednarodno sodelovanje je pokazal smer, v kateri je treba iskati garancije za trajni mir v svetu.» Essenski list «Neue Rhur-Zeitung» pa je zapisal: «Zagrebški zbor je započel akcijo principielne oblike za dosego miru.»

Za velik in povoljen odmev zagrebškega zbora je poskrbelo tudi dejstvo, da je bil ta zbor zasnovan na principu združevanja vseh ljudi, ki želé mir, ne glede na njih različna stališča in poglede. Toda prav to dejstvo je istočasno postalo predmet pojačane gonje onih, ki pod okriljem kominformovskih «mironoscev» propagirajo «mir» zamišljen in izdelan natanko po trenutnih interesih Sovjetske zveze. Kakor so že davno pred zagrebškim zborom kominformistične radijske postaje v družbi s tiskom intrigirale (sicer brezuspešno) proti zboru samemu, tako so se vrgle na isto nehvaležno delo tudi po njem. Organizirali so celo protiakcijo na Dunaju v izrazito protizagrebški funkciji, v diskusiji pa je prevladoval umetno vsiljeni napad na vse one, ki so sodelovali na zagrebškem zboru z ironičnimi vzdevki o «nevtralizmu in pacifizmu», čeprav so prav kominformovska trobila vse do zagrebškega zbora poudarjala potrebo sodelovanja prav s temi «nevtralisti in pacifisti».

Glede na to, da spada vsa kominformistična gonja proti zagrebškemu zboru za mir v okvir protijugoslovanske gonje ZSSR in da se prav s tako gonjo odlikujejo tudi nekateri izvenkominformovski krogi na Zapadu, pa prav nič ne preseneča dejstvo, da so našli kominformisti zaveznika v «kapitalističnem» bratcu «New York Herald Tribune», ki je ugotovil, da zagrebškemu zboru niso prisostvovale «markantne osebnosti» in da je bila iniciativa za ta zbor delo jugoslovanske vlade, v cilju, da potegne iz nje neke gotove koristi zase.

Seveda si londonski kominformistični mikrofon «Daily Worker» ni mogel kaj, da ne bi dosledno ponatisnil mnenje «kapitalističnega» bratca.

Namig na «markantne osebnosti» z ene in druge strani lepo razkriva mentaliteto kominformistov in ljudi pri «New York Herald Tribune», ki sloni na nedemokratičnem stališču, da lahko obravnavajo vprašanje miru samo «markantne osebnosti», po možnosti samo predstavniki velesil, medtem ko naj bi bila, po njihovem, dolžnost vseh ostalih «neznatnih» le ta, da pasivno sprejemajo «markantne osebnosti».

Toda če je že govora o politiki «markantnih osebnosti» potem je treba ugotoviti predvsem dejstvo, da je prav politika teh «markantnih osebnosti» (reci: samozvanih osebnosti) privedla mirovna prizadevanja na mrtvo točko zaradi protimirovnih interesov teh samozvancev v službi bodisi ene ali druge strani. Zagrebški kongres pa je namerno ubral pot širine in pozval k konkretnemu delu vse miroljubne ljudi, brez predhodne legitimacije o njih «markantnosti». Poseben pomen zagrebškega zbora za mir je namreč prav v tem, da je ovrgel kominformistično teorijo, o «kvalifikaciji» in «sposobnosti» samo nekaterih, da se bore za mir in je prav s svojo svobodno in enakopravno diskusijo odprl širše možnosti za uspešen izid mirovnih naporov resničnih borcev za mir.

ZA KULTURNI DOM

KAMEN DO KAMNA — PALAČA

Za Kulturni dom v Trstu so prispevali:

Zveza prosvetnih delavcev 20.000, I. N. 10.595, Cunja Ljubo 350, Ferfolja Mirko 1000, Fumis Karel 1500, dr. Miro Adamič 1000, Macarol Milka 500, Mrak Boris 627, Praček Davorin 627, Vouk Mario 400, Cesar Franjo 1000, Cesar Stanko 627, Turk Jožko 300, Žagar Boštjan 1000, Luša Katarina 500, Luša Viktor 500, Pertot Josip 600, Jože in Mimica Bergman 1254, Počkar Roselta 500, Dujc Vladimir 400, Smeraldi Ivan 600, Stok Viktor 300, Race Boris 627, Cernivec Sergio 500, Martelanc Virgilij 1000, Barovina Ana 200, Ban Ivan 200, Colja Srečko 615, Pangerc Josip 300, Legiša Emil 400, Mili Berginc 340, Bucik Alojz 1000, Lipovec Franc 500, Stanovnik Aca 627, Semec Giuseppe 627, Pahor Slava 2000.

Ekspedit ZTT 2500, Perco Rafael 1000, Udovič Vera 600, Andolšek Stanislav 1000, Ličen Josip 400, Vatovec Viktor 1000, Cibic Ivan 400, Jankovič Livij 400, Cok Marij 500, Ferluga Marij 500, Pegan Alojz 840, Uršič Vladimir 500, Skarabot Anton 1000, Černe Franc 780, Perhinek Franc 1000, Baretto Friderik 600, Ferluga Franc 500, Vitez Srečko 600, Marušič Ida 400, Zalašček Alma 500, Gnesutta Angela 250, Petrovič Jožica 250, Jerkič Emilija 250, Skerlavaj Emilija 250, Vecchiet Julija 250, Grizančič Josip 500, Ukmar Josip 350, Sušmelj Venceslav 300, Čeh Jožko 300, Čepek Egidij 250, Guštin Alojz 500, Kosmina Avgust 500, de Manzano Eugenia 360, Pětaros Renato 500, Riosa Marija 250, Furlan Karel 800.

IZ ŠTIVANA: Peric Ivan 500, Malvina Tonut-Kocman 300, Maraš Ivan 200, Pernarčič Amalija 500, Pernarčič Josip 500, Blažina Avgust 300, Bertogna Renata 300, Peric Karlo 200, Pernarčič Dominik 1000, Pernarčič Viktor 200, Legiša Franc 500, Bušan Dominik 300, Pernarčič Alojz 300, Legiša Ivan — Medja vas 500.

Skupno L 79.596
Prejšnji znesek » 5.389.201

Skupni znesek L 5,468.797

FRANCIJA

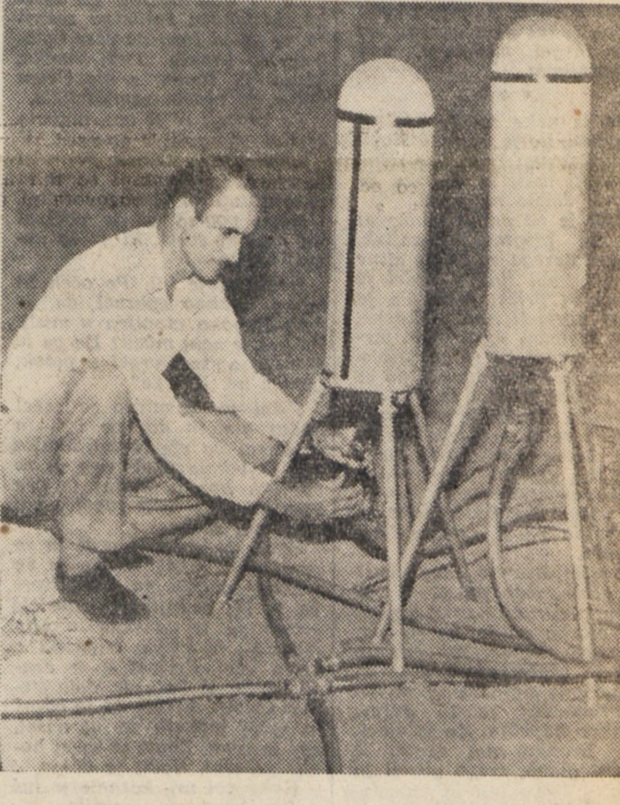
V Parizu se je prejšnji teden začelo VI. zasedanje glavne skupščine OZN. Medtem ko je sedaj vsa pozornost obrnjena na splošno debato, v kateri je trenutno v pretresu jugoslovanska pritožba proti ZSSR in njenim satelitom, se je 10. nov. prvič sestal tudi Varnostni svet. Ta je z 9 - 0 glasovom poveril Franku Grahamu, naj v šestih tednih doseže v Kašmiru demilitarizacijo spornega ozemlja med Pakistanom in Indijo in pripravi vse potrebno za plebiscit. Naša slika nam prikazuje to prvo zasedanje VS.

ITALIJA

Severno Italijo — Piemont in alpske predele — je te dni zadela strašna vremenska katastrofa, ki je povzročila veliko materialno škodo in tudi nad sto človeških žrtev. Zaradi obilnih padavin so reke močno narastle, najbolj seveda reka Pad, ki je prestopila bregove in poplavila več naseljenih krajev v bližini Ferrare. Na naši sliki pa vidimo zemeljski plaz, ki se je zaradi obilnega deževja utrgal pri Simplonskem prelazu in povzročil prekinitev železniške proge in cestne zveze. Slabo vreme še vedno traja, vendar se opaža počasno izboljševanje. Pad počasi upada in njegovo vodovje zapušča za seboj sledove strašnega razdejanja, ki je tisočem in tisočem še povečalo bedo in trpljenje.

AMERIKA

Pred kakimi štirinajstimi tedni so v Ameriki v puščavskih predelih države Nevade v bližini mesta Las Vegas preizkusili več vrst atomskih bomb, med katerimi tudi ono za taktično uporabo. Eksplozije so čutili v krajih oddaljenih nad 100 km, iz katerih so lahko opazovali tudi značilne oblake dima. Na sliki vidimo Roberta M. Yearouta, ameriškega atomskega strokovnjaka, ki dokončuje zadnja dela na mikrobarografu, t. j. aparatu, ki zaznamuje tresljaje atomskih eksplozij. Ta aparat je zelo občutljiv in njegovo reagiranje lahko primerjamo reagiranju mačkinih čutil.

KOREJA

Pogajanja za premirje na Koreji med predstavniki OZN ter severnimi Korejci in Kitajci v Panmunjonu se še vedno nadaljujejo s strahovito počasnostjo in dajejo vsak dan manj upanja na uspešen zaključek. Na naši sliki vidimo dopisnike OZN in kitajsko-severnokorejskih agencij, ko si ogledujejo zemljevid, ki označuje predele, ki naj bi jih proglasili za «mrtve cone».

NEMČIJA

V Berlinu se dogajajo za evropske pojme kaj čudne stvari, za katere se imajo Nemci zahvaliti sovjetskim okupatorjem. Sovjetske metode so take, da se jim skuša izogniti kdor se le more in predvsem mladi ljudje tvegajo vsak dan beg skozi razmejitvene cone v zapadna področja Berlina. Na naši sliki pa vidimo že kar običajen prizor, ko so organi sovjetske policije preprečili beg nemškemu mladincu.

JUNAKI

NEDELJSKA ČRTICA

(Zgodba iz življenja otrok)

ALDO DANEU

Sredi hribovitega sveta v majhni dolinici leži lepa vasica, o kateri pravijo, da sega še v dobo, ko so hodili v naše kraje ropat in morit divji Turki. V njej so majhne, a čedne hiše; šola z domačim učiteljem in tudi cerkev z župniščem.

V tem kraju je stala Crmeljeva hiša. Nje gospodar Blaž je veljal za najmodrejšega moža v vasi in ker je tudi rad vsakemu pomagal so se mnogi hodili k njemu posvetovat. Njegov sin Branko Crmelj pa je bil mlad junak. Komaj osem let mu je bilo, a je bil že zastaven po telesu, gibčen, spreten in zvit ko lisica, da mu ni bilo v vasi enakega. Bil pa je zelo dober fant, nežnega srca, ubogljiv in skrben. Končal je tretji razred in bil eden izmed najboljših učencev. Učitelj ga je često pohvalil in to ni bilo všeč nekaterim njegovim součencem, zato so ga že večkrat napadli. Doma pa je Branko zelo rad pomagal očetu pri domačem delu. Sploh je bil Branko zelo živ in spreten dečko, zato je imel pod svojim poveljstvom skupino vaških fantalinov. Bil jim je nekak poveljnik in njegovi «vojaki» so ga radi poslušali. Imenovali so se brankovci. Njegov največji nasprotnik pa je bil Lisjak, Brankov sošolec. Tudi ta je vodil skupino vaških fantalinov.

Lisjak pa je bil dolg, suhljat gospodek, eden tistih, ki se ne zmeni za vsakogar. Nosil je debela očala, imel vedno razkuštrane lase in videti je bil zelo pameten, kar pa v resnici ni bil. Imel je že enajst let, veljal pa je le za polovico Branka; česar se je Branko prav dovro zavedal.

Da ni bil preveč globokoumen, lahko precej spoznamo; saj je hodil v tretji razred kakor Branko, čeprav je bil tri leta starejši. Učil se ni nikoli, zato se ni čuditi, da je Branku zavidal.

Čeprav so bili brankovci manjši od svojih nasprotnikov, vendar so izšli iz vseh bitk kot zmagovalci. Zato je Lisjak kar besnel, če mu je kdo očital, da je Branko močnejši.

«Kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje!» — je ob taki priliki dejal.

Ko sta se ti dve skupini zadnjikrat stepli, je kot po navadi zmagal Branko. Zato je Lisjak togoten čakal na trenutek, ko se bo mogel maščevati nad nasprotnikom.

* * *

Bilo je neke sobote zjutraj v avgustu, ko je Branko stopil v kuhinjo; tam že ni bilo nikogar, kajti mati in oče sta že zdavnaj delala na polju.

Našel je na veliki javorjevi mizi že pripravljen zajtrk, okrog katerega so letale sitne muhe. Spodil jih je. Sedel je k mizi in pričel jesti. Pa je komaj ugriznil košček kruha, ko je zagledal skozi okno fantovsko glavo, ki se je počasi dvigala, se razgledovala, pa se spet skrila. Branko se je sprva prestrašil. Ko se je pa ojunačil, je zgrabil za lonec mrzle vode. Že se je pripravil, da bi vodo zlil, kar mu udari v uho rahel glas zunaj okna:

— «Sššt, Branko, Branko!...»

— «Kdo pa si, potepuh nemarni?».

— «Sššt, Branko,... me slišiš?

— «Nak. Kdo pa si?» — je ponovno vprašal na pol boječe.

— «Kako pa to, da ne poznaš več prijateljev? Kje so mati in oče?»

— «A, ti si! Kaj se mi pa skrivaš.» Bil je to Jurče, Brankov kapetan. Ko je videl, da je Branko sam doma, je dvignil glavo, srepo gledal in zinil:

— «Pote sem prišel!»

— «Kaj pa mi tamle čepiš, za božjo voljo!»

— «Hotel sem videti, če so mati in oča doma. Gotovo bi ti ne pustili ven. Ker jih pa ni... hm, ker jih pa ni... hm, hm, pa kaj naju to briga. Poslušaj! — je rekel zdaj pogumno kot pravi kapetan — «Oni pobalin, saj veš kdo, oni pobalin..

«Lisjak?»

«Lisjak! S teboj hoče govoriti, pa že vem, kaj mu je. Bitko hoče!»

«Bitko?»

«Bitko! Saj je razjarjen in togoten še od zadnjega poraza. I, zlomek naj me, če mu tokrat ne zrahljamo kosti! Pa hitro..»

«Tiho, Jurče, poslušaj, ali ne čuješ?»

«Kaj je?»

Oba sta nategovala ušesa. Težki koraki so klavrno drsali po kameniti cesti. Slišala sta, da se bližajo.

«Čujem!»

«Hitro, v skedenj!»

Zatekla sta se v skedenj. Temno je bilo. Počakala sta, da so se jima oči privadile. Skozi majhno okno je sijal poševen pramen jutranjega sonca. Pod okencem sta zagledala prazne sode. Splezala sta nanje in kukala skozi okno. Korake sta zdaj dobro razločila. Pa tudi govorjenje je bilo slišati. Spoznala sta, da je to skupina fantov.

«Naši gredo!» se je oglasil Jurče.

«Ne, to so Lisjak in njegovi. Tiho!»

Ni se motil. Pred hišna vrata je stopil zdaj Lisjak s štirimi drugimi fanti in močno potrkal na duri. Ker se nihče ni oglasil, je s pestjo udaril po vratih.

«Ej, kaj pa tolčeš. Brankova mati te bo!» je rekel neki Lisjakov vojak.

«Ni je doma, to dobro vem. Videl sem jo, ko je šla z možem na polje! Pa menda ni doma niti Branka».

Skočil je k oknu in pogledal v izbo. Ker ni opazil nikogar, je glasno zaklical:

«Branko, Branko!»

Nič. Odgovoril mu je le odmev.

«Branko, Branko!» Spet nič.

«Eh, eh, boji se nas. To je dobro znamenje. Skril se je. Pa kam? V hišo gotovo ne. V skedenj poglejte. tam bo!»

Branko in Jurče sta vse to videla in slišala. Brez obrambe sta bila. Vedela sta, da bi jima slaba predla, ko bi ju Lisjak našel. Kaj torej? Zlezla sta s sodov in se skrila za velika skedenjska vrata. Bo, kar bo! Tiho sta poslušala.

Zdaj so vrata zaškripala. V skedenj so vstopili trije lisjakovci. Ozirali so se na vse strani, a opazili ničesar. Pomaknili so se na sredo. Njihove oči se še niso privadile temi, zato so zastonj zrle sem ter tja.

Tedaj sta Branko in Jurče skočila izza vrat, stekla ven in zaprla vrata za seboj. Debel ključ je zaškripal.

«Še dva sta — je rekel Branko — dajva jima!»

V skednju se je zdaj dvignil krik. Trije lisjakovci so se zavedli, da so zaprti, zato so začeli klicati svojega poveljnika na pomoč. Res, Lisjak je odhitel proti skednju, a naletel je na Branka in Jurčeta. Vnel se je boj. Velik oblak prahu se je dvignil od tal in pokril bojevnike. Kmalu nato pa sta Lisjak in njegov tovariš plavala in kričala v potoku, Branko in Jurče pa sta tekla po cesti proti taboru.

II.

Sonce je zahajalo. Pomladni oblaki so se rahlo rdečili. Polagoma se je nebo prevleklo z mlačno rdečo barvo. Nato se je jelo temniti. Trudno, a neusmiljeno je mrak zakril v svoj plašč vasico. Okoli nje so se zdaj mogočno vzpenjale temne postave — hribi. Kakor velikani so stale, ki čuvajo svoj zaklad. Smreke so šumele ob rahli pomladni sapici. Kmetje so se vračali s polja. Živina je mukala in razlegalo se je petje vaških fantov. Gosta meglica se je jela zdaj dvigati proti nebu. Povsod je zavladala tišina. Le sova se je oglasila s svojim hripavim glasom, pa spet umolknila. Nežna meglica se je zdaj razpršila in izza gore je pokukala bleda luna in njen srebrni sijaj je začel milo božati majhne hiše. V teh so brlele lučice in so s svojimi nežnimi žarki sekale temo iz oken.

Na Lisjakovem domu je bila zbrana vsa družina pri večerji. Tiho je bilo v izbi. Le Metka, Lisjakova šestletna sestrica, se je od časa do časa oglašala ob branju. Tudi mačka, ki se je lovila s klopčičem volne, je včasih zamijavkala.

Po večerji so se oče, mati in Metka spravili v posteljo. V izbi je ostal le Lisjak. Pri mizi je sedel, z nogami je brcal in si težko upiral glavo z rokami. Njegov pogled pa je počival na majhni sveči, ki je še komaj brlela.

Nemiren je bil. Po očeh bi lahko vsakdo spoznal, da je zelo globoko vtopljen v misli. Pa kaj je neki mislil? Da ga je Branko zjutraj vrgel v potok, gotovo ne. Kaj pa?

Vstal je. Nemirno je začel hoditi gor in dol po izbi in se oziral na vse strani. Mačka mu je tekala okoli nog in se ob njih božala. Tedaj je oče zakričal, kaj neki ropota; naj se spravi spat.

Zopet je sedel k mizi in se poglobil v misli. Mačka je že zdavnaj predla na peči. Sveča je še zadnjikrat zabrlela potem pa je ugasnila in šele tedaj se je Lisjak odpravil v svojo izbo. Prižgal si je drugo svečo. V kotu je stala velika omara. Lisjak jo je odprl in začel brskati; pa ni našel, kar je iskal. Zopet je začel hoditi po izbi. Hodil je dolgo.

Kake pol ure kasneje je luč v Lisjakovi izbi ugasnila.

Spet se je vse umirilo, kakor da se ni zgodilo ničesar.

Kmalu nato je nekdo rahlo potrkal na okno Mihčeve izbe. Mihec je bil Lisjakov kapetan in prav tisti, ki se je

(Nadaljevanje na 7. strani)

August Černigoj

Detajl iz slike "SVETILNIK" (olje)

V galeriji «Scorpione» razstavlja zopet naš tržaški slikar, prof. Avgust Cernigoj. To pot se nam predstavlja z deli več vrst, tako da imamo priliko dobro spoznati njegove osnovne ideje upodabljanja, kakor tudi raznoličnost njegove tehnike. V glavnem razstavlja olja in grafike. Ne da bi hoteli posegati v strokovno oceno njegove umetnosti, opozarjamo naše bralce še na to, da je Černigoj dokazal svoje odlike tudi v cerkveni umetnosti. Napravil je namreč freske v cerkvi v Drežnici pod Krnom, v Stivanu, Košani, med zadnjo vojno pa v Knežaku in Baču na Pivki. Nekoč ga je veselila tudi plastika in še na prejšnji razstavi je nastopil z nekaterimi kiparskimi deli. Na treh gospodarskih razstavah v Kopru pa smo v panojih, polnih življenja, spoznali tudi njegov smisel za dekorativ.

"KIPARSKI LIKOVNI PRANAGON" preprostega samouka Andreja Murovca iz Kanalskega Loma

PRIMORSKI LJUDSKI NAPISI 63

MILKO MATIČETOV

Vztrajamo na Tolminskem v upanju, da nam prijatelji naše rubrike pravočasno pošljejo novega gradiva od tam, drugače bo treba iti spet na Kras.

Mahnimo jo od Mosta (Sv. Lucije) na levi breg Soče in potem v hrib proti jugu, pa bomo čez poldrugo uro že v Lomu. Pravzaprav sta dva Loma: prvi je «Tolminski», km naprej pa «Kanalski»; v imenih je ohranjen spomin na nekdanjo svetno in cerkveno upravno razmejitev. Nas danes zanima samo **Kanalski Lom:** tam je v preteklem stoletju živel in delal mož, ki zasluži, da ga izkopljemo iz pozabe.

Okoli lomske cerkve je prislonjenih nekaj nagrobnih kamnov, ki se med sabo bolj ali manj razlikujejo, a so vsi nastali približno ob istem času — v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih 19. stoletja. Podpisa zastonj iščeš, a krajevno ustno izročilo pravi, da je vse te spominke delal domačin, samouk Murovec. Župnik Stanko Sarf — naj se mu tu zahvalimo za mnoge skrbno zbrane podatke, ki smo jih s pridom porabili — je po matičnih knjigah ugotovil, da ta ne more biti nihče drug kakor **ANDREJ MUROVEC** (26. 10. **1815** — 21. 1. **1884**), sin Antona in Kofol Marije. Doma je bil iz Loma, zaselek «v Lozi» (v Logu), stara štev. 24, sedanja 72; danes pravijo «pri Blažu» po gospodarju, ki je kupil hišo od Murovčevih dedičev. Murovci so bili bajtarji. Oče našega mojstra — Anton — je prišel v Lom iz Lokovca; drugega o njem ne vemo. Sin Andrej je skrbel za tisto majhno premoženje, ki ga je dobil po očetu, a najbrž se samo s tem ni mogel preživljati in je iskal priložnostnih postranskih zaslužkov. Stari ljudje pravijo, da je **zidal** in izdeloval okna, vrata in drugo za nove hiše. Tudi **koval** je, a menda ni ohranjeno nobeno njegovo kovaško delo, niti masivni nagrobni križi. Eden najstarejših Lomljanov, Nac Kamnarjev iz Zagriča, ve celo to, da je Murovec izdelal kolo (bicikel): vse je bilo napravljeno, samo verige za pogon ni mogel «uštimati», zato je vse skupaj vrgel v kot. K sreči pa je čas prizanesel Murovčevim **klesarskim** izdelkom: ko to pišem, jih imam pred sabo v podobi deset, enajsti mi je živo v spominu, dvanajstega so zakopali v vrtnem zidu zahodno od Blaževe hiše, o trinajstem pa poroča samo še ustno izročilo.

Ne da bi si hotel lastiti kakšno «odkritje» — saj me je na lomske kamne prvi opozoril kolega Emilijan Cevc — moram reči, da se nad delom Andreja Murovca zmerom bolj navdušujem, odkar me je prevzelo ob prvem srečanju. Mar moreš ostati hladen, ko nepričakovano naletiš na žlahten cvet, ki je pognal sam od sebe v tej razorani, brezvodni gorski kotlini?

Bajtar Murovec «v Lozi» se je lotil oblikovanja kamna razmeroma kasno, saj mu je bilo 54 let, ko je 1869 izdelal prvi ohranjeni nagrobni spominek. Ta je še nekam zadržan, kakor da se avtor prvič spoprijemlje s kamnom. Morda pa je sam naročnik — domači duhovnik — razen napisa narekoval tudi obliko spominka, tako da je naš improvizirani kamnar pravzaprav prispeval malo svojega. Murovčeva klesarska dela si po prvem poizkusu iz l. 1869 slede v temle časovnem zaporedju:. 2. nagrobnik Jožefu Kraglju — 1869 ali 1870; 3. **znamenje ob poti nad rojstno hišo «v Lozi» — 1872**; 4. nagrobnik Marije Levpuščik — 1874; 5. **nagrobnik Janeza in Ane Lepušček**; 6. nagrobnik Marije Pavšič — 1881; **7. nagrobnik Jožefa Preglja, s «podobo sv. Jožefa» — 1881**; 8. nagrobnik Marije Manfrejda — 1882; 9. nagrobnik Marijane in Janeza Levpuščka — 1883. Ostanejo še trije dela, ki jih ob prekratkem obisku v Lomu 22. 9. 1951 nisem mogel datirati: 10. nagrobnik Andreju in Katarini Ariabic-Arjavec; 11. kip sv. Janeza; 12. nagrobnik, ki je še zasut nekje na vrtu «pri Blažu». Če greš pazljivo od kamna do kamna, prav lepo vidiš, kako je naš samouk postopoma napredoval. Tako je n. pr. najlepši izmed njegovih spominkov po mojem tisti, ki ga je naredil čisto nazadnje, 1883, ko mu je bilo že 68 let, nepolno leto dni pred smrtjo.

Tu danes seveda ne moremo pokazati vseh Murovčevih del, ampak smo izbrali kot primer tri najznačilnejša. **Prvo** je znamenje — čudovito zraščeno s pokrajino in monumentalno obenem — nad mojstrovo hišo. Kamni, mimo katerih je hodil dan na dan, so nekoč sprožili v njem misel, da bi jih izoblikoval v skromno kapelico, kar je tudi storil. Razen reliefne Matere božje v sredi zgoraj, je na desni zunanji strani vsekal v kamen sv. Florjana nad gorečo hišo, na drugi strani pa angelsko glavo in napis — 123. —:

TUKI. SE. SPOMNI. USAK / NA. TERPLENJA JEZUSA / KRISTUSA / NA. SAIGA. ANGELA BARHA / A. (Marijin monogram) 1872 (Jezusov monogram).

Vendar prav ta napis, ki je bil založen, kaže, da so gornji manjši kamni levo in desno od kapelice prišli tja kasneje in ne po prvotni mojstrovi zamisli.

Drugo delo je nagrobnik iz konca 1875 ali iz začetka 1876, na vrhu okrnjen. Pri tleh klečita pred «bridko martro» moški in ženska — rajnik Janez Lepušček in rajnica Ana, njegova žena.

124. napis namreč pravi, da

TUKI. POCIBA / JANES. LEPUSCEK / UMRU. JE. ULETU. 1875 / NA 11. SEPTEMBER. ROJEN. JE / ULETU. 1789 NA. 11 MAJE. / JANES 88 STAR. ANA 86 UMERLA // TUKI. POCIBA.TA / ANA. LEPUSCEK. 5 MA / RCA. UMERLA. ULETU. 1871 / NA. 26TEGA. MESCA. JULIJ. / ULETU. 1785. ROJEN. PERIh / NAIUMIRU. POCIBATA

Pri tako majhnem reliefu ni misliti, da bi bil Murovec hotel Janeza in Ano Lepuščeк portretirati; samo to je mogoče spoznati, da sta upodobljena kmet in kmetica: kmet v kratkem suknjiču in dolgih hlačah, kmetica pa z ruto na glavi in v široko nabranem krilu do tal. V oblikovanju človeka opažamo tukaj dobršen korak naprej v primeri s podobami na znamenju iz l. 1872 (Marija, Florijan).

Vendar pa ustvarjalna žilica Andreju Murovcu še ni dala miru: ne da bi se zadovoljil z reliefom, se je spravil celo k zahtevnejšemu delu. Tu objavljamo kip — približno 1 m visok —, postavljen nad nagrobnik, kjer

— 125. napis —

«... POCIBA JOZEF PREGEL ... UMERU U LETU 1881 ...»

V podnožju kipa samega beremo, da je to «PODOBA SV. JOZEFA».

Avtor je svojo nalogo seveda rešil čisto primitivno, a drugega niti ne bi mogli pričakovati. Občudovanja sta pač vredna že volja in prizadevnost, saj pravzaprav skoraj ne poznamo mojstrov iz ljudstva, ki bi se mogli ponašati z okroglo plastiko v kamnu. Murovec iz Loma pa je poleg sv. Jožefa izdelal še sv. Janeza Nepomuka, v naravni človeški velikosti, iz dveh kosov kamna. Ustno izročilo pravi, da se je z njim mudil pet let in da je bil kip skrbno oblikovan do zadnjih podrobnosti; imel je knjigo, «patrnošt» in vse, kar pritiče duhovniku. Namenjen je bil za nagrobni spominek, a ko bi ga bili morali prenesti na pokopališče, se je tedanji kurat uprl, češ: Ta kip je za na most, ne pa za na pokopališče! Tako je sv. Janez ostal pred Murovčevo hišo in dočakal že marsikaj: odbili so mu knjigo, patrnošt in obe roki, ga zakopali do pasu in privezali h kolu; trenutno pomaga sušiti perilo Blaževi gospodinji...

Kolikor vedo povedati ljudje, Murovčevi izdelki niso šli čez mejo lomske fare. Kamen je dobival v Cebrovcu; še danes ti pokažejo prostor, kjer ga je lomil. Verjetno ni imel zadosti strokovnega orodja za razna dela, od tod počasnost, ki jo omenja izročilo. Računal pa je zelo zelo malo. Ko je pri sosedu «Urbanču» gospodinja rodila trojčke in so ti v nekaj dneh pomrli, za njimi pa še mati, je Murovec napravil spominek kar zastonj, češ: Naj bo, saj si zadosti udarjen, ker si izgubil otroke in ženo. Namesto imen otrok je vklesal tri venčke. Tega nagrobnika danes ni več, a tudi mnogi drugi so se med prvo svetovno vojno in po njej «izgubili». Ker so popravljali zid okoli cerkve, so jih morda porabili kot navadne kamne.

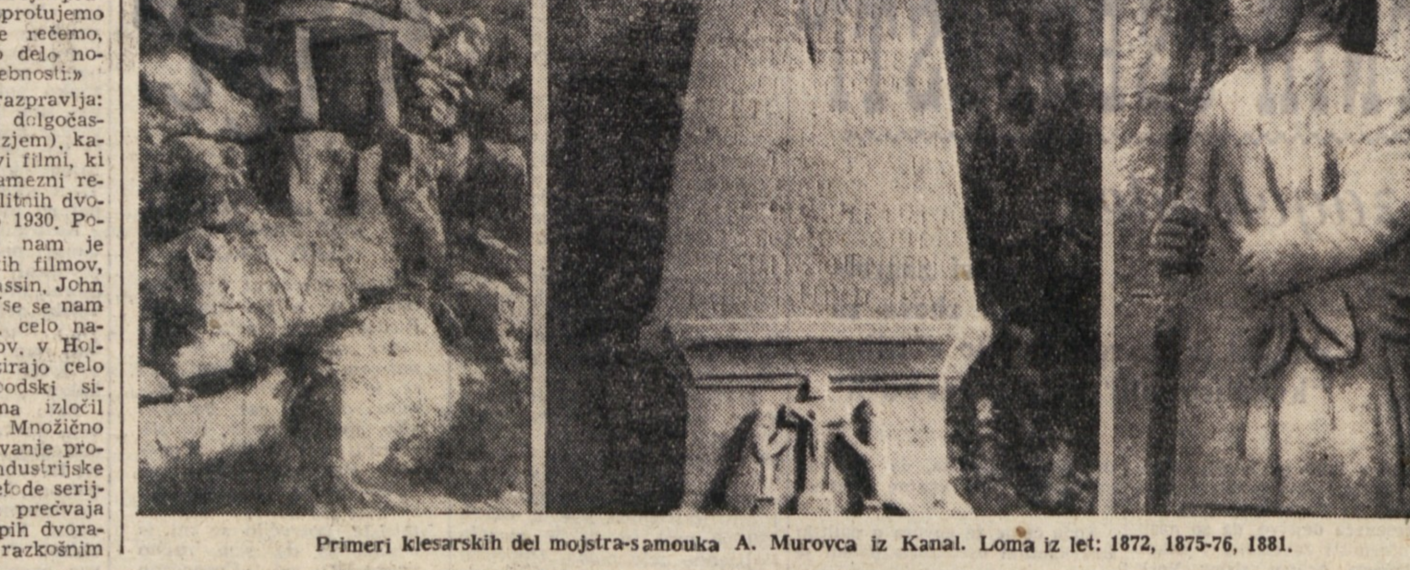
Napisi na Murovčevih nagrobnikih so lepo uokvirjeni in z reliefi in raznimi okraski predstavljajo prav skladno celoto. Obenem pa tudi napisi prepričevalno govore o tem, da je bil Andrej Murovec samouk. Nikoli se ni odrekel domačim tolminskim oblikam, b namesto v ipd. Tako n. pr. celo njegov zadnji poznani napis, iz leta 1883, pravi med drugim:

— 126. napis —

TUKAJ. POCIBA RANJCA / MARIJANA. LEUPUSCIK... in: TUKAJI POCIBA / JANES. LEUPUSCIK / ADI (= od) JANEZA. h. ST. 4 / ... / ... UMERU. IE. DNE / 25. MAJE. 1883 IZ / LOMA. KANAUSKI-GA / NAJI. UMERU / POCIBA.

Naključje je hotelo, da mož, ki je zrasel brez učenika, ostaje tudi brez učenca in nadalje. N.kakor pa ne smemo več pustiti, da bi njegovo delo ostalo pozabljeno v gorski vasi, nezavarovano, prepuščeno počasnemu uničevanju. V Andreju Murovcu prihaja do izraza «kiparski likovni pranagon» sinov kraških tal — bi mogli reči prosto po Fr. Steletu (gl. knjižico «Umetnost v Primorju», 1940). In če nam en sam tak pojav malo pove, moramo stremeti za tem, da jih odkrijemo še in še, da prižgemo čedalje več drobnih luček, ki naj bi s svojimi plamenčki vendarle razklale našo videzno kulturno «temo» v naši preteklosti. V zgodovini naših kulturnih prizadevanj bomo morali odslej vsaj z enim stavkom omenjati tudi izdelke klesarske delavnice samouka iz Loma. Med to delavnico in med ateljejem priznanega sodobnega slovenskega kiparja je tolikšna razlika kakor n. pr. med banjško tiskarnico Murovčevega bližnjega rojaka Valentina Staniča iz Bodreža in med nekdanjo slovensko tiskarno. V obeh primerih tu in tam imamo opravka s kulturnimi vrednotami, ki so upoštevanja vredne in bi bilo zgrešeno, ocenjevati jih samo z absolutnimi, nadčasovnimi merili.

(Se nadaljuje)

Primeri klesarskih del mojstra-samouka A. Murovca iz Kanal. Loma iz let: 1872, 1875-76, 1881.

Obsodba HOLLYWOODA v delu Renéja Claira "RÉFLEXION FAITE"

ob katerem spoznamo zgodovino kinematografske umetnosti od l. 1920 do l. 1950

Francoski kritik Georges Sadoul je napisal o knjigi francoskega filmskega režiserja in pisatelja Renéja Claira «Réflexion faite» daljši članek, v katerem citira in komentira avtorjeve misli:

«Zdi se, da stremijo ameriški filmski ravnatelji predvsem za tem, da bi bil film internacionalen.. In vemo, do kakšnih otročarij so privedla takale stremljenja trgovskega značaja. Najboljša filmska dela — med drugimi švedska — so vsa izrazito nacionalna in to jih ne ovira, da bi jih ne razumeli tudi izven njihove domovine.»

Osnovno načelo, da mora neka filmska šola biti najprej nacionalna, da postane internacionalna, sta že razložila Clairova učitelja Delluc in Moussinac. Važno je, da je bodoči ustvarjalec filma «Pod pariškimi strehami» vzel to načelo kot življenjsko pravilo svojega dela in to v dobi, ko so se najboljši navduševali za Ameriko, Nemčijo ali Švedsko in posnemali slog in vsebino, ne da bi globlje razumeli tuje šole.

Pretiran kult oblike je bil leta 1923 pravilo francoske avantgarde. To napako nahajamo tudi v pisanju mladega Claira, ko se je pripravljal za režijo dadističnega filma «Entracte».

Vendar je Clair na to privzeto idejo pozabil ob Chaplinu in njegovem delu «Javno mnenje», ko je napisal: «Gotovo so med najvažnejšimi činitelji, ki pospešujejo napredek filma, tehnične iznajdbe in z veseljem ugotavljamo, da je pobuda izšla iz francoske šole. Toda Chaplin nas opozarja, da oblika ni vse. Upoštevajmo njegovo lekcijo.» L. 1929 je napisal: «V Franciji se nadaljuje kriza filma in zlasti je za francoski film usoden izbor vsebine.» In analiza filmske vsebine je tvorila od tedaj bistvo kritike mladega Renéja Claira, ki zahteva, naj bo vsebina popularna.

«Pogosto se pritožujejo», piše l. 1923, «da je film v krizi, ker je ljudska umetnost. Jaz mislim, da pomeni ta trgovska stiska za kino samo napredek.» Clair se navdušuje tudi za preproste dvorane, toda zelo nas čudi, da so tedanji pristaši avantgarde, katerih član je bil tudi René Clair, rajši zahajali v elitne dvorane.

Zanimive so Clairove izjave iz l. 1950, ko pravi: «Če je kinematograf ko delo sad množičnega sodelovanja, še ni rečeno, da ne more biti umetniško ali osebno. Ko bo sovjetski filmski režiser Eisenstein trdil, da ni avtor svojih filmov in da jih je ustvarilo ljudstvo, bo to demagogija. Poznamo Eisensteinov in Pudovkinov slog in teh ne bi bilo, če bi avtor njunih filmov bilo ljudstvo. Ne bojmo se ponoviti, da so filmska dela, ki v zgodovini kinematografije kaj veljajo, ustvarile znamenite osebnosti in da se je ustvarjalni polet ameriškega filma zmanjšal, odkar so hollywoodski filmi postali proizvod anonimnega, lažimnožičnega monopola.»

«Ne zdi se nam torej», pravi Sadoul, «da nasprotujemo omenjeni izjavi, če rečemo, da mora umetniško delo nositi pečat močne osebnosti.»

Sadoul dalje razpravlja: «Kaj je danes bolj dolgočasnega (razen nekaj izjem), kakor težko razumljivi filmi, ki so jih ustvarili posamezni režiserji za publiko elitnih dvoran v letih 1925 do 1930. Pomislimo dobro, kaj nam je ostalo od gangstrskih filmov, ki so jih režirali Dassin, John Huston in Kazan. Vse se nam zameša v spominu, celo naslovi njihovih filmov, v Hollywoodu standardizirajo celo osebnosti. Hollywoodski sistem je popolnoma izločil ljudstvo s platna. Množično in anonimno sodelovanje proizvaja filme kot industrijske predmete, uvaja metode serijske proizvodnje in prečvaja filme v belih in lepih dvoranah, ki so podobne razkošnim bankam New Yorka itd.» René Clair Hollywood dobro pozna in zato dobro ve, da ni zgolj naključje, da se ni v dobi dvajsetih let rodil noben nov Griffith, niti Chaplin.

Podpis nekega pisatelja ali ustvarjalca nekega ameriškega filma ne pomeni več nego podpis na bančnem vrednostnem papirju, ki ga lahko brez škode nadomesti ime blagajnika ali koga drugega. Kljub veličastnim napisom in slavospevom ob vsakem novem ameriškem filmu, ne predstavljajo imena njih avtorjev več, nego uradnikov neke pisarne, ki jo vodi mogočen in anonimen kolektiv.

S temi besedami je René Clair ostro obsodil Hollywood. Hotel je reči, da razen v izjemnih primerih za umetnost tam ni več prostora, ali pa za tiste, ki imajo zločine ter skratka gangstrske filme za umetnost.

«Kolektivnost», ki vodi hollywoodske uradnike, je čudno podobna Mefistu v filmu «Vragova lepota». Ta kolektivnost meni, da je zagospodovala nad umetnostjo in znanostjo, ona monopolizira kemijo, banke, kralje, orožje, filme itd. In ljubše bi ji bilo, da zamre človečnost, kakor pa njeno imetje. In film ji služi samo za vojno propagando. Toda Fausti, ki jih je ustvaril René Clair, lahko rečejo Mefistu — ne! in postanejo gospodarji usode. Ko bo ta hollywoodski filmski monopol uničen, bodo filmski ustvarjalci dosegli višek svojega umetniškega delovanja.

Nove KNJIGE

Državna založba Slovenije je izdala novelistično zbirko Edvarda Kocbeka **«Strah in pogum»**. V štirih novelah iz osvobodilnega boja rešuje pisatelj predvsem etična vprašanja krivde.

Kot prvi zvezek Slavistične knjižnice je izšla monografska študija o slovenskem književniku II. polovice 19. stoletja **«Franu Celestinu»**. Avtorica knjige Marja Boršnikova razčlenjuje pomen Celestinovega dela v celoti in njegovega posega v tedanjo družbeno politično in kulturno mlačnost, ko je nastopil z zahtevo po realistični umetnosti, ki naj ocenjuje celotno družbeno problematiko, kazoč napredne perspektive v prihodnosti.

Cankarjeva založba v Ljubljani je izdala knjigo Carla Levija **«Kristus se je ustavil v Eboliju»**, ki nam v obliki kronike prikazuje svet zaostalih južno-italijanskih provinc.

LEVSTIK - "DUŠEVNI EMIGRANT" v lastni domovini svojega časa

ODLOMEK IZ A. SLODNJAKOVEGA ROMANA «POGINE NAJ PES» (POGL. «V SLOVARSKI SLUŽBI»)

Dne 16. novembra je preteklo 74 let, kar je umrl Fran Levstik, pesnik, pripovednik, literarni kritik, jezikoslovec in politik.

Levstik je pisal lirske in epske pesmi ter je gojil literarno in politično satiro. Izmed pripovednih spisov je najpomembnejši njegov «Martin Krpan». Velik vpliv so imeli slovstveno in jezikovno kritični spisi, zlasti «Napake slovenskega pisanja» in «Potovanje od Litije do Čateža».

V Ljubljani je najprej končal in odposlal Jurčiču oceno Desetega brata, ki jo je v poglavitnem spisal še pred materino smrtjo. Takrat se je odločil, da bo iz spoštovanja in ljubezni do Jurčičevega resničnega in velikega talenta do skrajnosti pravičen in odkrit. V tem stremljenju se je nekoliko preveč omejil na negativne strani Desetega brata in je pri tem spregledal temeljno misel in marsikatero dobro stran romana. Neusmiljeno je sklestil vse, kar je bilo neresnično, narejeno in s čimer je mladi pisatelj skušal neestetsko vplivati na neizkušene bralce. Najhujša napaka se mu je zdela Jurčičeva nevednost v tem, kaj more in česar ne sme umetnik terjati od likov svoje domišljije, da jih ne izmaliči v aprioristične sence, temveč upodobi kot ljudi z vročo krvjo in mislečim duhom. Jurčič še ni poznal «širokosti in skrivnosti človeškega življenja» in k spoznavanju le-teh ga je hotel čimprej napotiti z neizprosnostjo svoje kritike.

Bil pa je tedaj Levstik po desetletnem kritičnem boju, ki ga je pričel s Popotovanjem in Napakami in ga je moral biti popolnoma sam, brez glasila in pomočnika, vedno prisiljen k molku prav tedaj, ko ga je najbolj silil kritični duh, da obtožuje, sodi in napada, pregloboko vraščen v celotno slovensko narodno življenje, da bi se mogel in hotel ukvarjati zgolj s slovstvenimi rečmi. Prvič v življenju je v tem trenutku čutil bridko in lepo srečo, da so začela kliti semena njegove kritične setve ne le v književnosti, temveč tudi v politiki in javnem življenju sploh. S tem se je pričela ura nove, še večje preizkušnje zanj, pokazati bo moral, da ni le neustrašen rušitelj, ampak tudi vešč zidar.

S to mislijo se je spet približal prepadu, v katerega ni mogel nikdar pogledati, ne da bi bil čutil hudo omotico. Kot svojo življenjsko dolžnost in nalogo je čutil, povedati vedno naravnost, kako misli o človeku ali stvari, pa tudi sam se ni nikdar branil vzeti na svoja pleča, kar je bilo njegovega, pa bodisi dobro ali slabo. To je izpričal neštetokrat v sodelovanju z najhujšimi nasprotniki, kadar je šlo za stvar, ki jo je spoznal za dobro; vsi drugi ljudje so mu pa zamerjevali ocenjevanje svojih slovstvenih ali političnih dejanj tudi tedaj, kadar so bili prepričani, da mu je vodila besedo ali pero zgolj čista ljubezen do resnice in pravice. Tu se je režala življenjska nevarnost zanj, vendar se je ni bal niti se ni čutil kot žrtev nekega abstraktnega načela, tak je bil po naturi, kaj mu mar, če se je rodil sebi v pogubo, drugim pa v jezo in sovraštvo. Ker izvira vse njegovo delo iz najtanjših žilic njegovega značaja in je logično tudi po presoji zdravega razuma in nujno po zakonih človeškega napredka, ne more biti niti krivično niti nesmiselno.

Zato je moral ponovno v družbeno življenje, čeprav ni doslej zmagal s svojimi mislimi v nobenem društvu. Zato je bil prepričan, da je z ustanovitvijo Slovenskega Naroda napočil trenutek, ko mora prereševati vse narodne zadeve in okoliščine ter zanesti tudi v politično življenje načela objektivne kritike. Vedel je, da bosta tu odpor in sovraštvo še silnejša kakor v slovstvu, toda molk bi bil ob taki priložnosti hujši kakor zločin.

Naložil si je bil poleg starih bremen še toliko novih, da bi se pod njimi ušibil vsakdo, njemu pa so se zdela lahka ne iz častihlepja in koristoljubja, marveč iz strastnega stremljenja po napredku in resnici. Že konec lanskega leta je prevzel pri Matici urejevanje Vodnikovega dela. Iz pripravljalnega sokolskega odbora so ga izvolili tudi v pravi odbor. Po lastni volji je postal predsednik Dramatičnega društva. Antonu Tomšiču uredniku Slovenskega Naroda, se je vdinjal kot stalni dopisnik in člankar. Celo pri Triglavu je sodeloval, odkar je bil njegov urednik Peter Graselli, član Mlade Slovenije.

Na Jurčičevo in Stritarjevo prošnjo je prevzel zdaj skrb za tisk Mladike, leposlovnega zbornika, ki mu je hotel dati s kritiko najnovejšega Veselovega prevoda Byronovega Mazeppa borben značaj.

Politične članke za Slovenski Narod je pisal z veliko strastnostjo. V njih ni zagovarjal ali napadal te ali one politične stranke, smeri ali osebe, dasi je najostrejši članek izrecno naslovil Luki Svetcu, temveč tisto mrtvo duševnost človeške večine, s katero se takoj odpove zdravi misli, potešenju in resnici, kakor hitro naleti na oviro, ki je zares ali samo na videz močnejša. Politično življenje bi moralo spraščati žive sile v ljudstvu in vzbujati v voditeljih junaštvo ter požrtvovalnost. Narodna politika bi naj bila veliki družbeni in moralni preporod politikov in ljudstva.

Tudi članke zoper narodnostne nasprotnike mu je narekovalo isto moralno ogorčenje. Nemški gospodarski in politični pritisk na Slovence je prav tako izraz bolne, nenormalne duševnosti, kakor je slovensko politično strahopetstvo in oportunstvo v veliki meri posledica tega tisočletnega pritiska.

Prav pri analizi «tujčeve pete» je spoznal, da je slovenski narodni boj — socialni boj celo tisočletje gospodarsko in miselno izkoriščanega kmečkega ljudstva zoper nemško zemljiško, denarno in uradniško gospodo, ki ji v poslednjem času nevede služijo in pomagajo zarodki in izrodki nečesa, kar bi se moglo imenovati slovenska gospoda.

Živo se je zavedal med pisanjem teh člankov, da ruši z golimi rokami, ne več «trnovo ogrado» temveč živo skalo, položeno in zvezano v mogočno ozidje. Toda zapoved je bila taka, in moral ji je biti pokoren.

Te misli in ta spoznanja so mu bile dane preprosto in naravno tako kakor vsi drugi duševni in telesni gibljaji. V njih ni bilo nič prisiljenega, samohotnega in nenaravnega. Bile so skladne z njegovo naglo in pokončno hojo, z bistrim in neukanljivim pogledom njegovih oči, s celotnim telesnim in duhovnim občutkom samega sebe. Tako je mislil in govoril, kadar mu je zastavil med redkimi učnimi urami preprijazni Conrad kako osebno ali politično vprašanje, tako je govoril Bleiweisu ali Kunšiču. Costi ali Zarniku. Ni se mogel lagati ali potuhniti, kakor tudi ni mogel živeti brez jedi, pijače in obleke.

Kako prisrčno se je moral smejati pravim in namišljenim prijateljem, ki so mu tolikokrat svetovali, naj se premaga v tej ali oni stvari, naj ne butne takoj z resnico na dan, ker ljudje tega ne ljubijo, in si tako nakopava po nepotrebnem zamero in sovraštvo na glavo, ko je tuje pomoči tako potreben! Vedel je, koliko pikrih besed načeljujejo zaradi tega smisla njegovega bitja najboljši prijatelji in kakšne mu solijo nasprotniki, zlasti kadar so sami v svoji družbi. Da je razbesnel bedak, poklicni prepirljivec, užaljen sebičnež, morebiti celo svojevrsten blaznik.

Kaj čuda potem, ako se ga je lotevalo neko strašno, a zato nič manj resnično čustvo, da je zablodil od nekod med popolnoma tuje ljudi, ki so pa, kaj si ve po kakšnem naključju, vendarle njegovi bratje po krvi in jeziku. In zemlja, v kateri živi kot «duševni emigrant», je njegova domovina, pognojena z znojem in krvjo njegovih prednikov, zemlja, kateri je hotel služiti z vsem žarom neukrotljivo stremeče duše tudi on sam.

Od vasi do vasi

DOMJO

"KULTURA" PRI "KVARTINU"

Pri nas vlada v prosvetnem življenju popolno mrtvilo. Po osvoboditvi do leta 48 je štelo naše prosvetno društvo 245 članov in je imelo svoj pevski zbor. Ob resoluciji Kominforma so naši kominformovci kričali, da bodo ustvarili res «ljudsko kulturo», kakor da bi bila prej gosposka. No, o tej «kulturi» ni ne duha ne sluha. Društvo ne deluje več, pevskega zbora ni, mladina pa se «izobražuje» z igranjem kart pri «kvartinu».

Pritožbe domačinov se čujejo tudi zaradi slabe ceste Domjo — Log — Ricmanje. To cesto so pred nekaj leti popravili, toda sedaj je zopet razrita, odkar so polagali vodovodne cevi. Ko dežuje, se nabirajo na cesti velike mlakuže, ki ovirajo pešce in vozila. Čas bi že bil, da se na to razkopano cesto spomnijo in jo popravijo.

BOLJUNEC

PRAVEDNOST PA TAKA...

Kakor drugod tako tudi pri nas nismo zadovoljni z razdeljevanjem in pobiranjem pol ljudskega štetja. V Ricmanjih je delil in pobiral pole slovenski renegat, ki sam priznava, da je rojen Slovenec, da pa je vzgojen v italijanski «kulturi» in se zato čuti Italijana; zato se tudi nismo mnogo čudili njegovemu početju, ker ga že dolgo poznamo. Pri nas pa je pobiral pole slovenski učitelj, torej človek, ki mora vzgajati mladino v narodnem duhu. No, in kaj se je zgodilo? Marsikdo je izpolnil pole in izpustil kako malenkost, ker ni bil o vsem popolnoma na jasnem. Seveda so izpolnili pole v slovenščini. Ko je učitelj prišel po pole, pa je dopolnil podatke, ki so manjkali, v italijanščini. Na pripombo, da to vendar ni prav, je dejal, da je pač vseeno, kako so pole izpolnjene. Mislimo, da je to ravnanje za človeka, ki bi sam moral biti zgled narodne zavednosti in bi mu moralo biti vzgajanje v narodnem duhu poslanstvo, vse graje vredno, da še ostreje ne izrazimo.

RICMANJE

ČUDEN PRIMER "VEČNARODNOSTI"

«Primorski dnevnik» je pred kratkim že pisal o sinu dolinskega tajnika, ki je pobiral po Ricmanjih pole ljudskega štetja ter prečrtaval po slovensko pisane podatke. Ko so ga vprašali, čemu to dela, je dejal, da je to potrebno, ker v Trstu ne razumejo slovensko. Mislimo, da je mož le prevnet «prevesten» in da se vtika v stvari, ki se ga ne tičejo.

Ko so tega gospoda so v naši vasi tudi vprašali, kakšne narodnosti pravzaprav je, je kar je res presenetljivo odgovoril: «Za sedaj obeh». Tako je narodnost tega gospoda postala za nas vse neka uganka. No, vnuk dolinskega tajnika je vsekakor «italianissimo». V tržaškem šovinističnem časopisu «Ultime Notizie» smo namreč videli sliko tega otroka «Ermanna Gerli iz Sant'Antonio in Bosco», ki je pisal listu: «Sprejmi male pozdrave malega Italijana». Ta otrok je pri vsem tem nedolžen, saj ima komaj eno leto, zato pa je tem večja krivda njegove matere, ki je sliko poslala. Mislimo, da bi bilo prav, da bi se ti ljudje končno izjasnili ali so «italianissimi», ali obeh narodnosti, ali morda vendarle celo — Slovenci.

Domačin

DOLINA

ŽUPANOVA PRAVIČNOST IN ŠE KAJ

Naš župan je zadnje čase v pravih škripcih. Če se bo nadaljevalo, se bo pač moral vrniti k svoji brivski obrti, v kateri mu iz srca želimo vsekakor več uspeha kot ga ima pri županovanju.

Župan se vedno hvali, da so v «njegovi dobi» zgradili nove vodovode, da je zasvetila ponekod luč, da so zrasle nove hiše in vse to naj bi bila njegova zasluga! Pa glej ga zlomka! Toliko je govoril o svojih zaslugah za občane, sedaj pa kaže, da bolj skrbi za razne esule, kakor za svoje občane; in kar je še huje, celo svoje pristaše zanemarja v prid tem esulom.

Vse to se je namreč pokazalo ob dodeljevanju stanovanj v dveh novih hišah, in sicer ene v Domju z 9 stanovanji in ene v Dolini s šestimi stanovanji. kamor, pravijo, da pojdejo predvsem tuji priseljenci. Ljudstvo je zaradi dodeljevanja teh stanovanj zelo nezadovoljno in mnogi se hodijo pritoževat k županu.

Med drugim je vložil prošnjo za stanovanje tudi Angel Furlan, delavec v ILVI, podnajemnik pri Ivanu Slavcu. Gospodar ga že tri leta podi iz hiše in ga je že klical na sodnijo, da bi ga izgnal. No, povsem prav bi bilo, da bi dodelili Furlanu stanovanje v novi hiši. Toda kaj še! Ko se je šla te dni Furlanova žena pritožit, ji je župan dejal, da njihove prošnje sploh ni podpisal, tako da ni prišla v poštev. Seveda, Furlan ni njegov pristaš! Na županstvo pa so prišle tudi druge ženske in župan jim je ves togoten izjavil, da komaj čaka, da bo zapustil županski stolček. Seveda, bi tega ljudem ne bilo prav nič žal in po domače bi rekli: magari!

Toda zgodilo se je še več.

Župan se je šel celo sam opravičevat k družini Vincenca Forausa. Ta družina živi s svojimi petimi člani v najemu v eni sami sobi, v kateri tudi kuhajo. Mož in en otrok sta tudi bolna, žena pa je perica. Ko je slabo vreme, mora tudi sušiti perilo v tej sobi in lahko si je predstavljati, kako je soba vlažna. Ko se je župan opraščal, ga je žena močno nahrulila, čeprav družina simpatizira z njegovo stranko. Zato ni čudno, da je župan potrt.

Pri nas je pobirala pole ljudskega štetja neka Tul iz Mačkovelj. Neki gospodar ni izpolnil pole in je prosil raznašalko, naj mu jo ona izpolni v slovenščini. Čeprav je na njena vprašanja odgovarjal slovenski, pa je ona napisala vse kar po italijansko. Če bi bili vsi ljudje taki, kot je ta raznašalka, bi se Slovenci lahko res še vedno imenovali narod hlapcev.

Pretekli torek je umrl v tržaški bolnici 59-letni Andrej Foraus, delavec v Rafineriji Standard pri Sv. Soboti. Za časa borbe mu je padel en sin pri partizanih, drugi pa je umrl v koncentracijskem taborišču v Nemčiji.

Ker smo začeli s kominformisti, pa še končamo. Ker so mnogi prav zaradi Togliattijevih izjav odprli oči, se «kapoti» hudo razburjajo zaradi lepakov, ki prinašajo začnjo Togliattijevo izjavo. Tako je «tovariša» Togliattija zadela res nemila usoda. Njegovi dolinski pristaši so pomazali prav njegove besede o Trstu s kravjekom. Le kaj vse se lahko pripeti tem ljudem zaradi njihove «doslednosti». Sramujejo se besed lastnega vodje!

ZGONIK

NAŠA ELEKTRIKA

Našo občino tarejo razne težave, ki se mnogo ne spreminjajo. Dobili smo sicer elektriko, kar je vsekakor napredek, kar pa pomeni tudi za našo občinsko upravo večje stroške In ta elektrika tudi vedno ne deluje v redu. Tako je na primer v torek zvečer zmanjkala luč že okoli pol petih in je onega večera ni bilo več da smo morali zopet potegniti na dan «smrdljivke». Ker smo že pri tem, naj omenimo, da nam podjetje SELVEG pošilja račune samo v italijanščini, medtem ko pravijo, da so isti računi za Nabrežino dvojezični. Čas bi že bil, da nehajo s tem šovinizmom, saj jim vendarle damo zaslužiti mi! Če pa ta šovinizem še nekako razumemo, čeprav obsojamo saj gre za «italianissime», ne moremo pa razumeti, kako avtobusno podjetje «Carsica», ki se razvija in napreduje prav na račun Slovencev in katerega lastnik je Slovenec, še sedaj ni uvedlo na svojih avtobusnih dvojezičnih napisov, kar smo že mnogokrat zahtevali.

Tudi na pošti so postavili nov napis, ki je pa samo italijanski. Zato odločno zahtevamo dvojezičen napis.

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

DOLIVANJE VINU V SODIH

Vino pridobi na kvaliteti, če ga negujemo in hranimo v lesenih sodih, to pa zaradi tega, ker je les lukničav in prepušča zrak do vina, pri čemer nastaja oksidacija in razni drugi kemijski procesi, ki so velikega pomena za tako imenovano zorenje vina. Ugovarjali bi lahko, da ima les tudi svojo slabo stran, ker vino izhlapeva. Tako na primer izhlapi iz soda na en hl do 5 litrov. Ta izguba je znatnejša pri novih sodih, ker se vino še ni tako vpilo. Prav tako je praksa dognala, da je izguba večja pri mladih vinih, kot pa pri starih. Od česa je odvisno to izhlapevanje? Od toplote in vlažnosti v kleti, od debelosti in kakovosti dog, iz katerih je sod narejen, od oblike sodov (iz ovalnih sodov na pr. izhlapi več kot iz okroglih), od kakovosti vina (čim več je v vinu alkohola, tem močneje tudi izhlapeva). Važni so še drugi činitelji; kot nezadostno zabite pilke, nastajanje vinskega kamna itd.

Ko vino izhlapeva, se v sodu nabira zrak ali v najboljšem primeru, ako se vrenje še ni popolnoma končalo, ogljikov dvokis. Ko se ogljikov dvokis več ne tvori, se zrak, ki prihaja skozi razpoke lesa pomeša z ogljikovim dvokisom, s čimer nastajajo potem pogoji za življenje škodljivih mikroorganizmov (malih bitij), ki povzročajo vinske bolezni, predvsem berso in cikavost.

Izguba vina v lesenih sodih se menja po letnem času in je poleti večja kot pozimi, večja v suhih kleteh in suhem vremenu nego v vlažnih kleteh ob vlažnem vremenu. Vpliv toplote vidimo v tem, da sod, napolnjen z mladim vinom, usahne do določene meje to pa zato, ker mlado vino spravljamo v klet, kjer je nižja temperatura; pri tem se zaradi razkrajanja zmanjšuje prostornina. Pri starih vinih je izguba manjša, ker se tu napravi vinski kamen, ki ščiti vino pred velikim izhlapevanjem, pa tudi temperatura je pri teh vinih več ali manj stalna. Vedeti pa moramo, da najmočnejšemu vplivu toplote podležejo vina, ki so na nezavarovanih mestih, kot na primer na prepihu, pri oknu, pri peči itd. V takih primerih moramo sode primerno zavarovati.

Ali moremo količino izhlapelega vina vnaprej določiti? Računajo, da izhlapi od 3 do 3.5 odstotka, včasih celo 5 odstotkov vina. Če upoštevamo vse doslej navedene činitelje, pridemo do nujnega zaključka, da moramo bodisi mlado ali pa staro vino dolivati. Razlika je samo v tem, da je treba mlado vino češče zalivati kot staro, in sicer v začetku vsak drugi ali tretji dan, pozneje vsak četrti dan, ko pa sode po glavnem vrenju dopolnimo, pa vsak teden, potem vsakih 14 dni in končno pravilno vsake tri do štiri tedne. Pri mladih vinih, kjer se toplota spreminja, je treba dolivati pogosteje. Ne moremo pa za vsa vina določiti nekega povprečja že glede na okolnosti, ki vplivajo na izhlapevanje.

Ko je vino dve leti staro, dolivamo enkrat mesečno, v toplem letnem času tudi dvakrat. Čim večja je nevarnost, da bi se razvila bersa ali cik, tem češče je treba dolivati.

Kako pa dolivamo? Navadno uporabljamo bakrene vrče z dolgo cevjo. Preden začnemo polniti sod, je treba pilek temeljito obrisati ter pilkovo odprtino dobro poduhati, vino pa osvetliti s svečo. Če je na njem bersa, moramo zelo previdno dolivati do pilkine odprtine, da ne bi berse odplavili.

Dolivanje zahteva torej vso pazljivost. Poskušali so to delo opraviti s posebnimi steklenicami, ki bi same po sebi dolivale toliko vina, kolikor ga izhlapi, toda izkušnje so pokazale, da so bile te steklenice brez koristi, ker so vino okužile z boleznimi; zato je najbolje, da dolivamo kot navadno!

MALI ZIMSKI PEDIC

Mali zimski pedic je nočni metuljček. Samec je popolnoma razvit kakor metulji sploh, samica pa ima namesto kril le štiri kratke izrastke, zato ne more letati; ima pa tri pare prav krepkih nog, da lahko izvrstno hodi.

Ta metuljček se pokaže pozno jeseni, oktobra in novembra navadno, potem ko nastopi prvi jesenski mraz. V toplejših krajih in ugodnih zimah ga je včasih videti celo decembra ali januarja. Podnevi ždi na drevju v razpokah in po vejah, kjer ga prav težko zapazimo; šele o mraku oživi in tedaj letajo samci po zraku, samice pa takoj, ko zapuste bubo, tekajo po zemlji do prvega sadnega drevesa in plezajo po deblu navzgor. Ko se na deblu oplode, samci kmalu poginejo, samice pa hite v vrh, kjer odlože med popje kakih 350 jajčec v kupčkih po 20 do 40 skupaj. Najljubše so jim češnje in jablane. Mnogoletne izkušnje so pokazale, da se je pedica mogoče ubraniti; najlaže in najbolj gotovo pa v pozni jeseni, ko prileze iz zemlje metuljček, in sicer tako, da polovimo samice, ko lezejo (ker ne morejo leteti) po deblu v vrh sadnega drevja. Lovimo pa jih na papirnatih pasovih, ki jih ovijemo okoli debla in namažemo s kakim lepljivim mazilom, na katero se nežne živalce primejo in kmalu poginejo. Te pasove pripravimo takole:

Za poldrug meter od tal prav na gladko osnažimo raskavo skorjo na deblu kakih 20 cm na široko. Ako ima globoke razpoke, jih zamažemo z ilovico, da samica pod pasom ne zleze naprej. Nato ovijemo deblo z močnim 10 do 25 cm širokim papirjem, ki ga v ta namen kupimo ali pa vzamemo kak debel, močan papir. Pas privežemo zgoraj in spodaj prav tesno k deblu z vrvico ali še bolje z žico. Naposled ga namažemo okrog in okrog kake tri prste na široko s primernim lepilom, ki ostane več mesecev lepljivo. Pri tem delu moramo paziti, da ne pustimo kakega prehoda pod ali nad pasom, po katerem bi pedičeva samica lahko prišla nepoškodovana v vejevje drevesa. Pasove odstranjujemo zgodaj spomladi. Najbolje je, da jih sežgemo. Zelo priporočljivo je, da jih pustimo do maja na drevju in jih pred pomladjo še enkrat prenovimo (premažemo). Ako bi se na pomlad na kakšnem drevesu pokazali pedici, drevo močno otresemo, nakar zlezejo nazaj in obtiče na pasu!

Lepila ne smemo mazati naravnost na deblo brez papirnate podlage, ker so v njem snovi, ki lahko zamore lubad in tako drevo močno oškodujejo. Zlasti velja to za mlado sadno drevje z nežno kožo

ŽVEPLO V KLETARSTVU

Če zažgemo žveplo, gori z modrim plamenom, a pri tem se razvija močan dušeč plin kislega okusa. Plin je spojitev žvepla s kisikom, ki je v zraku in pri tem nastaja žveplov dvokis. Žveplov dvokis je močan strup za glivice in bakterije in ravno zaradi teh njegovih lastnosti je izvrsten pripomoček v kletarstvu.

Brez žvepla ni mogoče izhajati v kletarstvu. Uporabljamo ga povsod tam, kjer hočemo ohraniti vino, mošt ali posodo pred škodljivimi učinki glivic ali bakterij. Ne smemo pozabiti, da je ta plin obenem škodljiv človeškemu zdravju in zato ne smemo pretiravati pri uporabi žvepla. Obenem pa bi bilo nespametno zaradi teh neprijetnosti obsojati žveplanje vina ali vinske posode.

Žveplov dvokis je namreč zelo nestalen plin. Na zraku se spoji s kisikom in spremeni v brezvodno žvepleno nekislino, ki z vodo daje žvepleno kislino.

V vinu se nekaj žveplenega dvokisa spremeni v žvepleno kislino, ta pa se spoji z raznimi rudninskimi snovmi v vinu (na pr. z vinskim kamnom). V starem vinu se zaradi delovanja kisika na alkohol tvori ocetni aldehid in s tem se hitreje spaja žveplov dvokis v aldehidovo žvepleno sokislino. Ta kislina nima neprijetnega duha niti ni zdravju škodljiva. nasprotno prav dobro se ujema z okusom vina.

Žveplanje posode pa sploh ne more škodovati zdravju, ker sod pred uporabo vedno izperemo. S tem odstranimo iz njega žveplov dvokis, se pravi žvepleno kislino.

Za žveplanje sodov ali vina uporabljamo žveplo v obliki žveplenih trakov. Ti so iz platna, papirja ali azbesta. Danes navadno uporabljamo naslednje. Azbest ima te prednosti, da ne izgori in da se pri gorenju ne razvijajo slabi duhovi, ki lahko kvarno vplivajo na vino.

Žveplo, ki ga rabimo v kletarstvu, mora biti čisto (prosto arzenika) na traku čim finejše raztegnjeno in rumene barve. Pri uporabi trakov moramo paziti, da nam žveplo ne kaplja v sod in se tam strdi (to se redko dogaja pri uporabi azbestnih trakcev). Če potem tak sod rabimo za kipenje mošta, se žveplo spremeni v žvepleni vodik, ki je zoprn, po gnilih jajcih dišeč plin.

Za žveplanje potrebujemo tudi tekoč žveplov dvokis, ki ga pročajajo stlačenega v posebnih jeklenih sodih. Dvokis se v dotiku z zrakom spremeni v plin. Iz posode spuščamo dvokis s posebno pripravo v sod ali vino. S tekočim dvokisom lahko hitro delamo, natančno odmerimo potrebno količino in če je treba, lahko žveplamo vino, ne da bi ga pretočili.

Vinogradniki uporabljajo tudi za žveplanje mošta in vina natrijev in kalijev bisulfit. To so bele, po žveplenem dvokisu dišeče soli: V vinu se razkrajajo in pri tem se ustvarja žveplov dvokis. Bisulfita ne smemo uporabiti več kot 5 gr na hl vina. Bisulfit moramo hraniti v dobro zaprti posodi ker drugače se skvari.

Siljenje tulipanov v kurjenem steklenjaku; v ospredju sorta «Rose la Reine»

GOJITEV TULIPANOV

KDO NE POZNA TEH LEPIH ROŽ, KI KRASIJO V PRVI POMLADI NAŠE VRTOVE IN SOBE?

Kdo ne pozna teh lepih cvetlic, ki krasijo v prvi pomladi naše vrtove in sobe? Tulipani so poznani že od starih časov v Aziji, od koder so jih presadili predvsem na Holandsko, kjer so jih odgojili s posebno skrbjo in vztrajnostjo, da so jim postali v ponos in čast. Iz Holandske so se razširili po vsej Evropi in

Tulipanov cvet navadne zgodnje sorte

zasloveli tudi izven našega kontinenta, ker so pač Holandci vzgojili res najlepše vrste teh cvetlic in čebulice iz njihove dežele so se tudi drugod najbolje obnesle

Tulipani so zelo priljubljene cvetlice ne samo zaradi krasote svojih oblik in barv, marveč tudi zaradi tega, ker vzdrži njihovo cvetje razmeroma dolgo časa, bodisi na vrtu, kakor tudi odrezano v vazah. Poleg tega je tudi gojitev teh cvetlic razmeroma lahka in cenena, ker tulipani niso ravno zelo zahtevni niti glede na zemljo niti glede na podnebje. Seveda mora biti tudi za tulipane ali za petelinčke, kakor jim nekateri po domače pravijo, zemlja dovolj rodovitna in lega ne sme biti izpostavljena močnejšim vetrovom, ki bi cvetje tulipanov poškodovali in pomendrali.

Imamo mnogo vrst tulipanov, ki se ločijo zopet v nešteto raznih vrst. Cvetličarji jih ločijo predvsem v navadne in enojne tulipane, v polnocvete ter v zgodnje in pozne vrste. Zgodnje vrste so pripravne tudi za siljenje, bodisi v toplih ali zaprtih gredah bodisi v zemljatih lončkih. Tulipane silijo cvetličarji predvsem z namenom, da bi dobili njihov cvet v precej določenem času, kakor n. pr. za božič in za novo leto, ali pa za pust ali pozneje za veliko noč. Sicer pa, kadar pride velika noč pozno, to je sredi aprila, tedaj cveto zgodnji tulipani navadno, tudi če jih gojimo na prostem. Ako želimo imeti tulipane v cvetju za božične praznike, tedaj moramo pričeti s siljenjem že septembra meseca in seveda vzamemo čebulice le najbolj zgodnjih vrst. O pustu ali o sv. Jožefu pa bodo cveteli tulipani, če jih začnemo siliti sredi novembra.

Pri siljenju čebulic tulipanov postopamo takole: Zemljate lončke s približno 20 do 25 cm premera napolnimo skoraj do vrha s pravo rahlo zemljo iz mešanca ali komposta, ki je dobro izdelan in peščen. V to rodovitno zemljo potaknemo 12 do 15 tulipanovih čebulic, če so prav drobne tudi do 20 v en lonček, kjer morajo biti pokrite nekaj cm z zemljo. Lončke postavimo v vlažen in senčnat kraj in jih prav nalahko zalijemo. Čez približno mesec dni pa jih položimo v zaprto gredo, kjer jih držimo, dokler začno poganjati. Tedaj pa jim moramo preskrbeti čim več svetlobe in tudi mnogo toplote. V ta namen je priporočljivo segrevati gredo tudi s pečjo do ustrezne toplote, ki pa se ne sme prenaglo spreminjati in tudi ne presegati 25 stop. C. Tako dosežemo bolj nizke rastline in cvetje s krajšimi peclji, kar služi navadno bolj za olepšavo soban, zlasti kadar postavimo vanje lončke z rastlinami in cvetjem.

Cvetje siljenih tulipanov režemo, preden je popolnoma razvito, dokler so cveti še narahlo zaprti in kar z listi vred, da trajajo potem v vazi dalj časa. Sicer se pri tem čebulice uničijo; ali pri siljenju ni mogoče drugače doseči zaželenih uspehov. Najbolj priporočajo za siljenje vrste «tulipa snavedens roth», ki gredo v trgovini predvsem pod imenom tulipani «Duc Van Phol». V zemljaten lončku približno 10 cm premera tvori 5 istobarvnih tulipanov «Duc Van Phol» prav priljubljeno sobno olepšavo.

Na odprtih gredah, na prostem zraku je za cvetličarje zelo hvaležna vrsta «Darwin», ki cvete sicer razmeroma pozno, zato pa tvori velike in enostavne cvete vsakovrstnih enojnih in mešanih barv. Cveti teh tulipanov imajo dolge in prav močne peclje, kar jih dela zelo pripravne za rezanje in so zaradi tega tudi zelo cenjeni in priljubljeni. Največje in najlepše cvete pa razvija vrsta «T. Greig», ki dosežejo v premeru tudi 20 cm in sedijo na močnem tudi čez 30 cm dolgem peclju.

Čebulice teh cvetlic sadimo tudi na prostem že septembra-oktobra in najkasneje pri nas do konca novembra. Zemlja mora biti rodovitna in bogata s humusom. Tako zemljo dobimo z obilnim gnojenjem s prav dobro izdelanim mešancem ali pa z zrelim črnim hlevskim gnojem. V zemlji z gnojem, ki ni popolnoma urejen in zdrobljen, čebulice rade plesnijo in gnijejo. Sadimo jih v vrste kakih 10 cm globoko in v razdalji približno 15 cm drugo od druge. Vrste same pa napravimo v razdaljah 25 do 30 cm, da med vrstami laže rahljamo zemljo in uničujemo plevel.

Tulipane, ki jih gojimo na prostem, prodajamo najdraže za velikonočne praznike. Najraje kupujejo tulipane s podolgovatim cvetom enojne barve, med katerimi cenijo navadno najbolj rdečo barvo. Priljubljena je tudi bela barva, potem rožnata, rumena in šele na zadnjem mestu stojijo temni in mešano-barvni cveti.

Čebulice tulipanov razmnožujemo lahko tudi sami na domačem vrtu. V ta namen pustimo rastlino dve do tri leta na istem mestu. Potem jih izkopljemo junija ali pa julija meseca, ko se listje teh cvetlic popolnoma posuši. Izkopane čebulice shranimo v suhem, pol temnem prostoru na lesenih policah do prihodnje saditve. Seveda bodo novembra sajene čebulice cvetele bolj pozno kot one, ki jih sadimo oktobra ali pa celo že septembra. Umno pa je, saditi v več obdobjih, da bomo imeli tudi cvetje več časa na razpolago. Vsekakor je potrebno pripomniti, da čebulice tulipanov, ki so vzgojeni v naših razmerah, prav redko kdaj dajejo tako lepo in zdravo cvetje, kot čebulice iz Holandske. Tamkajšnja zemlja in podnebje zelo prijata razvoju čebulic kakor nikjer drugod v Evropi. Poleg tega so pa gotovo tudi holandski cvetličarji pravi mojstri v svojem poklicu in posnemanja vredni vsaj v njihovi ljubezni do cvetlic.

A. C.

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

KAKO POSTANEMO *dobre gospodinje*

Vsaki gospodinji pomeni mnogo, če lahko opravi vse svoje delo, ne da se preveč izmuči ter da se obenem postavi še z lepo urejenim stanovanjem. Zato vzbuja pri vseh gospodinjah občudovanje vsaka, ki si zna urediti delo tako, da je njena družina v redu oblečena, da je stanovanje v kar najlepšem redu, da je kuhinja kar najbolj okusna ter da pri vsem tem ne pozabi tudi na svojo zunanjost.

Večkrat slišimo, kako se gospodinje med seboj pogovarjajo ter z nekoliko zavisti ugotavljajo na primer naslednje: «Poglejte si našo sosedo. Dva otroka ima, pa še sama je zaposlena in vendar sta njena otroka vedno čista in lepo oblečena, stanovanje pa ima tako, da bi si ga še marsikatera poželela. Ta si pač zna urediti delo. Me pa delamo in vendar ne utegnemo vsega narediti, kaj še, da bi pazile še na svojo zunanjost.»

Res je, da je mnogo gospodinj, ki znajo opraviti svoje delo tako «mimogrede» ter najdejo poleg vseh svojih opravil in skrbi še čas za svoje otroke, moža in celo za svojo zunanjost. Kako si znajo urediti delo, da lahko končajo in opravijo vse, medtem ko se druge prav tako trudijo, pa vendar ne zmorejo vsega dela in so pri tem še utrujene, slabe volje in seveda nič privlačne zunanjosti?

Prav preprosto. Te vzorne gospodinje ne poznajo pri svojem delu izgovora: «Bom že jutri ali kasneje opravila. Sedaj ne morem», ali poznajo ta izgovor le v zelo redkih in važnih primerih. Takšne gospodinje si predvsem porazdelijo delo tako, da opravljajo stalno razna opravila ob istem času. Mnoge že zgodaj vstanejo ter prično pospravljati stanovanje, še preden so vsi člani družine vstali. Potem ko pospravijo stanovanje, ki si ga tudi smotrno uredijo, posvetijo nekaj časa kuhinji in nakupovanju hrane. Ko se kosilo kuha, izrabijo čas, da dokončno pospravijo stanovanje ali pa, da kaj operejo. Po kosilu takoj pospravijo posodo ter posvetijo popoldan šivanju, likanju in pripravam za večerjo. Da si olajšajo delo v jutranjih urah, ne puščajo nikoli umazane posode, temveč jo sproti umijejo. Večer si uredijo tako, da posvetijo nekaj ur svojim otrokom in možu, nekaj minut pa tudi negi svoje kože, obraza, las itd. Če so vse delo bolj zgodaj opravile, si lahko privoščijo tudi ogled kinopredstave ali gledališke predstave.

Mnoge pridne gospodinje, ki znajo opraviti o pravem času svoje delo, postanejo prav zaradi svoje pridnosti že prenatančne, rekli bi že sitne in pedantne, kar seveda zmanjša njihovo delo v očeh ostalih članov družine.

Vsaka gospodinja naj sicer pazi na svoje stanovanje, vendar naj da možu in otrokom, posebno pa obiskom, toliko svobode, da se bodo počutili doma. če v stanovanju. Naj ne bo zato prehuda, če se bo potreslo nekoliko pepela na tla ali če otroci nekoliko razmečejo stanovanje.

Zato svetujemo vsem gospodinjam, ki se pritožujejo, da ne zmorejo svojega dela: razdelite si delo ter ne odlagajte ga. Če boste svoje domače posle opravljale redno, potem vam pospravljanje ne bo vzelo mnogo časa, prav tako se vam pa tudi ne bo nabralo drugih opravil, ki bi jih potem ne zmogle opraviti. Pri delu ne bodite površne ter napravite raje temeljito, pa četudi gre zato nekaj časa več, kot pa da se ponašate, da ste končale prej, a boste morale že kmalu isto delo ponoviti. Predvsem pa bodite pri delu mirne in predvsem — ne pozabite tudi na svojo zabavo ter na svojo zunanjost.

NOVOLETNA JELKA SE PRIBLIŽUJE

Približuje se praznik novoletne jelke, ki je našim otrokom pa tudi njihovim staršem tako zelo pri srcu. Naši otroci se tega praznika kaj radi spominjajo, saj jih je na ta dan vedno obiskal dedek Mraz, in jim prinesel vseh mogočih dobrot, od potrebnih pa do igračk in slaščic.

Tudi letos pričakujejo tržaški otroci dedka Mraza z vso nestrpnostjo; predvsem se ga veselijo tisti, ki jim starši ne morejo kupiti niti najpotrebnejših zimskih oblačil. Ti otroci dobro vedo, da jih dedek Mraz ne pozabi ter [illegible] jim prinese [illegible] kar bo mogel.

Dedek Mraz bo seveda lahko razdelil tem več dobrot revnejšim otrokom našega ozemlja, čim več razumevanja in podpore bo naletel pri prebivalstvu, prav posebno še pri naših ženah, katerih pomoč je mnogo pripomogla za uspeh vsakoletne novoletne jelke.

Časa ni več dosti, zato le pohitite. Veselje in hvaležnost obdarovanih otrok vam bo najlepše zadoščenje in zahvala za vaš trud in požrtvovalnost.

ZDRAVNIK

Angina pectoris

Pod angino pectoris razumemo skupino tipičnih obolenj srca v kasnejših letih, za katero so značilne istovrstne težave, predvsem tesnoba v srčnem predelu. Angina pectoris torej ni nikaka bolezen posebne vrste, ampak skupek raznovrstnih težav, kakor je na primer glavobol ali pa bolečine v trebuhu. Kakor glavobol in trebušne bolečine, ima tudi angina pectoris lahko popolnoma različne vzroke, ki jih je treba vselej ugotoviti. Vzrok vsem bolezenskim znakom, ki jih označujemo z angino pectoris, je nezadostna preskrba srčne mišice s krvjo, kar vodi do pomanjkanja kisika in dušenja.

Obolenje se pojavlja predvsem pri moških v drugi polovici življenja, zlasti pri korpulentnih, ki se premalo gibljejo in se bavijo z duševno napornimi poklici. Število obolenj na angini pectoris v zadnjih letih močno narašča.

Bolezenski znaki, ki spremljajo angino pectoris so dokaj različni. Bolečine se ne pojavljajo vedno le v bližini srca, temveč izžarevajo tudi v druge dele telesa. Ne smemo se zato čuditi, če se zdravnik v početku bolezni ne more prav orientirati in ne spozna bolezni. Pogosti začetni znaki, ki jih navadno prezrejo, so bolečine v levi rami. Te bolečine lahko trajajo leta in leta, ne da bi ugotovili pravi vzrok. Pri moških okrog petdesetih let so bolečine v levem ramenu vedno sumljive za angino pectoris, pa četudi bi morebitna rentgenološka preiskava ali pa elektrokardiogram ugotovil drugo.

Anginozne bolečine v ramenih izžarevajo v roko zdaj kot bolečina, zdaj kot mravljinci, včasih pa ima bolnik občutek, kot da ima roko popolnoma gluho. Najbolj tipičen znak je anginozni napad, pri katerem pride do izrazitega občutka tesnoba v bližini srca. Pri tem se menjuje tesnoba z bolečino, da celo z značilnim strahom pred smrtjo. Značilnost anginoznega napada je v tem, da ga bolnik ne zna nikoli pravilno opisati, čeprav ima vedno občutek, da bo vsak trenutek konec z njim.

Pogostnost in jakost napadov sta pri posameznih zelo različni: nekateri dobijo napade po večkrat na dan, pri drugih se pa ponavljajo šele po presledku nekaj dni, tednov ali celo mesecev. Zelo težki napadi so razmeroma redki, večina bolnikov občuti nekakšno stalno tesnobo v prsih. Poznamo pa tudi bolnike, ki čutijo od časa do časa le rahlo tesnobo pri srcu, so pa vedno slabe volje. Naletimo pa tudi na bolnike s skelečimi bolečinami pod prsnico, a tudi na take, ki jim izžarevajo bolečine v desno in levo ramo ali pa celo v zgornji del trebuha.

V mnogih primerih si bolnik ne zna pojasniti, zakaj mora na primer pri hoji kar hipno obstati, zatorej se ni treba čuditi, če se pri takih bolnikih napačno postavlja sum na nevrozo ali celo na histerijo. Vedno pa je pri angini pectoris značilno to, da bolnik kljub težkim bolečinam mirno in v redu diha, ter nikdar ne lovi sape, kot se to dogaja pri srčni oslabelosti. Pri angini pectoris ni torej srce oslabelo, zaradi česar napad tudi hitro pojenja, včasih že po nekaj sekundah, redko šele po urah. Zato se bolnik, če ni srce organsko bolno, po napadu dobro počuti, nekateri celo izredno dobro in osvežujoče. Napadi se ne pojavljajo kar tako sami po sebi, temveč imajo vzrok v zunanjih okoliščinah, ki jih pa navadno bolnik že pozna. Te okoliščine so pa kaj različne: včasih naporno delo, utrudljiva pot, pri drugih zopet kar nenadoma pri počitku ali celo v postelji. Tudi zrak vpliva različno; pri nekaterih se pojavijo napadi že v sobi, drugi jih dobe, čim zadihajo sveži zrak.

Na vsakega bolnika pa običajno močno vpliva sprememba vremena, in sicer močneje, kot se to dogaja pri revmatikih. Ta vpliv se kaže že nekaj dni pred poslabšanjem vremena, predvsem občutijo bolniki neugodnosti ob vetru in južnem vremenu. Če pa lepo vreme traja dalje časa, se počutijo bolniki zelo dobro in so kot prerojeni. Potek obolenja je zelo različen: navadno pričnejo težave polagoma, včasih pa se prav težek napad pojavi kar iznenada, kot strela z jasnega neba. Stanje ostane lahko leta in leta nespremenjeno ali pa se samo po sebi zboljša, tako da bolnik nima nikakih težav. Vendar je pa tako zboljšanje le prehodnega značaja, kajti bolezen pozneje spet izbruhne. Vedeti pa moramo, da jakost težav nikakor ni merilo za težo obolenja. Zgodi se namreč, da se težke oblike angine pectoris lahko ozdravijo, medtem ko se neredko dogaja, da končajo lažje oblike kar nenadoma s srčno kapjo.

K celotni sliki angine pectoris pa spada tudi bolnikova osebnost. So prav posebni ljudje v določenih življenjskih pogojih, ki obole na tej bolezni. V glavnem so to moški, kajti osemdeset odstotkov vseh na angini pectoris obolelih, je moškega spola. Pri ženskah je to obolenje bolj redko in pred meno skoro nepoznano.

Dr. S. S.

Krzno, svila, žamet...

MODNI POMENKI

Ne ustavite se pri naslovu, le čitajte dalje, prosim! Kajti govorili bomo le o majhnih kosih žameta. Ni potrebno, da mislimo takoj na krznen plašč, žametno ali satinasto obleko. Zadostuje krznen obrobek, žametast ovratnik ali kaj podobnega, da nas popolnoma spravi v sklad z najnovejšo modo.

Zamislimo si temnosiv kostim, dvojno, visoko zapet s stoječim ovratnikom in zvončastim krilom. Majhen črn obrobek iz perzijskega jančka vrh ovratnika, okoli roba jopice ter roba krila spremeni preprost kostim v res elegantno opravo. In od roba krila do krznenega plašča je še daleč; Napravimo si čokoladno rjav kostim s črnimi obrobki. Če ga izpopolnimo z mufom in klobukom iz krzna, napravimo odličen posel. Kajti klobuk in muf bosta spremljala vsako obleko in vsak plašč v gledališču ali na vsakdanjem sprehodu.

Naš dobri črni kostim lahko nekoliko spremenimo. Ako mu malo skrajšamo jopico ter dodamo ovalen ovratnik iz perzijskega jančka. dobimo nekaj povsem novega. Črnemu kostimu z izrezom pripada črn žameten vložek. Namesto samega vložka si pripravimo žametno bluzo, kar je vendar mnogo manjši strošek kot cela obleka ter vpliva zelo elegantno.

Končno si umislimo izredno preprosto dvodelno obleko: krilo je nagubano, gube se spodaj širijo, v ovalni izrez vstavimo vložek iz satina. Vse v črni barvi, tudi črna satinasta bluza je nekaj zelo lepega in praktičnega.

Pravo krzno lahko nadomestimo z odličnimi imitacijami, ki so zelo v modi; kar se tiče kompletnih jop ali plaščev, ukrojenih z imitacijo krzna, je pravilno sledeče ravnanje: tista srečna oseba, ki šteje v svoji garderobi fin krznen plašč, si lahko privošči tudi jopo ali plašč iz imitacije, ker je pač sedaj takšna moda. Kdor si pa izvoli takšno blago le zaradi videza, je na napačni poti, to ni več elegantno.

Sonja Mikuletič - Palme

* * *

Praktična žena bo skrbela, ba bo svojo garderobo sestavila tako, da se bo ob vsaki priliki oblekla okusno. Ona ne kupuje blaga, ki ji ugaja na prvi pogled, ampak prej premisli, ali odgovarja po barvi, kvaliteti in zamišljenemu kroju njenim ostalim oblekam.

* * *

Torbice, čevlje, klobuk in rokavice morajo po barvi in kroju odgovarjati celotni garderobi. Ako pazimo na svoje stvari, si bomo v nekaj sezonah lahko dostojno izpolnile svojo garderobo.

GLAS MLADIH

MLADINA PO SVETU

Zadnjo nedeljo je bila na beograjski univerzi ustanovljena organizacija Zveze študentov Jugoslavije. Ustanovne skupščine se je udeležilo 293 delegatov s fakultet, visokih šol in akademij. Izvoljenih je bilo 37 članov univerzitetnega odbora Zveze študentov Jugoslavije na beograjski univerzi in 35 delegatov za kongres te študentske organizacije.

* * *

Pred tednom dni je bila na taboru v Ljubljani medrepubliška mladinska tekma v orodni telovadbi med reprezentancama Slovenije in Srbije. Dvoboj se je končal z zmago Slovenije 544,60 : 539,35 točke. V dvoboju mladincev so bili uspešni slovenski tekmovalci, ki so zmagali v razmerju 322.85 : 315,70 točke, v tekmovanju mladink pa so bile boljše mladinke na gostovanju, ki so zmagale v razmerju 223,75 : 221,75 točke.

* * *

Fizkulturna zveza Hrvatske je dodelila letos raznim športnim zvezam 60 milijonov din pomoči. Od tega so porabili za investicije 14 milijonov.

* * *

Sahiste opozarjamo, da je izšel «Zepni šah» v novi izdaji. Kdor se zanima, si lahko nabavi «Zepni šah» za ceno 70 din, s poštnino vred 80 din, pri Sahovski nakladi v Zagrebu, Vojnovičeva 42/I.

* * *

Prvenstvo Moskve v šahu si je osvojil eden izmed najboljših mladih sovjetskih mojstrov 22letni Petrosijan, ki je dosegel 9 in pol točke od 12 možnih.

* * *

Pri gradnji mladinske proge Doboj-Banjaluka je hrvatska mladina sodelovala z 22.223 člani. S tem je prekoračila svojo obveznost za 1723 mladincev in mladink. Prav tako je vaška mladina s svojimi 13.787 člani prekoračila svoje obveznosti. Srednješolci pa so poslali na mladinsko progo 1436 mladincev več in vsega skupaj 8436. Od vaške mladine so se najbolj izkazale skupine iz okrajev Našice, Pakrac, Glina, Brač, Delnice, Križevci, Prelog, Djakovo itd.

MLADINA - bodi pobudnik domačih knjižnic!

V dobi napredka na vseh področjih znanosti, tehnike in umetnosti je v našem življenju važno vprašanje domače knjižnice. Marsikomu se zdi morda odveč govoriti o tem, toda kdor gleda na ta problem tako, ga gleda površno.

Vprav danes ne moremo mimo pomena knjige, revije, časopisa, bodisi v družini razumnika — inteligenta, delavca ali kmeta. Predvsem pa je knjiga važna za mladino, bodisi kmetsko-delavsko bodisi šolsko. Mlad človek mora v krogu svojih domačih skrbeti, da bo prišla v hišo lepa knjiga in da bo dobila lepo mesto.

Vem, naletel bom vselej na ljudi, ki bodo ugovarjali takole: «Kaj knjigo, kruha, kruha si imel kupiti...» Te besede, kakor se zdijo pametne, nimajo osnove. takšni nazori so kratkovidni, če pomislimo, da nam ravno knjiga z vsem znanjem, ki ga bomo črpali iz nje in s katerim se bomo obogatili, nudi za vso bodočnost kruh, najbolj bel kruh.

Nekoč sem srečal izobraženca, in še petičnega, ki je vse življenje užival dobrote znanja, pridobljenega iz knjig, pa mi je vseeno dejal: «Ni večje budalosti, kot kupovati knjigo, kajti to je najdražja stvar na svetu, to je pravi luksuz. Pomisli, samo za to, da prečitaš enkrat nekaj sto strani in potem deneš knjigo na polico, moraš trošiti toliko in toliko denarja. In vendar dobiš isto knjigo, če jo že hočeš prebrati, za dve tri lire.»

Strmel sem v svojega znanca in samo čakal pojasnila, kako pride do knjige z dvemi, tremi lirami, medtem ko moram plačevati jaz zanje stotine lir. — «Poglej, je nadaljeval moj sobesednik, v javni knjižnici si lahko izposodiš vsako knjigo in plačaš za to dve tri lire, če pa jo pridržiš za dvojno izposojevalno dobo, plačaš največ še enkratno izposojevalnino. Vidiš torej, da je resnica, da me velja vsaka knjiga le nekaj lir!»

Vsakdo od nas čuti, da sem imel opravka z izjemnim človekom, ki je trošil — to je namreč posledica takšnih zgrešenih nazorov — tisoče in tisoče lir za pijačo in jedačo, za lepo kravato in čevlje po zadnji modi, za knjigo pa niti centezima.

Toda svet in življenje se ne ravnata po negativnih zgledih, zato navedem takoj drugega: Že zadnja desetletja prejšnjega stoletja so sociologi navajali Dansko za primer, kjer je imela skoro vsaka delavska ali kmetska hiša naravnost vzorno domačo knjižnico. V njej smo našli knjige, ki jih je potrebovala danska žena kot mati in gospodinja, danski deželan kot napreden kmetovalec, delavec kot organiziran sindikalist, danska mladina za svoje oblikovanje in pripravljanje na resno delo.

Danske družinske knjižnice so postale tako slavne, da so po njihovem zgledu začeli propagirati tudi Nemci podobne knjižnice in so v ta namen ustanovili znane miniaturne knjižne izdaje kot: «Reklam - Universal Bibliotek» in «Goeschen Bibliotek», kjer je dobil vsakdo lahko rečemo dela vse svetovne literature, pri čemer je znašala cena vsaki knjigi ubogih 20 centezimov.

Nedvomno pomeni knjiga napredek in ni lepšega vtisa za človeka, ko vstopi v tujo ali prijateljevo hišo, če zagleda na tem ali drugem kraju polico ali omaro, v njej pa knjige, revije in podobno. Pomnimo, v očeh in notranjem doživetju gosta sta v tem trenutku zrasla ugled in spoštovanje do družine, ki prebiva v takšnem domovanju. Če je že prej cenil te ljudi, jih ceni sedaj še bolj, če jih prej ni nikdar cenil, jih je začel ceniti sedaj ob spoznanju, da ti skromni, tihi ljudje posegajo tudi po knjigi.

Menda ne pretiravam, če rečem, da je vsak dom brez duše, pust in prazen, če ne opaziš v njem knjige, prijetno slikco in malo cvetja. Opozoriti hočem na vsakdanji dogodek, ki ga doživljamo, ko držimo knjigo v roki in pridemo v družbo: vsakdo nas bo prijel za rokò in nam bo vzel knjigo brez vprašanja, tako ga podzavestno vleče njena moč!

Na tem mestu nočem razpravljati o nadaljnjem vprašanju, kakšne knjige spadajo v našo družinsko knjižnico. Toda umljivo je, da si mòrajo naš kmet, delavec, gospodinja nabaviti knjige, ki jih bodo strokovno izobraževale, jim razširile pogled na socialna, kulturna, politična in gospodarska vprašanja, mladina pa bo posegla po knjigah, ki jo bodo vpeljale v leposlovje. Zlasti moramo dati prvo mesto slovenski knjigi.

Tudi pri tem problemu naj bi mladina širila idejo, da spadajo v naše domove lasne knjižnice, mladina naj da pobudo za izbiro in nakupovanje knjig, mladina naj skrbi, da bodo njeni svojci brali, mnogo brali!

ANDREJ

Pionirski rod

Zgledna pionirka

Kdo pri Sv. Ani je ne pozna? To je pionirka Nevica Sirca od Sv. Ane, pridna nabiralka prispevkov za naš Kulturni dom. Doslej je nabrala že okrog 10.000 lir. Pionirčki, posnemajte jo, da bo tudi vam čim prej na razpolago lep in velik Kulturni dom

BREZDOMCA

— VLADISLAV ORKAN —

«Mama, ali je še daleč?»...

«Približno pol milje ... Precej za tole hosto bočo hiše. Kaj te zebe, Jašek?»

«Ne, mamica, ne ...»

Takole se je s premolki pogovarjalo dvoje ljudi — mati in sin. Mati je šla naprej, utirajoč sinu pot v snežnih zametih ... Kadarkoli je globlje zabredla, se je obrnila k otroku, rekoč:

«Jašek, previdno!.. Obidi s strani!»...

«Dobro, mamica, dobro ...» je s prezeblimi ustnicami šepetal deček, stiskal usta in ni tožil, revček, čeprav ga je mrazilo do srca ... In zdaj, ko ga mati vpraša:

«Ali te zebe, Jašek ...» — odgovarja: «Ne, mamica, ne ...» — toda ta odgovor, drhteč kakor glas čotaknjene strune, potrjuje vprašanje, četudi besede zanikujejo resničnost.

Dvoje ljudi v borbi s snežnimi zameti ... Dve neznatni bitji z vročimi čustvi z brezmejno, hladno, mrtvo prirodo ... Kdo bo zmagal — človek ali brezdušna ogromnost?

«Mama, ali je še daleč?»... vprasa Jašek.

«Prècej, prècej, le kar hodi, Jašek, nikar se ne ustavljaj! ...» moleduje mati. «Za menoj, za menoj ...» — in s koleni reže zmrzli sneg napenjajoč skorajda zadnje moči ... Čuti, da peša, a tudi to čuti, da mora iti dalje ... Drugače bo mrzla smrt zagrnila njo in Janka.

«Da bi vsaj snèga ne vzdignilo!... da bi vsaj vetra ne bilo!...» je govorila sama pri — sebi z nerazumljivim šepetom ... A tedaj je kakor v odgovor od gozda zavela vihra ter z ostrim snegom metla v njen obraz.

«B-gi...» je samo zašepetala in dalje prestavila ozeble, mrtve, okostnele noge ... A za njo je, voden po nedoumni volji kakor po moči, pobiral stopinje otrpel otrok, odet s prteno ogrinjačo, ki jo je mati vzela s sebe ...

Trenutek tišine — in vihar je besnel še silneje, kakor poprej vpregel vse vrtince in gnal metavico z ostrim snegom proti oblačnemu nebu.

«Mama ...»

«Kaj? detece moje ...»

«Mama ...» nerazločno šeslja revše in se skljućeno v dve gube opira ob trdi sneg.

«J šek, kako le moreš ... saj ni več daleč!...» milo prosi mati, a v njenem glasu črgetajo vse strune: ljubezni, prošnje in brezmejnega obupa ...

Sname ruto z glave — ogrne otroka.

«Jašek, detece moje ... še majčkeno! ...»

«Ne morem ... mama ...» šepeta vedno tiše in onemogel pade na zamrznjeno snežno krilo ...

Mati je obstala — lomi otrple roke, a vihra, kakor da bi hotela še dodati grozovitosti tej pretresljivi sliki — ji je razkuštrala črne lase, in bila je strašna v tem nemem, nebo obtožujočem obupu ...

Metavica — mati, videč svoje poosebljenje, jo z ostrimi poljubi praska po obrazu ...

«Jašek!...» šepeče skozi zobe in se sklanja k otroku. čigar stekleni pogled, brezizrazno uprt vanjo, ji je vzel ostanek sil. — Rada bi vzdignila otroka, in sama pada na kolena ... Mraz jih je objel, jih prikoval k tlom, in, mražeč kri, pritiskal proti srcu...

«Kje si, Bog, da pustiš poginiti otroku?!» — se je med škrtanjem iztrgalo iz premraženih ustnic.

«Za kaj me tako strašno kaznuješ? Tu ... brez duhovnika ...» Rada bi se čvignila, kolena so ji primrznila k snegu ...

«Prekleti ljudje!... pognali so naju iz hiše ... Bog daj tako ...» Ni dokončala. Ostanek obupa je odletel s preklestvom ...

Strašna bolečina ji je stiskala srce, izzivala oči in se kot žarki razlila po telesu ... Usinice so hotele šepetati še molitev; dokončala jo je misel ... morda — na onem svetu

Bleščali so snežni diamanti, spreminjajoč barvo v svetlobi, ki so z redkimi očkami gledale izza črne megle ... Bleščale so zvezdice po snegu — a štiri večje od drugih, kot redki primerki čilamantov med peskom neznatnih kamnov ... Bleščale so oči zmrznjencev.

Usmljeni metež je s snegom zasipal telesni rakvi — in rasla je, rasla — snežna gomila ...

In pretekli so trije dnevi ... Čas teče ko voda. Bela vasica se iskri s snežnimi zvezdicami v mrzli sončni svetlobi ...

Ljudje, ki so imeli blizu do cerkve — hite po škripajočem snegu k svetli maši. Bolj oddaljeni ne pridejo, ker so zameti ...

«Komu so le včeraj zvonili ...» vpraša star gospodar ne več mlado žensko.

«E, veste ... tisti Skrivačevi.»

«Kaj je umrla?»

«Tega niste slišali! Revica je predsnočnjim zmrznila z otrokom vred. Spočili so ju od hiše. In šla je pod noč ... Našli, so jo šele prihodnji dan — pod zametom. Ta se je zgarala, pošteno zgarala! In brž ko je opešala, so jo pognali — Bog mi greh odpusti — kakor psa ...»

Starec je pokimal z glavo — in gredoč proti cerkvi je šepetal «Večni pokoj» in «pet očenašev» za dušo dninarice...

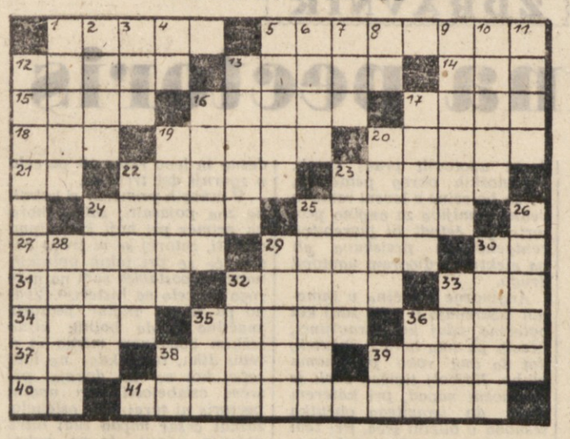
Saj je tudi njemu delala ...

«A bila je pridna delavka.» — je pomislil — «in takole konec vzame ... Saj ljučje so ti slabši od živali! Pognati na mraz ....»

In znova «Večni pokoj ...»

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

VODORAVNO:

1. baltiška republika, 5. vaza, 12. mesto v Belgiji, 13. uslužbenec v zemljiškem uradu, 14. glavno mesto evropske države, 15. rečna riba, 16. igra z igralnimi kartami, 17. del okna (množ.) 18. krajevni pristov, 19. trojanski junak, 20. mesto v Nemčiji, 21. arabski žrebec, 22. merska enota za zlato in dragulje, 23. obešenec, 24. kuštrav, močnih las, 25. športna igra, 27. bog starih Egipčanov, 29. eden izmed prstov, 30. veznik, 31. krsta, 32. slab, 33. predlog s tožilnikom, 34. kip bogoslužja, malik, 35. napetost pred koncem moči, 36. bolezen, ki muči zlasti stare ljudi, 37. znan jezikoslovec, 38. eno najlepših mest v Evropi, 39. trinog, 40. enota ploskovne mere, 41. izrojen.

NAVPIČNO:

1. del reke, 2. zavarovan zoper nalezljive bolezni, 3. morska riba, 4. dva različna soglasnika, 5. zaboden v kraj, 6. pripovedna pesem junaške vsebine, 7. zdravilo, 8. znak za redko kemično prvino, 9. kemična prvina, 10. otok v Sredozemskem morju, 11. liturgični izraz, 12. novo mesto v FLRJ, 13. francoski revolucionar, 16. kozaško ime, 17. konj kraljeviča Marka, 19 glagolski način (lat.), 20. drevo, 22. moško ime, 23. dedni najemnik posestva, 24. pojedina ob sklepu pogodbe, 25. vinske gorice na spodnjem Štajerskem, 26. ptič, 28. jugoslovansko pristanišče, 29. francoski fizik, 30. mesto v STO, 32. zgodnje, 33. žensko ime, 35. gol, 36. vsiga želimo, 38. vrsta pesnitve (če beremo narobe) 39. osebni zaimek.

Rešitev križanke

VODORAVNO: 1. Nova Gorica; 11. vol; 14. Italija; 17. zorana ledina; 19. omare; 20. kij; 21. Kozak; 24. Zalokar; 27. Rasin (Racine); 28. Doroteja; 32. Efez; 34. mazila; 36. klima; 37. Ognjanov; 40. cir; 41. ki; 43. agonija; 44. arija; 45. anilin; 47. ND (nogometno društvo); 48. ss; 49. ran; 50. krajina; 51. elita; 54. Ahaja; 55. omotati; 57. Huni; 58. atamani; 59. Igo (Gruden).

NAVPIČNO: 1. Nizozemska; 2. otomana; 3. varal; 4. Alarodi; 5. ginekologija; 6. oja; 7. ral; 8. cedike; 9. Arij(ec); 10. Itaka; 11. verzificirati; 12. oj; 13. laik; 16. in; 18. E. K. (Edvard Kardelj); 22. osel; 23. anemija; 25. Aragonija; 26. ro; 27. Ra; 30. tujina; 31. Jana; 33. zarana; 35. za; 36. kvasiti; 38. nn; 39. ajd; 42. Ink; 43. Alahi; 46. Iran; 48. slon; 51. nat; 52. Ema; 53. ta; 54. oh; 55. om; 56. Ig.

JUCA piše PEPI

Draga Pepa!
Svet Matija
led razbija;
če ga ni,
pa ga nar'di.

So sicer pogoji dani
šele konec februarja,
da svetnik imenovani
s takim delom se ukvarja.
Kajti naš Matija sveti
bi spomladi in poleti
prav zastonj moči napenjal,
da za led bi vodo menjal.

Kar svetniku le mogoče
enkrat v letu je in rata,
to zna, kadarkoli, hoče,
naš profesor Cammarata;
namreč, da kjer nekaj ni,
koj potrebno naredi.

Vsaj tako o delovanju
svojem je na zborovanju
zadnjič se širokoustil,
ko je govoranco spustil.

V triinštiridesetem letu
Nemec hotel je imeti
listino o fakulteti.
Stvar bilà je sitna; kajti
listine ni bilo najti
med uradnimi dekreti.

Kaj je storil Cammarata,
da izvleče se iz blata?

Če nikjer dekreta ni,
še pa hitro naredi!

V bran se je postavil krizi
in takoj je sedel k mizi.
Celo noč je misli zbiral,
listino je sfabriciral
in podpis falsificiral.
In potem ta zviti ptič,
meni nič in tebi nič,
vse je Nemcu prezentiral.

Njemu bila ta hinavščina
je le «slavna potegavščina».
Svojevrstna ta morala
Cammaratu je veljala
kot velezaslužno delo,
ki le hvalo naj bi želo.

Radi tega se vesélo
s tem junaštvom pobahal je.
To bilò — tako dejal je —
patriotično je delo.

Kdor zločinec je drugod,
ta je v Trstu «patriot».

Vse to nas le malo briga,
to je nam vse «ena figa».
naj se le postavljajo,
in naj se proslavljajo!

Ta primer pa dragocen je,
ker nam s tem pokažejo,
da velja jim za poštenje,
kadar krepko lažejo.
Njihov je «patriotizem»
le ogaben šovinizem!

Ti, Slovenec, Juca čuj:
Cammaratom ne veruj!

SIBA

Dobra zamenjava

(V sovjetski coni Berlina je bila blokirana zbirka 27 dragocenih starinskih kipcev, ki so bili last muzeja v Curihu in ki jih sovjetska oblastva niso hotela vrniti. Iznajdljivi ravnatelj curiškega muzeja je za mal denar kupil pri družini, kjer je svoječasno bival Lenin v pregnanstvu, kozarec, katerega se je bil Lenin posluževal. Ta kozarec je ponudil v zamenjavo za kipce in zamenjava je bila sprejeta).

TAVARIŠC IVAN: «Urezali smo se. Za dragoceno zbirko smo v zameno dobili navaden kozarec».

POLITKOMIŠAR: «Le potolaži se! Boš videl, koliko koristne propagande se bo iz tega kozarca izpilo!»

Novi red v Egiptu

EGIPČAN V KAIRU: «Gospod policist, na Omarjevem trgu pretepajo nekega Angleža s palicami. Hitite na pomoč!»

POLICIST: «Takoj! Počakajte samo, da grem domov po palico!»

Športna kronika

V nedeljo, dne 11. novembra, je bilo v Florenci veliko mednarodno nogometno srečanje med Italijo in Svedsko, ki je končalo neodločeno z 1 : 1. Italijansko časopisje ima ta izid kot občuten neuspeh svojega moštva ter ne prikriva svojega razočaranja; to tem bolj, ker je bil italijanski gôl dosežen s kazenskim strelom.

Nasproti temu neuspehu pa je bil na istem stadionu v Florenci zabeležen lep uspeh v drugi «športni panogi, ki ima po vsem svetu, posebno pa tudi v Italiji, klasični dežeti turizma, mnogo zvestih in vnetih pristašev, namreč v žeparstvu. Podjetni žeparji so v nedeljo v Florenci očistili zavidljiv rekord s 27 segli listnicami, ki so mehko in tiho prelezle iz enega žepa v drugi.

«Zepni športaši» so pri svojem nastopu z lepo rahločutnostjo pokazali, da se zavedajo svojih dolžnosti napram tujim gostom, ter so zato tudi samega švedskega konzula, ki je bil prihitel, da pozdravi svoje rojake, osvobodili nerodnega pritiska na prsni koš, ki ga povzroča dobro našopana listnica.

Manjkajo še podrobni podatki, koliko listnic je spremenilo položaj v prvem polčasu in koliko v drugem.

Spretnim žeparjem so se častno in uspešno postavili ob stran avtomobilski tatovi, ki so si ob tej priliki izposodili za nedoločen čas 7 avtomobilov.

Vreme deževno.

FILATELIJA

O IZDAJAH NOVIH ZNAMK

Zadnjič smo si ogledali letošnje izdaje nekaterih evropskih držav. Nadaljujmo danes ta naš pregled in pričnimo kar s Trstom. V coni A STO je bilo letos izdanih šestnajst serij s sedemindvajsetimi znamkami. Poleg vseh italijanskih spominskih serij imamo tukaj tudi tri znamke za letošnji tržaški velesejem. V coni B pa so izšle štiri serije z enajstimi znamkami in to štiri znamke frankovne serije «živalic» v novih barvah, dve znamki za prvi maj, dve pretiskani jugoslovanski znamki za Teden Rdečega križa in tri znamke ob priliki italijanskega festivala, ki je bil pred kratkim. Te zadnje znamke so izdelane v bakrotisku, na isti način kot jugoslovanska serija «Velikih mož» in imajo sliko koprskega škofa Petra Pavla Vergerija. Vrednote so po 5,10, in 20 dinarjav. Napisi so vsi v italijanščini in sicer «Rassegna culturale — Unione Italiani 21-28-1951. STT - VUJA».

Jugoslavija je letos izdala petnajst serij s šestintridesetimi znamkami. Semkaj spada tudi nova letalska serija. Zadnja serija je bila izdana pred mesecem ob priliki 10 letnice makedonske vstaje. Pred koncem leta izide še znamka za 15 din s sliko Petra Petroviča Njegoša, črnogorskega vladike, za obletnico Jugoslovanske armade pa dve znamki, in sicer za 15 din (frankovna) in za 150 din (letalska). Zaradi podražitve poštnih pristojbin bodo verjetno izšle nove vrednote v dopolnilo frankovne in letalske serije.

Republika San Marino je izdala doseđaj štiri serije s sedmimi znamkami. Vse te znamke imajo visoko nominalo, saj je znano, da je eden glavnih denarnih virov te državice prav izkupiček znamk. Zadnja znamka je izšla 20 avgusta tega leta za filatelistično razstavo v Riccione. Je to znamka za 500 lir za zračno pošto, predskana z novo vrednostjo 300 lir in z napisom: «Giornata filatelica San Marino-Riccione 20.8.1951.» V kratkem pa izideta še serija za navadno in za letalsko pošto na čast Kolumbu, ki bosta imeli najminalno vrednost čez 600 lir.

Med državami, ki stremijo za prvenstvo v Evropi na tem polju najdemo Poljsko, z devetnajstimi serijami in šestintridesetimi znamkami. Zadnje serije so bile posvečene poljskim znanstvenikom, kjer vidimo portret Stanislava Staszyca (25 grošev), Marije Skłodowske - Curie (40 gr.), Wrobleslava Olszeskega (45 gr.), Nikolaja Neckega (60 gr.), Nikolaja Kopernika (1,15 Zloty) in srp Varšavskega kongresa znanosti (1,20 Zloty). Ena znamka pa je bila posvečena Berlinskemu mirdinskemu zborovanju. Tu vidimo mladince vseh človeških ras, ki plešejo okrog globusa, na katerem so znamenita Brandenburška vrata v Berlinu.

Romunija je letos izdala sedemnajst serij z osemintridesetimi znamkami. Zadnje serije so bile posvečene «Dnevu rudarjev». Tu vidimo dva rudarja, enega v slavnostni uniformi (5 Lei), drugega pa v delovni obleki (11 Lei). Za petletni plan sta bili izdani dve znamki; ena prikazuje rudarja (2 Lei), druga pa elektrino centralo (11 Lei). Ena znamka (10 Lei), ki prikazuje red «Obrambe domovine» je bila izdana na čast pete obletnice osvoboditve Bukarešte, ena znamka (11 Lei) pa na čast dvajsete obletnice časopisa «Scanteia». Na tej znamki je naslikana nova palača, kjer bo tiskarna tega lista.

Dočim je Švica izdala lani kar 87 znamk, se ni letos kaj nič izkazala. Letos so zbirali štigarjih znamk priložili v svoje zbirke samo šest znamk v sklopu dveh serij. Ena serija petih znamk je izšla ob priliki Narodnega praznika, ena izmed istih znamk pa je izšla v bloku ob priliki filatelistične razstave LUNABA v Lucernu.

Švedska pa, ki se je lani vrgla izdajanja, je letos izdala v štirih serijah trinajst znamk. Sem spadajo nove frankovne s sliko novega kralja Gustava Adolfa VI. Dve znamki (25-45 oere) sta izšli na čast druge stoletnice smrti Krištofa Polhema, očeta mehanike.

V Nemčiji obstajajo še danes tri poštne uprave. V Zapadnem delu Berlinu izdajajo znamke z napisom «Deutsche Post». Letos so izšle tri serije s šestimi znamkami. Pred kratkim so izšle še dopolnilne vrednote serije «Zvon miru» (5,20, 40 pfenigov). Znamke Zapadne Zvezne republike nosijo napis «Deutsche Bundes Post». Tu so izšle štiri serije s sedmimi znamkami. Zadnji dve znamki sta izšli na čast filatelistične razstave v Wuppertalu. Vzhodna Nemčija pa izdaja znamke z napisom «Deutsche demokratische republik». Letos je izšlo sedem serij z osemnajstimi znamkami. Štiri znamke so izšle ob priliki Mladinskega festivala v Berlinu. Na znamkah vidimo mladinca, ki drži zastavo (12 in 30 pfenigov) in par ples mladink)24 in 50 pfenigov).

Finska je letos izdala samo dve seriji s štirimi znamkami. Tri znamke za Rdeči križ in eno za tretjo stoletnico ustanovitve mesta Kajaani, na kateri vidimo nekaj mestnih hiš (20 Mark).

Grčija pa je izdala sedem znamk v sklopu štirih serij. Štiri znamke so izšle ob priliki 1900-letnice prihoda Svetega Pavla med Grke. Na vseh znamkah so razni portreti in spomeniki svetega Pavla.

Danes omenimo še Islandijo, ki je letos izdala samo dve znamki na čast poštne službe.

(Nadaljevanje sledi)

MARK TWAIN

Pustolovščine TOMA SAWYERA

Ilustriral Bogdan Grom XXVII.

Tom je obljubil Hucku boben in vse drugo, kar ima, če najde v jami denar; dejal je še, da ve za krajšo pot, tako da ne bosta hodila vseh pet milj, sicer pa, da ga bo peljal tja in nazaj z ladjo. Čeprav je bil Huck še bolan, je veselo dejal: «Kar pojdiva!» — Tom ga je zadržal rekoč: «Malo kruha morava imeti, potem najini pipi, nekaj vreč in vrvice za zmaja ter vžigalice.» — Malo čez poldan sta si dečka izposodila majhen čoln pri meščanu in se odpravila na pot.

1

Zavila sta k bregu. Najprej je Huck vse preiskal, toda odprtine v jamo ni našel. Tom je ponosno zavil v gosto grmovje in dejal: «Kačar koli sem si želel biti ropar, sem vedno hotel imeti kaj takega, kamor bi se zatekel v sili. Zdaj sva to našla.» — Huck je vprašal: «Toda, ko bomo ropali popotne ljudi, kot praviš, ali jih bomo pobijali?» Tom je odvrnil: «Ne vedno spravili jih bomo v jamo, dokler se ne bodo odkupili. ženske pa bomo samo zaprli. Nihče ni tako vljuden kot roparji.»

2

Dečka sta stopila v jamo. Tom naprej. Prodirala sta do skrajnega roba rova. Pri studencu sta našla še konček sveče od tedaj, ko sta bila na tem mestu Tom in Becky. Tom je dvignil svečo in dejal: «Poglej, ali vidiš tam, s svečo je narisano...» Huck je skoro neslišno rekel: «Tom, to je križ.» Tom pa je pripomnil: «In zdaj, kje je tvoja številka dve?» «Pod križem.» «Ha? Prav tam je Indijanec svetil s svečo.»

3

Huck je strmel v skrivnostno znamenje, potem pa boječe dejal: «Tom, zbeživa raje! Zaklad pustiva, ker tod gotovo straši duh ubijalca Joeja.» Tom je pa odgovoril: «Tukaj že ne, Huck, če kje straši, straši tam, kjer je umrl pet kilometrov od tod.» Huck je vztrajal, da se potika Joejev duh okoli denarja. Tom se je zbral in Hucka zavrnil: «Nikoli, duh ubijalca Joeja sploh ne more sem, kjer je križ!» Huck se je pomiril in rekel: «Sreča, da je tukaj križ sedaj pa poiščiva skrinjico.»

4

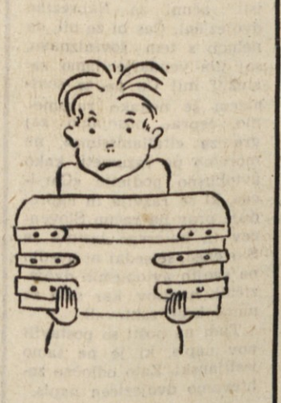
Plezala sta in Tom je šel zopet prvi ter delal stopnice. Dečka sta prišla do štirih hodnikov. Ko sta brez uspeha pregledala tri rove, sta našla majhno razpoko in v njej slamnjačo, odeje, stare naramnice, ostanke slanine in kosti piščancev. Toda skrinjice z denarjem ni bilo. Tom se je tolažil: «Pod križem mora biti.» Končno je našel Tom sledi nakapanega voska samo na eni strani skale in rekel: «Denar je pod skalo.» Začel je kopati in kmalu naletel na les.

5

Deske so zakrivale odprtino, ki je vodila pod skalo. Tom je zlezel vanjo in pomolil svečo kolikor je šlo daleč. Splezal se je v razpoko, plezal dalje. Čeprav je ozki prostor padal navzdol, je šel najprej na desno in potem na levo, Huck pa za njim. Naenkrat je zaklical: «Tristo strel, Huck, sem pogledi» Bila je skrinjica z zakladom, ležala je v votlini, poleg nje pušica za smodnik, nekaj puškin več parov indijanskih čevljev, usnjen pas in druge reči, vse premočene od vlage.

6

«Nazadnje sva jo le dobila», je dejal Huck, «zdaj pa sva bogata, skoro ne morem verjeti, prekepo je.» Tom je vesel dostavil: «Sedaj spraviva zaklad ven, daj, poskusil bom, če lahko skrinjico dvignem.» Tehtala je okoli 25 kg. Tom jo je sicer, če je napel vse sile, privzdignil, nesti je pa ni mogel. Dečka sta dala denar brž v vreče in ga zanesla na skalo s križem. Tom je še dejal: «Puške in ostalo pustiva, potrebovali jih bomo, ko bomo roparji. Sedaj pojdiva, Huck, pozno je!»

7

SAMO SAMOSTOJNA gospodarska politika lahko okrepi Trst

Vse kar je do sedaj napravila Italija, je samo oviralo porast tržaškega prometa

V Trstu se je v zadnjih dneh vnela ostra polemika okrog ladij, rednih ladijskih prog in s tem zvezanega povečanja tranzitnega prometa. V to polemiko je posegel v petek ugled ni milanski gospodarski list «24 ore» s precej dolgim člankom, ki ga je napisal Antonio Giordano in nosi naslov «Le agitazioni di Trieste».

Značilno za sporna mnenja, ki so nastala okrog tega važnega tržaškega vprašanja, je njihov velik, skoraj nerazumljiv, antagonizem. Branitelji italijanstva Trsta skušajo na vse pretege dokazovati, da je Italija napravila vse za poraz tržaškega tranzitnega prometa in za dvig tržaškega brodovja, češ ja, da je Trst izgubil svoje zaledje in s tem svojo osnovno življenjsko funkcijo. To koncepcijo tudi zastopa pisec omenjenega članka v «24 ore». Citirajmo samo del poslednjega odstavka:

«Osnovno vprašanje tržaškega gospodarstva je predvsem vprašanje ustvarjanja novega trgovskega prometa, novih produkcijskih aktivnosti in to v dokaj večji meri kot vprašanje tržaškega pomorstva».

To svojo tezo pisec utemeljuje s pojačeno konkurenco severnih pristanišč in z izgubo zaledja.

Mnenja smo, da sta obe vprašanji, tako vprašanje povečanja tranzitnega prometa, kot vprašanje tržaške mornarice, tesno med seboj povezani. Povečani tranzitni promet zahteva več ladij, več rednih ladijskih prog, skratka trgovsko mornarico tržaškega pristanišča. Na drugi strani pa tudi ne more priti do povečanja tranzitnega prometa, če pristanišče ne razpolaga s potrebnimi ladjami in potrebnimi rednimi ladijskimi progami.

Dejstvo je, da je Trst izgubil v konkurenčni borbi s severnimi pristanišči precejšen del svojega prometa, ki bi ga na osnovi golih gospodarskih zakonov in gospodarskih razlogov ne smel izgubiti. Res je sicer, da severna pristanišča razpolagajo z dosti več brodovja, da imajo tarifne postavke na železnici in ziasti na železniško — vodni poti zelo ugodne in da pritegujejo del prometa, ki spada že v tržaško zaledno področje.

Vendar je pa tudi res, da srednje-evropski izvozniki raje plačajo nekaj več zato, da jim ni treba čakati potrebne ladje v Trstu in plačevati visoke pristaniške in skladiščne pristojbine, ko lahko isto blago naloži v dokaj krajšem času v Hamburgu ali v Bremenu.

Na drugi strani pa je zanimiva primerjava rasti tržaškega tranzita v povojnem obdobju. Od 1948 do 1950 leta so se morski prihodi malo izpremenili: 2,17 milijonov ton 1948 leta, 2,63 milijonov ton 1949 leta in 2,58 milijonov ton 1950 leta. Močno pa so zato porastli v istem obdobju pomorski odhodi: 0,59 milijonov ton 1948 leta, 0,85 milijonov ton 1949 leta, in 1,11 milijonov ton 1950 leta. Porast za 90 odst. Tranzitni promet se vedno bolj preusmerja iz dobav ERP za Avstrijo v normalne trgovske dobave, ki predstavljajo resno osnovo za nadaljnji razvoj. Tudi letošnje leto bo verjetno zabeležilo precejšen porast kljub temu, da so zadnji meseci nekoliko nižji kot prejšnji.

Porast tranzitnega prometa skozi Trst nam dokazuje, da veljajo še vedno gospodarski razlogi, ki pospešujejo normalen tranzitni promet.

Vendar bi se strinjali z «24 ore» v toliko, da bi lahko bil ta tranzitni promet dosti večji, če ne bi bilo vrste političnih razlogov.

Vzemimo za primer zadevo naseljevanja čehoslovaških priseljenih stroškov. Z nekaj več politične previdnosti in predvsem brez vojaških intervencij Rima, bi Češkoslovaška že zdavnaj ČSR lahko plačevala svoje pristaniške stroške v Trstu z blagom, seveda če ne bi to preveč zadevalo konkurenčnih italijanskih tvrdk, ki imajo Trst za svojo monopolno področje.

Res je, da je ČSR pod pritiskom Sovjetske zveze svojo zunanjo trgovino v glavnem preorientirala proti sovjetskemu bloku, vendar bi se dalo s pametnejšo politiko in to predvsem samostojno tržaško politiko, preusmeriti dober del češkoslovaškega tranzita čez Trst.

Se težji je verjetno primer Jugoslavije. Jugoslavija je danes prisiljena zaradi pasivne plačilne bilance in valutnih vprašanj preusmeriti svoj promet čez Reko, ki je že izkoristila svoje tehnične kapacitete. Sistem italijansko-jugoslovanskega kliringa, valutnih in carinskih meja, ki so praktično za Trst enake kot za ostalo Italijo, v dokajšnji meri preprečujejo porast jugoslovanskega tranzitnega prometa čez Trst in s tem seveda zmanjšujejo celoten obseg tržaškega prometa. Jugoslavija je bila pred vojno na drugem mestu, sedaj je prišla na četrto in to ne zaradi zmanjšanja jugoslovanske zunanje trgovine, temveč zaradi korenitega nerazumevanja s strani odločujočih krogov.

Vse kar je Italija v tej smeri napravila je do sedaj samo oviralo Trst. Ker dobi vse tržaške valutne zaslužke rimska vlada je tudi ona zainteresirana na čim večjem obsegu teh valutnih zaslužkov, obenem pa rimska vlada skrbi predvsem za svoja pristanišča in ji je tudi uspelo že tako oslabljeno tržaško brodovje zmanjšati na najnižjo možno mero.

B. S.

NA SPREHOD

JUDAKI

NEDELJSKA ČRTICA

(Zgodba iz življenja otrok)

ALDO DANEU

(Nadaljevanje s 4. strani)

že zjutraj kopal z Lisjakom v potoku. Pri trkanju se je Mihec zbudil. A vstal ni, ker je bil poln strahu. Stisnil se je pod odejo in brez sape prisluškoval.

Trkanje se je ponovilo in s trkanjem se je sibko oglasilo izza okna zunaj:

«Mihec, Mihec, odpri!»

Mihec je takoj spoznal Lisjakov glas. Potiho je vstal, da ne bi zbudil sestre, ki je spala v isti izbi in odprl okno.

«Obleci se in pojdi z mano. Pa tiho!»

«Kam me boš peljal?» «K Janezu greva!»

Mihec se je oblekel, skočil skozi okno in se z Lisjakom zgubil v temo.

Lisjak in Mihec sta se napotila k Janezu, k Balčku, k Pepčetu, k Poiharjevemu Matičku in še k drugim in pol ure kasneje je pod staro debelo smreko bilo zbranih kakih dvajset fantalinov. Sedeli so v krogu. Sredi med njimi je stal Lisjak, mahal z roko gor in dol; pokazoval zdaj na tega, zdaj na onega; potem na vasico, bližnji grič in dajal rezka navodila.

Luna je milo sijala na polnočne zborovalce in zdelo se je, da se smeje; češ, kaj pa hočejo ti paglavci?

Kake pol ure kasneje so vsi vstali in se v gosji vrsti napotili na bližnji gric; v Lisjakov tabor.

Ko so ga zasedli, so pričeli z napravami. Eni so nabirali kamenje drugi so zidali zid v obliki polkroga, tretji so se odpravili v vas in se spet vrnili. Delo se je tiho nadaljevalo. Nihče ni vprašal, čemu to, čemu ono, vsi so le molčali in delali. Bila je že ena ura proč; dve, a v taboru so še vedno delali.

Luna se je skrila. Le zvezde so še migljale na nebu, tabor pa je bil še vedno poln življenja.

Nebo se je polagoma začelo rdečiti in šele ko je vaški petelin naznanil dan, se je v taboru umirilo.

III.

V nedeljo zjutraj je bil Branko že zgodaj pokonci. Odpravljal se je k maši, toda bil je slabe volje. Čudne misli so mu lezle po glavi predvsem pa sanje, ki jih je imel ponoči.

Sanjalo se mu je, da se je kar nepričakovano znašel na samotni cesti, sredi golih, sivih skal med trnjem in prepadi. Tavал je, ne da bi vedel, kam. Bridko mu je bilo pri srcu. Najraje bi se bil zjokal.

Tedaj je zaslišal grozno jokanje. Ozrl se je, a nikogar ni bilo. Vse je utihnilo. Spet je zajokalo. Branko se je težko premaknil po ozki poti nad prepadi. Tedaj je zagledal nekoga, ki se je med trnjem zvijal v bolečinah. Toda čim bolj je stegal bledе roke proti nebu, tem bolj se je potapljal v trnje. Srce se je Branku ob tem pogledu stisnilo. Solze so mu zalile oči. Pomolil le roko, da bi nesrečežu pomagal, a je padel še sam v prepad. V dno globje, globlje se je pogreznil. Zapri je oči. Zgubil je zavest.

Ko se je zavedel, je zagledal lepo ženo, ki se mu je nasmehnila in rekla: «Pridi, dolga in težka je še pot.»

Tedaj je Branko spet zagledal v trnju grešnika, ki je trpel in pri srcu ga je zbodlo, ko je spoznal v trpinu Lisjaka.

A spet ga je zmamilo. Nadaljeval je pot više in više.

«Čudne sanje — si je mislil Branko zjutraj — kaj neki pomenijo?»

Tedaj ga je poklical oče, naj pohiti, da je že zdavnaj odzvonilo.

Stopil je na cesto in odšel v cerkev.

Po maši se je na majhnem prostoru zbrala vsa Brankova vojska.

Dečki so se veselo pogovarjali in smehljala so se jima radostna lica. V tej družbi se je Branko razvedril. Na sanje je že pozabil.

Tedaj je nekdo dejal: «Kaj ko bi se danes pošteno okopali?»

«To je dobra misel — je drugi pritrdil — v potok pojdimo.

Res se je vsa gruča dečkov pomaknila proti potoku. Šli so ob Brankovi hiši. Oče Blaž je pozdravil mimoidoče in si mislil: «Zlata otroška leta!»

Korakali so dalje. Prišli so do Lisjakove hiše. Vrata so bila še zaprta. «Lisjaka danes ni bilo pri maši.» — je nekdo rekel. Petje je utihnilo.

«Gotovo še spi, lenoba nemarna!»

Ob teh besedah se je Branko spomnil na sanje. Obraz se mu je zmračil, brankovci pa so spet zapeli in odrinili dalje.

Po cesti so zagledali starega Lisjaka. Zamišljeno je hodil in majal z glavo. Fantje so šli mimo in ga prijazno pozdravili.

«Dober dan, gospod Lisjak». «Dober dan». Pa jim ni odgovoril. Zamišljen je stopal dalje. Zdelo se je, da ni slišal, ne videl mladih.

«Nak, prav gotovo mu gre kaj narobe!» je polglasno zagodrnjal Jurče in se potpal za nos.

Spet se je Branko spomnil na sanje. Stisnilo ga je pri srcu. Zapeli so in šli dalje.

—::—

V Lisjakovem taboru na griču je bilo vse tiho. Rahlo je pihala sapica. Pa tabor ni bil prazen. Za majhnim zidom je čepel Lisjak in gledal. Ob njem je ležala vsa njegova vojska.

Lisjak se je hudobno posmehnil. Oči so se mu zaiskrile. V duši si je mislil: «Kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje! Ti se boš, ti, Lisjak!»

V tresoči se roki je držal debel kamen. Na cesti pod gričem je zagledal Brankovo vojsko. Vojaško petje mu je udarilo na uho.

«Hudirja» — je zagodrnjal — «obveščeni so. Kdo nas je izdal?»

Nenadoma ga je objel strah. Roka, ki je držala kamen, se mu je začela močneje tresti.

«Saj to ni mogoče — je zagotovil Mihec, ki mu je ležal ob strani — dobro veš, da nikdo ni ničesar zinil. Saj ponavadi pojejo brankovci vedno vojaške pesmi».

«Vědno vojaške pesmi. Da... da» — je ponovil Lisjak. Potolažil se je. «Kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje!»

Branko je bil zdaj prav pod taborom. Lisjak se je ves tresel. Pomignil je svojim, naj bodo pripravljeni.

«Zdaj?» — je vprašal Mihec.

«Ne... ne še!»

Čakali so nekaj trenutkov.

«Zdaj pa midva, Branko!» — si je hudobno zamislil Lisjak — «kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje!» Stisnil je kamen, začel se je počasi dvigati in mogočno zakričal: «Zdaj!»

Nenadoma se je dvignil krik. Tolpa lisjakovcev se je spustila po griču navzdol. Sledila je zmešnjava. Brankovci so uvideli, da so zahrbtno napadeni. Branili so se, kakor so mogli. Lisjakovci so se pomešali z brankovci in se močno bili.

Velik prah se je dvignil. Tam sta se dva zavalila, tretji si je tipal steklo glavo, četrti je bežal.

Pa Lisjak? Kje se pa on bojuje?'

Ostal je na griču in gledal. Njegovo oko je sledilo le Branku. Skripal je z zobmi in počasi dvigal roko. Stisnil je kamen: «Kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje!» — Roka je bila zdaj napeta. Zamahniti je že hotel..

«Nikar! Neumnež, kaj delaš? Se mu je oglasila vest.

Stresel se je. Roka mu je omahnila in pot ga je oblil po čelu.

Pa spet hudobni glas: «Kdor se zadnji smeje, ta se najslaje smeje. Junak, izkaži se, kaj čakaš!»

Dol se je preslepil. Dvignil je roko, pomeril in zalučal.

Bilo je vse v trenutku...

Grozen krik se je dvignil. Vsi so obstali. V prahu so zagledali Branka, ki se je zvijal v smrtnih mukah. Na senčih mu je lila v drobnem curku kri...

Lisjaku se je stemnil vid. Noge so se mu začele tresti. Prebledel je.

«Kaj si napravil? Beži, beži. Omedlel je.»

* * *

Na kraj bitke so pritekli še drugi ljudje, ki jih je pripeljala Mihčeva sestrica Marjetica. A prišli so prepozno. Na tleh je ležal Branko mrtev. Ob njem so stali njegovi tovariši in jokali, jokali...

PREDPISI O PLOVBI V TERITORIALNIH VODAH

TUDI MORJE IMA SVOJE MEJE

Kako se računa širina obalnega pasu Kdaj lahko stražni čoln ustavi ladjo

Tudi «morja široka cesta» ima svoje meje in zato veljajo tudi na njej neke vrste prometni predpisi. Kdor je že križaril po Koprskem zalivu ali pa še južneje in opazoval ladje, ki plujejo v Trst ali iz tržaške luke, jih je videl včasih tako blizu, da je s prostim očesom razbral barve zastav njihovih matičnih držav ali pa znake na dimnikih. Ponoči pa je videl na morju številne luči, zbrane v dveh skupinah: eno v smeri proti Trstu, drugo pa niže proti Istri. Temna črta med obema označuje mejo med vodami, kjer lovijo ribiči iz Istre in onimi, kjer lahko svobodno ribarijo. Tržačani.

DOMET TOPOVSKEGA STRELA IN TERITORIALNE VODE

Nekoč je imela vsaka država pravico nadzorovati promet na morju v daljavi dometa topovskega strela. Iz tega je seveda razvidno, da je bil prvi namen obrambe pred napadi z morja. Vsaka ladja iz tujine je lahko plula tako daleč, da ni mogla ogrožati s svojim orožjem obalnih naselij. Ko je bilo v veljavi to pravilo, seveda z ladijskimi topovi niso mogli streljati, kdo ve kako daleč, največ le do tri morske milje (1 morska milja 1851.8 m). Danes seveda ne upoštevamo več ladijskih topov, temveč izražamo širino teritorialnih voda v morskih miljah. Sirina tega pasu pa ni v vseh državah enaka. Angleži so kot stari konservativci ostali pri tradiciji topovskega strela in so zato določili, da sega teritorialni pas tri milje od obale. Po angleškem zgledu se ravnajo tudi na Japonskem in še v nekaterih drugih državah. Italija z nekaterimi drugimi državami se je zaščitila s pasom šestih morskih milj. Po novih predpisih imajo tudi jugoslovanske teritorialne vode isto širino kot v Italiji.

NOTRANJE MORJE

Kako se računa širina obalnega pasu? Mednarodno pravo pravi, da ga je treba računati od črte najnižje oseke na celini, oziroma na otokih, ki pripadajo državi. Pogled na zemljevid nam pove, da je ponekod obala zarisana kakor z ravnilom, drugod je pa zopet polno zalivov, širokih ustij rek, rtov in drugega. Primer ravne obale imamo v zahodni obali Jadranskega morja, ki se od Benetk do skrajnega konca na jugu razprostira v skoraj ravni črti in sega samo pri Garganu nekaj kilometrov v morje. Na tej obali ni težko ugotoviti, od kod meriti teritorialne vode. Popolnoma drugo sliko pa nam nudita istrska in dalmatinska obala. Tukaj imamo polno zalivov, kjer se je morje globoko zajedlo v celino.

ŽIVA IN MRTVA PRISTANIŠCA

Zalivi spadajo med tako imenovane notranje vode poleg ustij rek in sotesk, kjer se je morje globoko zajedlo v celino. Tukaj merijo širino teritorialnih voda od črte, ki se potegne na ustju takih zalivov. Po pomorskem pravu mora imeti zaliv, ki ga štejemo med notranje vode, na ustju največ širino 12 morskih milj. Če je pa širina zaliva na ustju večja, merijo pas teritorialnih voda vzporedno z obalo ob zalivu.

Obalna država ima popolno oblast tudi nad teritorialnim in notranjim morjem. Vse ladje, ki plujejo po teh vodah, se morajo podrejati njenim zakonom. V tem pasu pregledujejo carinske in policijske oblasti seveda tudi ladijske papirje in po potrebi preiskujejo tudi tovor. Tuje ladje pa ne smejo popolnoma svobodno pluti po tem pasu in si izbirati pristanišča. Prisiljati smejo samo v tako imenovanih živih pristaniščih, ki so odprta za mednarodni pomorski promet. Mrtvih pristanišč se smejo posluževati samo ladje obalne plovbe države, kateri pripadajo teritorialne in notranje vode.

KJE SE MEJE NEHAJO?

Po pravilniku ne sme ladij nihče ustavljati in nadzorovati onstran teritorialnega pasu, kjer je morje popolnoma svobodno za plovbo. Tukaj ladje ne odgovarjajo nikomur, razen zakonom svoje matične države.

Toda kljub temu si vse države prilaščajo pravico, da smejo pregledati ladjo in njene papirje še štiri milje naprej od teritorialnih voda, če je podan utemeljen sum, da nekaj na ladji ni v redu, kar bi lahko škodovalo carinskim, zdravstvenim ali drugim interesom obrežne države. Iz tega sledi, da se teritorialni pas razteza praktično deset milj od obale.

Če čolni obalne straže zasačijo ladjo v obalnih vočah in se ladja v izogib nevšečnostim ob pregledu obrne proti širokemu morju, daje mednarodno pravo tem čolnom pravico, da zasledujejo ladjo tudi v vodah svobodnega morja in obenem določa, da jo čoln lahko zasleduje vse do črte teritorialnih voda tuje države. Enako je z ribolovom. Vse bogastvo, ki je v teritorialnih in notranjih vodah obrežne države, je njena last. Zato lovijo ribiči običajno le v domačih vodah. S tem pa ni rečeno, da država ne bi mogla dati tujim ribičem pravice, da lahko prihajajo ribarit vse do njene obale, kar je pa stvar dogovora med posameznimi mejniki.

Slikar Cadorin v galeriji "Casanuova"

Prikupna galerija v Ul. sv. Frančiška je nudila tržaškemu občinstvu od svojega odprtja sem že nekaj zanimivih razstav. Nas sicer nekoliko moti okolnost, ki je sicer v tako izrazito trgovskem mestu kot je Trst, razumljiva, da se postavi galerija, umetnostna, razstavna, pravzaprav kot reklamno pročelje trgovskemu podjetju, n. pr. tvornici in trgovini pohištva. Toda če je to narejeno dovolj dostojno in na posebni ali celo umetniški višini, se tudi s tem počasi sprijaznimo. To toliko prej, ko neizprosni trgovski moloh neprestano žre, žre tudi kar je najlepšega. V zadnjih letih sicer ni bilo kdove koliko umetnostnih razstav v galeriji «Corso», toda sedaj, ko si v njenih prostorih ureja svoj trgovski lokal podjetje s porcelanom Richard-Ginori, bo tudi to nehalo, — in Trst je spet za nekaj lepega siromašnejši.

Slikanje monotipij je postalo moderno nekaj let sem. Ker je to tehnično izrazno sredstvo primernejše za moderno, bolj k dekorativnemu nagnjeno slikanje, ali tudi zato, ker so lažje dostopne sodobnemu obubožanemu meščanu? Naj bo temu kakor koli, Cadorin, okretni beneški slikar se dobro počuti v tem elementu. S skopimi, toda gotovimi potezami, ki podajajo le bistvene oblike, z enotno barvo, ki daje prav naturalističen občutek snovi, se nam kaže umerjenega, toda preizkušenega modernista. S čistimi, prosojnimi barvami, se nam zde slike na steklo ali na keramični posodi. Kot mojster poteze ali barve virtuozno daje prevladovati, po značaju predmeta, ta ali oni element: sigurno potezo pri góndoli, golobu, biku ali ženskem nudu, snovno barvo pri opalnem morju, opekasto pri dinji, bolj živahne, vendar umerjene pri cvetju, morskih živalih. Eno ali drugo pri večernih impresijah. Primerno izenostavljene zna vreči na papir tudi večje kompozicije, ne da bi se uprale lahkotnemu sredstvu monotipije. Beneški lokalni kolorit zna vtisniti svojim delom.

Seveda pa tudi take monotipije nimajo in ne morejo imeti večjih zahtev kot dekorativnih.

JELINCIC

POZOR!

Velika razprodaja

po izredno nizkih cenah

moški plašči od 4.800 lir navzgor
deške obleke „ 900 „ „
moški jopiči „ 3.800 „ „
moške obleke „ 5.600 „ „

velika izbira moških kompletnih oblek, dežnih plaščev, moških hlač in volnenega blaga.

Trgovina ALLE GRANDI FABBRICHE

Trst Largo Barriera Vecchia 15. Lastnik L. Bront

IZKORISTITE PRILIKO!

Krznarstvo MERMOLJA

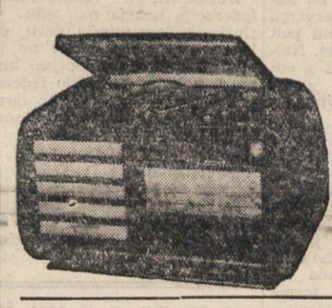
TRST

Ul. Coroneo 3 - Telefon 38-18

Olajšave pri plačilu

GELOSO

GELOSO
GELOSO

Popolna superheterodina!

Radiogramofon z 12 ploščami

GELOSO

je višek elegance in ekonomičnosti

Vsi si ga lahko nabavite pri tvrdki

RADIO Ruggero

KORZO GARIBALDI 8

s samo 1.000 lir takoj in

3.000 V MESEČNIH OBROKIH

Odkupujemo rabljene aparate po najvišjih cenah

Svetovno gospodarstvo in oboroževanje

(Nadaljevanje in konec)

Posebno se je povečal izvoz v ZDA, tako da se je bistveno zmanjšala pasiva zahodnoevropske trgovinske bilance proti ZDA: od 4 milijard dolarjev v l. 1949 je padla na 1,7 milijarde v l. 1950. Istočasno so se zlate in dolarske rezerve Zahodne Evrope povečale za 1,8 milijard dolarjev. Konec leta 1950 se je Velika Britanija lahkomiselno odrekla dobavam iz Maršalovega plana.

Toda ta razvoj je vseboval tudi komponente, ki so v letošnjem letu povzročile povečanje deficita plačilne bilance in povečanje inflacijskega pritiska v Zahodni Evropi. Gre predvsem za nihanje cen surovinam, ki jih mora Zahodna Evropa uvažati z vsega sveta.

Prišlo je do pomanjkanja nekaterih surovin na svetovnih trgih in do zmanjšanja produkcije nekaterih industrij. To zmanjšanje doslej še ni bilo resnično. Perspektive pa niso izključene in obstoji nevarnost, da bo v letošnji zimi prišlo do zmanjšanja produkcije raznih industrij zaradi pomanjkanja surovin in zaradi pomanjkanja premoga. Dočim je l. 1950 Evropa (brez ZSSR) izvozila 13 milijonov ton premoga, ga mora letos uvoziti preko 10 milijonov ton in to kljub povečanju evropske produkcije za 5%.

Še težje pa so za zahodnoevropsko plačilno bilanco posledice skoka cen surovinam. Zahodna Evropa bo morala letos za lanskoletno količino uvoza surovin plačati 3—4 milijarde dolarjev več. Zaradi skoka cen surovinam je trgovinski deficit Velike Britanije v prvi polovici letošnjega leta znašal 554 milijonov funtov. Zahodna Evropa (z izjemo Zahodne Nemčije) namreč ne more bistveno povečati svojega izvoza ne po količini ne po cenah; v večini držav bo obseg izvoza zaradi oboroževanja celo padel. Najtežja posledica skoka cen surovinam pa je v inflacijskem pritisku, ki ga ta skok povzroča; skok prej ali slej v večji ali manjši meri neizbežno opazimo v porastu cen industrijskih izdelkov in nato ostalih cen.

Problem surovin ne more rešiti Zahodna Evropa sama; to je svetoven problem.

Zahodna Evropa je že od samega začetka oboroževanja, t. j. od avgusta 1950, postavljala pred ZDA zahtevo, da se pristopi k mednarodni razdelitvi surovin. Glede na ogromno potrošnjo ZDA (l. 1950 so ZDA porabile 62% svetovne produkcije aluminija, 54% bakra, 36% svinca, 50% žvepla, 68% papirne mase in papirja itd.) imajo ZDA odločilen vpliv na svetovnem tržišču surovin. Šele po obisku angleškega ministrskega predsednika v ZDA decembra 1950 je bila ustanovljena »Mednarodna konferenca za surovine«, v kateri sodeluje doslej 27 držav, ki predstavljajo glavne producentske in konzumentske države. Deloma zaradi obsežnega potrebnega študija, deloma zaradi nasprotij med producenti in konzumenti v vprašanju cen, je Mednarodna konferenca za surovine šele junija 1951 pričela z alokacijami najkritičnejših surovin — žvepla, tungstena in molibdena. Cene surovin pa so v prvem četrtletju 1951 dalje skakale in bilo je očividno da je potrebno v interesu svetovnega gospodarstva kot celote zaustaviti skakanje cen. Glavni ukrep držav je bil v zmanjšanju strateških nakupov, nadaljnji ukrep, ki so ga izvedle predvsem ZDA in Velika Britanija, pa je bil v tem, da so vlade pri vseh svojih nakupih priznavale samo uradno določene cene; ker so vlade v ZDA in Veliki Britaniji danes glavni uvozniki surovin, so s tem prisilile tudi privatne uvoznike k upoštevanju nižjih cen. Na ta način je v drugem četrtletju 1951 prišlo do stabilizacije, pa tudi do padanja cen surovinam.

S tem, da je uvedeno mednarodno razdeljevanje surovin in reguliranje cen, je prešlo važno področje mednarodnega gospodarstva v nov režim, v režim mednarodnega reguliranja; državni kapitalizem je na področju surovin prešel v meddržavni kapitalizem. Alociranje pomeni seveda mednarodno dodeljevanje produkcijskih sredstev državam uvoznicam in vodi h kvantitetnemu odrejanju industrijske produkcije posameznih držav. Določanje cen surovinam v mednarodnem obsegu pa pomeni za države uvoznice tudi določanje produkcijskih stroškov industrije in za države izvoznice odrejanje njihovih nacionalnih dohodkov.

V vseh primerih vpliva mednarodno določanje cen na investicije in s tem gospodarski razvoj posameznih držav in svetovnega gospodarstva v celoti.

Nerazvite dežele: Vprašanje surovin je jasno pokazalo povezanost in enotnost sodobnega svetovnega gospodarstva. Vprašanje surovin ni samo vprašanje industrijskih dežel, pač pa je prav tako vprašanje nerazvitih dežel, ki so glavni proizvajalci in izvozniki surovin. To so dežele, katerih narodni dohodek je v večini primerov prenizek, da bi mogle z lastnimi sredstvi razviti svoja zaostala gospodarstva. Njihovo prebivalstvo — vsaj v Aziji — narašča hitreje kot per capita narodni dohodek teh dežel.

Na prvi pogled je oboroževanje zboljšalo položaj nerazvitih dežel zaradi skakanja cen surovinam. Kot celota so države izvoznice surovin in poljedelskih izdelkov l. 1950 prvikrat po vojni imele aktivno trgovinsko bilanco in bodo v letošnjem letu za svoj izvoz prejele morda približno 3 milijarde dolarjev več kot lani. Toda povečanje dohodkov od izvoza je povsem neenakomerno; medtem ko se bo dohodek od izvoza dvignil v primeru Malaje v letošnjem letu za 100%, se bo dohodek Indije povečal le za 10%. Razen tega so ti povečani dohodki prehodnega pomena. Dalje je vprašanje, ali bodo države izvoznice surovin sploh mogle realizirati svoje devizne zaloge zaradi zmanjšanih izvoznih možnosti industrijskih držav. Posledice oboroževanja za nerazvite dežele doslej niso takšne, da bi nerazvite dežele same želele in mogle bistveno povečati produkcijo in izvoz surovin. Proti temu povečanju govore tudi izkušnje izvoznic surovin po l. 1929. Ravno zato, ker so te dežele izvoznice surovin in poljedelskih pridelkov brez razvite lastne industrije, so doživele po l. 1929 silen padec svojih dohodkov (cene surovin so v krizi padle — grobo rečeno — za dve tretjini, cene industrijskih izdelkov za eno tretjino). V letih druge svetovne vojne so izvoznice surovin imele sicer velike dohodke v devizah, toda za te devize med vojno niso mogle kupiti primernega blaga, a tudi po vojni so te devize ostale deloma blokirane (v primeru šterlinškega bloka) ali pa je kupna moč teh deviz zaradi povojnega porasta cen padla skoro za polovico.

Podobno, čeprav manj pereče, je vprašanje tudi sedaj. Izvozni viški kapitalnih dobrin, ki jih imajo na razpolago industrijske dežele, so zaradi oboroževanja omejeni. 75 odstotkov kapitalnih dobrin so po vojni dobavljale izvoznicam surovin ZDA in Velika Britanija, njih izvozne možnosti pa bo oboroževanje celo zmanjšalo. Izvoz kapitalne opreme v države, ki proizvajajo surovine, mora biti zagotovljen; gre za ca. 12 milijard dolarjev investicijskih dobrin, brez katerih ne morejo surovinske države obdržati niti sedanje ravni produkcije. Da bi se produkcija surovin povečala, morajo surovinske dežele uvoziti še nadaljnjo kapitalno opremo. Industrijske države morajo zagotoviti izvoz kapitalne opreme z drigiranjem izvoza.

Meddržavno reguliranje surovinskega gospodarstva vodi torej k okrepitvi državnega dirigiranja izvoza v industrijskih državah in vodi tudi k meddržavnemu reguliranju izvoza kapitalnih dobrin; povečani izvoz kapitalne opreme bodo namreč lahko preskrbele Zahodna Nemčija in Japonska in ker bodo za ta izvoz, vsaj deloma, potrebni ameriški krediti, bodo potrebni tudi mnogostranski meddržavni sporazumi.

Vprašanje nerazvitih dežel s pospeševanjem produkcije in izvoza surovin ni niti od daleč rešeno. V vseh nerazvitih deželah obstoji danes revolucionarno stremljenje po političnih in gospodarski neodvisnosti. Da dosežejo svojo gospodarsko neodvisnost, so nerazvite dežele trdno odločene, da razvijajo svoje gospodarstvo kompleksno, da prenehajo biti zgolj proizvajalci surovin, da si izgradе lastno industrijo. Že zaradi politične strani problema bodo ZDA in Zahodna Evropa v odnosu do nerazvitih dežel morale iti dalje od samega finansiranja produkcije surovin. Samo če bodo ZDA in Zahodna Evropa omogočile v nerazvitih deželah splošen gospodarski razvoj, bo mogoče doseči tudi pomembno in stalno povečanje produkcije in izvoza surovin. ZDA in Zahodna Evropa bodo zato morale vsaj v neki meri finančno (s posojili in z brezplačno pomočjo) in materialno (z dobavami kapitalne opremé) podpreti splošni razvoj nerazvitih dežel.

Oboroževanje je zaostrilo probleme svetovnega gospodarstva. Problem surovin, problem mednarodne razdelitve industrijskih izdelkov, predvsem kapitalne opreme, problem mednarodnega finansiranja se danes vse tesneje povezujejo z glavnim problemom današnjega svetovnega gospodarstva, s problemom nerazvitih dežel. Vsi ti problemi zahtevajo reševanje v svetovnem obsegu in to reševanje bo moralo privesti do novih oblik mednarodnega gospodarskega sodelovanja, do oblik, ki ne bodo temeljile na eksploataciji slabotnejših narodnih gospodarstev od močnejših.

Dr. JANVID FLERE

ZADNJA POROČILA

PRIMORSKI DNEVNIK

18. NOVEMBRA 1951

VREME

Področje razmeroma visokega zračnega pritiska se počasi umika pred frontami vlažnega zraka, ki vdirajo s severozahoda in severa. Zaradi tega je v kratkem pričakovati poslabšanje vremena. Vreme bo danes še pretežno jasno s prehodnimi pooblačitvami, ki se bodo stopnjevale proti večeru. Včeraj je bila v Trstu najvišja temperatura 9.8; najnižja pa 9.4 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cona Trsta:** 9.30: Poje mešani zbor Lonjer-Katinara; 19.00: 15 minut vedrih melodij. — **Trst II.:** 8.30: Ravel: Španska rapsodija; 19.00: Koncert pianistke Damijane Bratuževe. — **Trst I.:** 15.00: Lucian Taioli in orkester Odeon pod vodstvom Luciana Meraviglie; 21.20: Samson in Dalila, opera v treh dejanjih Lemairea.

Francoski parlament bo v torek glasoval o zaupnici vladi

Pleven je postavil skupščini vprašanje o zaupnici glede pogajanj z ZDA za prispevek Franciji v okviru atlantskega pakta in o načelni usmerjenosti gospodarskih ukrepov, ki jih vlada pripravlja

PARIZ, 17. — Francoska narodna skupščina je sinoči ob 21. nadaljevala razpravo o proračunu, ki določa 3.070 milijard dohodkov. Degolistična in kominformistična skupina sta ostro napadli politiko vlade, skupina MRP pa je izrazila zaupanje vladi.

Ministrski predsednik Pléven je izjavil, da namerava vlada preprečiti nov padec vrednosti franka, porazdeliti kolikor mogoče pravično potrebne žrtve in napore, izenačiti proračun, ne da bi povzročila inflacijo in v ta namen «poslužiti se v omejenem obsegu davčnih sredstev, predvsem pa onih reform, ki jih Francija zahteva». Omenil je tudi, da je že za časa svoje investiture napovedal številne težave in potrebo pogajanj med zavezniki in Francijo, ter je dodal: «Tudi v petek zjutraj sem se razgovarjal z Achesonom, Harrimanom, njihovimi sodelavci in odgovornimi ministri. Nadaljevali bomo s temi pogajanji in skupščina bo razumela, da za sedaj ne morem povedati več podrobnosti!

Nato je Pleven dejal, da se Francija ne more sedaj odpovedati svojim naporom v Indokini, ter je izrazil upanje, da bo le prišlo do premirja na Koreji. Povedal je nato, da bo njegova vlada sprejela samo tako resolucijo, ki bo izrecno vsebovala tudi zaupnico, v nasprotnem primeru pa bo takoj odstopila.

Seja je bila nato odložena za eno uro. Kominformistična in golistična skupina sta takoj sporočili, da bosta glasovali proti Plevenu. Socialistična skupina pa je izjavila, da se bo pri glasovanju vzdržala. Pleven se je takoj sestal s socialističnimi voditelji, da jih prepriča, da bi bila morebitna kriza vlade skoraj nerešljiva. Vlada se je takoj nato sestala na posebni seji.

Ko se je seja skupščine nato nadaljevala, je Pleven po dolgem razpravljanju ob 5.30 zjutraj postavil vprašanje zaupnice o sledečem dnevnem redu:

«Narodna skupščina jemlje na znanje izjave vlade o ukrepih, ki jih plačilna bilanca in napori, ki so potrebni za izpolnitev obveznosti, zlasti glede obrambe, nalagajo.

Skupščina izreka zaupnico: 1. zato da se ugodno zaključijo pogajanja, ki so se začela z vlado ZDA za določitev prispevka, na katerega bo Francija lahko računala v okviru atlantskega pakta; 2. da se skupščini čim prej predložijo načrt finančnega zakona in vsi ukrepi, reforme in varčevanja, potrebni za izenačenje proračuna; 3. zato da bodo žrtve, ki se terjajo od dežele, upoštevale potrebe socialne pravičnosti; 4. da se določijo pogoji za obdavčenje petrolejskih proizvodov s sodelovanjem komisij skupščine».

O zaupnici bodo glasovali v torek popoldne.

PARIZ, 17. — Danes je policija aretirala še tri «svetovne državljane», po enega Angleža, Korejca in Francoza, ko so «nenasilno manifestirali» pred palačo Chaillot.

BUENOS AIRES, 17. — Sedemnajstletna Benita Ferreyra je ponudila v prodajo polovico svojih pljuč za 40.000 pesosov. Deklica je slepa in upa, da bo s tem denarjem lahko odpotovala v ZDA in se dala operirati.

Še vedno incidenti
ob Sueškem prekopu

KAIRO, 17. — Voditelji opozicijskih strank so odklonili udeležbo v «narodnem političnem odboru», ki ga je predlagala vlada kot organizem «svete zveze» med vsemi strankami v protibritanski funkciji.

AFP pa poroča, da misli socialistična stranka preiti v opozicijo, ker v kronskem govoru ni bil omenjen noben načrt za novačenje narodnih sil proti Angležem. Stranka je predložila vladi vrsto vprašanj, ki naj se rešijo v petnajstih dneh.

Iz Port Saida javljajo medtem, da so britanski vojaki vdrli danes v skladišča carine v Port Saidu in prevzeli dobave, ki so bile namenjene angleškim četam na področju Sueškega prekopa in ki jih egiptovske oblasti niso hotele izročiti, če se prej ne plača carina. Pri akciji je sodelovalo okoli 30 britanskih vojakov. Ko so vdrli v skladišča, so izgnali vse egiptovske funkcionarje in delavce, naložili zaloge na tovorne avtomobile in odšli.

Glavni stan britanskih sil za Srednji vzhod poroča o številnih incidentih na področju Sueškega prekopa, ko so egipčanski civilisti napadli britanske čete in skladišča goriva.

Britansko ministrstvo za obrambo izjavlja, da so egiptovske obtožbe, da so britanske oblasti ugrabile več civilistov, neresnične. Prav tako je ministrstvo zanikalo vesti egiptovskega tiska, da so saboterji zažgali britanske naprave na področju Sueza.

List «Progres Egyptien» pa poroča, da je ameriški petrolejski magnat Glenn H. Mc Carthy sklenil z družbo «National Petroleum Company of Egypt» pogodbo, na podlagi katere bo investiral deset milijon dolarjev za izkoriščanje koncesij te družbe v Sinaju in ob obali Rdečega morja. Mac Carthy namerava poslati v Egipt ameriške strokovnjake in računa, da se bo egiptovska proizvodnja petroleja podvojila, in sicer od dveh milijonov in pol ton letno na pet milijonov ton.

Glede Sudana je danes glasnik sudanskega predstavništva v Kairu izjavil da je zaradi zemlejepisnega sestava dežele in zaradi nomadskih običajev dela prebivalstva plebiscit v Sudanu praktično neizvedljiv.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.00: «Morske žabe». Richard Widmark in D. Andrews.
Excelsior. 14.30, 16.30, 19.05, 21.45: «Samson in Dalila», H. Lamarr in V. Mature.
Nazionale. 14.30: «Neverjetna dogodivščina Mr. Hollanda», A. Giunnes, Humoristični film.
Fenice. 15.00: «Pirati na Antilih», D. O'Connor, in M. Carter.
Filodrammatico. 14.00: «Nehvaležno srce», Karla Del Poggio in Frank Latimore.
Arcobaleno. 14.30: «Praznik ljubezni in smrti».
Astra Rojan. 15.00: «Ognjeni steber», B. Lancaster in V. Mayo.
Alabarda. 13.30: «Skrivnostni zaliv», S. Peters in J. Aumont.
Armonia. 14.30: «Suženj sile», R. Ryan, L. Day.
Aurora. 14.45 «Razkošno potovanje», G. Brent in J. Powell.
Garibaldi. 14.00: «Steza apašev», F. Tucher in Adela Mara.
Ideale. 14.00: «Dedinja», Olivia de Havilland.
Impero. 15.00: «Filomena Mazurano», Titina in E. D Filippo.
Italia. 14.00: «Večni sen», Jean Arthur in J. Stewart.
Kino ob morju. 14.00: «Iris, cvetka s severa». Mladoletnim prepovedano.
Moderno. 14.00: «Velika zasedа».
Savona. 15.: «Pristava s 3 zvonci».
Viale 14.00: «Mož iz Nevade», R. Scott.
Vittorio Veneto. 14.00: «Zavrženci ne jočejo», Joan David Briand.
Azzurro. 14.30: «Pepelka», barvni film po Waltu Disneyu.
Belvedere. 14.30: «Bitka med sokoli», E. O'Brien, R. Starek in J. Rodney.
Marconi. 14.00: «Močnejše od sovraštva», E. Flynn in A. Smith.
Massimo. 14.00: «Državni udar v Kaktusu Kreku».
Novo Cine. 14.00: «Santa Lucia Luntana».
Odeon. 14.00: «La Malqueridа».
Radio 14.00: «Lepotice - tekmovalke», J. Crvn in C. Wylde.
Vittoria. 14.00: «Velika pridobitev», J. Wayne in L. Day.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA, 18 novembra 1951

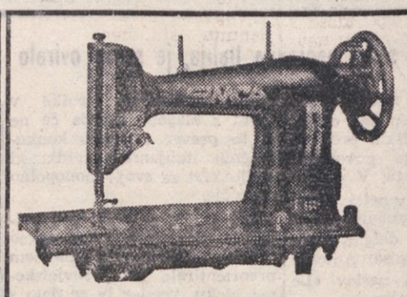
7.45 Jutranja glasba. 8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba in radijski koledar. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja. 9.30 Poje mešani zbor Lonjer-Katinara. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov. 17.00 Popoldanski koncert — A. Dvorak: Simfonija št. 5 v e-molu. 17.50 Reportaža: Koloni so postali zadružniki. 18.00 Glasbena oddaja za Bujščino. 18.15 Oddaja za Bujščino. 18.45 Poročila v hrvaščini. 19.00 15 minut vedrih melodij. 19.15 Športna poročila. 19.30 Poročila. 23.05 Zadnja poročila v slovenščini. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zaključek večerne oddaje.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba, vmes koledar in programski periskop. 8.15 Napoved časa in poročila. 8.30 Ravel: Španska rapsodija. 8.45 Lahka glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše — Janček Potepušček. 12.00 Glasbena medigra. 12.15 Od melodije do melodije. 12.45 Napoved časa in poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Popoldan v operi. 15.30 Parada lahkih orkestrov. 16.00 Promenadni koncert. 16.30 Razne jazz zasedbe. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.00 Novice iz delavskega sveta. 18.15 Plesna glasba. 18.45 Znani ameriški pevci. 19.00 Koncert pianistke Damijane Bratuževe. 19.20 Glasba iz baletov in revij. 19.45 Napoved časa in poročila. 20.00 Jugoslovanski motivi. 20.30 Športna kronika. 20.35 Pestra operetna glasba. 21.00 Književnost in umetnost; nato večerne melodije. 22.00 Čajkovski: Simfonija št. 2. 22.31 Plesna glasba. 23.15 Napoved časa in poročila. 23.30 Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.35 Polnočna glasba. 24.00 Zaključek večerne oddaje.

TRST I.

8.45 Odstavki iz oper. 9.25 Veseli motivi. 11.30 Lahka glasba in pesmi. 13.25 Igra orkester pod vodstvom Gulda Cergolija. 14.40 Vesela glasba. 15.00 Lucian Taioli in orkester Odeon pod vodstvom Luciana Meraviglie. 15.30 Drugi polčas nogometne tekme. 16.30 Ameriški motivi. 17.00 Melodije. 17.30 Simfonični koncert pod vodstvom Paula Kleckyja s sodelovanjem pianista Artura Rubinstajna. 21.20 Samson in Dalila opera v treh dejanjih Lemairea.

Staroznana tvrdka TULIAR

vam nudi najboljše jamstvo

Sivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.

Staroznana tvrdka Tuliak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Izdelujem in popravljam aktovke
TRST
Ul. G. Gozzi št. 1
vogal Ul. Pauliana

Volnene obleke in jope prodam
OLAJSAVE PRI PLAČEVANJU
Naslov na upravi lista

Vozači!
Bodite previdni preden vstopite v avto, na motor, na vespo itd. in se zavarujte proti nezgodam. Tako boste jamčili sebi in drugim po zakonu določeno varnost v primeru nesreče.
Za proračun in nasvete kličite tel. št. 88-15, Urnik 8. - 9., 20. - 22.

Pozor!
Kadar imaš raztrgane čevlje se spomni, da boš pri LUŠI zadovoljen s ceno in prvovrstnim blagom
Popravila v usnju, pari in vibramu
Barvamo, širimo in prenavljamo točno in solidno v najkrajšem času
ZAPOMNI SI:
Trst - Ul. sv. Frančiška št. 20

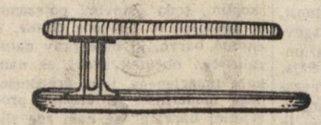
TRGOVINA Trevisani
Trst, Ul. G. Vasari 10
OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE!

RADIJSKI APARATI
od 29.000.- lir navzgor - v 24 obrokih

Ako izročite stari aparat tvrdki
RADIO TRIESTE
Ul. XX. SEPTEMBRA 15
TEL. 95250
si lahko nabavite za nizko ceno nov
TELEFUNKEN
PHONOLA
MINERVA
GELOSO
UNDA-ADLER
Modeli 1952

IZŠLA JE ČETRTA ŠTEVILKA REVIJE
„JUGOSLAVIJA"
Posvečena je predvsem srednjeveški umetnosti na našem Jadranu - Posamezne revije so na razpolago v SRBOHRVAŠČINI ANGLEŠČINI FRANCOŠČINI in NEMČINI
V TRSTU jo dobite v vseh večjih razprodajalnicah časopisov in v obeh slovenskih knjigarnah - Stane 750 lir

FODERAMI
A. PERTOT
TRST - UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95-998

Vse potrebščine za krojače, šivilje, krznarje po najugodnejših cenah

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

ŠPORTNI DNEVNIK

TOČKE SO NUJNO POTREBNE

Triestina bi morala zmagati proti Torinu

Današnja tekma Triestine proti Torinu bi končno morala prinesti tudi dolgo pričakovano zmago, ki končno enkrat ne bi bila privlečena za lase in nezasluženo. Torino, ki bo nastopil kar s štirimi rezervami, bo v defenzivni igri iskal poti do neodločenega rezultata. Najhujše so gostje prizadeti z odsotnostjo Carapelleseja, gonilne sile napada, ter vratarja Buttarellija.

Igralci Triestine so po zadnjih vesteh v boljši formi, kandidatov za prvo moštvo je torej zelo veliko. Guttman bo šele jutri dokončno odločil, kdo bo igral v predtekmi proti rezervam Marzotta, kdo v glavni igri. Po vsej verjetnosti bo Curti prevzel vodstvo napada, saj je zadnje dni v odlični formi. Dvomljiva je prisotnost Mariuzze, katerega bo ob trajanju motenj na nogi zamenjal Carnier. Možno je tudi, da bo Zorzin zopet zavzel staro mesto, na katerem je zadnje čase igral Redolfi. Nekateri se tudi zavzemajo za kompletno postavo, ki se je dobro odrezala v Palermu.

Tekma je za domačine velike važnosti. Ako še to izgubijo, verjetno ni rešitve proti prehodu v nižji razred. Kot smo že poudarili, bi proti povprečnemu in demoraliziranemu nasprotniku zmaga ne smela biti prehud napor. Igralci Torina so že od včeraj zvečer v našem mestu in bodo verjetno nastopili v tej postavi: Dalla Fontana; Grava, Giuliano; Giraudo, Nay, Cortellezzi (Picchi); Motta, Pratesi, Florio, Hjalmarson, Manzardo. Rezerva: Farina.

Vic Towel
ohranil naslov

JOHANNESBOURG, 17. — Južnoafriški boksar Vic Towel je premagal na točke španca Luisa Romera in ohranil tako naslov svetovnega prvaka petelinje kategorije.

***

PARIZ, 17. — Mednarodna konjeniška zveza je sprejela na svojem kongresu, ki je bil te dni v Parizu, med člane Zahodno Nemčijo. Svoje zastopnike je imelo na kongresu 21 držav.

***

ZUERICH, 17. — Mednarodna federacija hokeja na ledu je službeno demantirala vesti, po katerih nekatere dežele ne bi bile sprejete na olimpijski turnir v hokeju. Sporočilo federacije pravi, da bodo lahko igrali vsi ki bodo vpisani najkasneje do 10. januarja 1952.

***

Obveščamo vse funkcionarje, katerih moštva sodelujejo na bližnjem nogometnem turnirju, da bo sestanek v torek 20. t. m. in ne v sredo, kot predhodno objavljeno.

Nedelja v Istri

Razen III. kola nogometnega prvenstva Istrskega okrožja danes ne bo drugih športnih prireditev.

Na programu so te tekme: v Novem gradu: Novi grad-Buje; v Umagu: Umag-Rdeča zvezda, v Sv. Jerneju: Soline-Piran v Brtonigli: Brtonigla-Strunjan, v Kopru: ob 10. uri Partizan-Meduza, ob 14. uri Aurora-Izola.

Coppi, Bartali in drugi
v korist poplavljencev

MILAN, 17. — Kolesarski šampioni Coppi, Magni, Bartali in Bevilacqua so se sporazumeli, da bodo povabili naj popularnejše poklicne tovariše na nogometno tekmo med kolesarji, ki naj bi bila v milanski areni v nedeljo 25. novembra. Ves izkupiček bo šel v korist poplavljencev. Zaradi poznega roka ne morejo prirediti kolesarske dirke.

OB PRIMERU, KI JE PRED ŠTIRIDESETIMI LETI PRETRESEL SVET

Thorpe bi rad svojo medaljo

FILADELFIA, 17. — Žena slavnega Jima Thorpea je prosila ameriško lahkoatletsko zvezo, naj bi se pozanimala za «edino stvar, ki bi naredila Jima zares srečnega ob zatonu življenja». Na stadionu v Helsinkih naj bi na prihodnjih olimpiadah vrnili Thorpu zlato medaljo, ki si jo je prislužil z deseterobojem leta 1912.

Thorpe, katerega še danes imajo za največjega ameriškega lahkoatleta vseh časov, je zmagal v Stockholmu tako v petero - kot tudi v deseteroboju. Za obe zmagi je dobil ogovarjajoči medalji ter sprejel čestitke švedskega kralja in celo ruskega carja. Potem se je vrnil v Ameriko, kjer so ga prisilili, da je vrnil medalje olimpijskemu komiteju, ker se je zvedelo, da je prejšnjo poletje igral baseball ter zato dobival denar. Bil je torej profesionalec kot določajo olimpijska pravila - tudi za vse ostale športne panoge.

Thorpe je bil v času svoje baseballske kariere mlad naiven dečko, večkrat lačen kot sit, ki se niti ni zavedal, da krši kakršnokoli pravilo, ako po uspeli tekmi dobi nekaj gošev. Ko so mu odvzeli medaljo, je bil strašno žalosten.

Medalji so tedaj ponudili drugoplasiranima tekmovalcema. Eden od teh, Sved Wieslander je odklonil rekoč, da pripada edino le Thorpeu. Drugi, Norvežan Ferdinand Bis, pa je sprejel.

Thorpe je bil pred nekaj dnevi odpuščen iz bolnišnice, kjer so mu zdravniki odstranili tumor na ledvicah. Počuti se dosti dobro, vendar je brez denarja, dokler ne bo dobil prvih zneskov nabiralne akcije, ki so jo začeli v njegovo korist. Idejo o povračilu medalje je sprožila njegova žena. Vendar kaže da ne bo nič. Dr. Bis je izjavil da on medalje ne vrne: «Prepozno je že, pa čeprav mislim, da je Thorpe eden največjih atletov vseh časov, zelo tovariški in simpatičen».

MOJA AVTOBIOGRAFIJA

BRANISLAV NUŠIČ

7.

Možak v hlačah

Ko sem torej imel vse ugodne pogoje v ta namen, sem brž rešil krizo in sestavil vlado. Sebi sem pridržal ministrstvo vnanjih zadev. Tedaj še nobeden izmed nas ni poznal tiste lepe in tako koristne ustanove ministra brez portfelja. Mi smo sicer poznali portfelje brez ministrov, toda ministra brez portfelja so, kakor vse kaže, šele pozneje iznašli. Ako bi bili mi kaj takega že poznali, bi bil jaz kajpada sam prevzel to bridko skrb, da bi vodil ministrstvo brez portfelja, brez resora in brez pisarne. Tako pa sem prevzel vnanje zadeve spričo tega, ker sem bil «otrok iz boljše hiše» in sem se zelo slabo učil tujih jezikov, kar je prav tako ena izmed odlik naše diplomacije.

Poleg vsega tega so vlado sestavljala še štiri ministrstva: policije, financ, prosvete in vojske. Tiste čase, ko smo se mi otroci igrali vlado, ni bilo mnogo ministrstev. Tako, postavim, ni bilo ministrstva za ljudsko zdravje, kajti vse kaže, da tedaj sploh ni bilo ljudskega zdravja. In potem ni bilo ministrstva za promet. Ceste so resda bile, toda mi smo gromoglasno prepevali ob guslah: «Ceste si bodo poželele Turkov, ker ne bo nikogar, ki bi nas nagnal, da bi ceste popravljali...» Gozdovi so kajpada bili, toda v njih so gospodarili hajduki; šele pozneje so hajduke zamenjali ministri in smo dobili tudi ministrstvo za gozdove. Rude so — tako — pravijo — takrat tudi že bile, toda ker tiste čase ljudje niso redno plačevali davkov, ni bilo nikakršne potrebe, da bi iskali kakšne druge rude. Vode so takrat tudi že bile in so služile kot sredstvo za povodnji, samo da nismo čutili potrebe, da bi poplave vodil poseben minister.

Lista moje vlade je bila po priliki takale: za vnanje zadeve sem bil, kakor smo rekli, jaz; za ministra prosvete sem vzel nekega Čeda Matića zavoljo tega, ker je ponavljal prvi in drugi razred gimnazije in se je torej dlje šolal kakor mi drugi; razen tega so ga dvakrat vrgli iz šole in je na prste poznal šolske zakone, vrhu vsega pa je imel pismenost za luksuz, kakor so o tem sodili tudi tedanji resnični ministri. Za ministra policije smo vzeli Sima Stankoviča, sina nekega okrajnega policaja, ker smo sodili, da je policijska stroka v njegovi družini v krvi in da je vzgoja, ki mu jo je lahko dal njegov oče policaj, povsem zadostna, da je lahko minister policije v Srbiji. Razen vsega tega je imel še druge vrline. Tako je na primer znal tako gromozansko kleti, pričenši pri Gospodu Bogu pa do najmanjše bolhe v odeji; znal je bogme tudi stisniti pest in seči v žep po nožič. Vse to ga je nekako dovolj usposabljalo za ministra policije; vsi smo bili prepričani, da smo ga prav srečno izbrali za ta poklic. Za finančnega ministra smo vzeli nekega Perico iz tretjega razreda ljudske šole, ki je nosil še vzad prerezane hlače in je skoz tisti prerez venomer visel rep srajce, ki je bil le ob nedeljskih dopoldnevih še kolikor toliko čist. Tale Perica ni imel nikakršnih sposobnosti ne za resor, ki ga je prevzel, in tudi ne za noben drug resor, toda to nikoli ni bila ovira niti pri sestavljanju pravšnih ministrstev. Tisti umazani rep, ki mu je kukal vzad, mu nikakor ni bil v napoto, marveč je to bila celo nekakšna kvalifikacija in sicer tako značilna kvalifikacija, da bi repek lahko veljal za stalno uniformo vseh finančnih ministrov.

Za ministra vojske smo vzeli našega tovariša židovske vere Davida Mešulama. To je imelo svoj vzrok. Tako smo se hoteli vsestransko zavarovati pred nevarnostjo, da bi započeli vojno s katero koli drugo tujo državo, in drugič, da bi svojemu tovariu Davidu kar naravnost omogočili soudeležbo pri licitacijah, ki jih razpisuje vojno ministrstvo, saj smo vedeli, da bi to tako in tako počel.

Tako sestavljena vlada se je zbrala k sejam kdaj pa kdaj [illegible], še pogosteje pa celo tam gori na orehu, na katerem je vsak minister zajahal svojo vejo. Ta kraj bi bil zelo priporočljiv vsem vladam, kajti samo tam gori na kakšnem orehu ali na strehi štirinadstropnice bi bili na varnem pred radovednimi časnikarji.

Ko smo torej imeli Davida Mešulama na čelu vojske, smo lahko svobodno zatrjevali svojo miroljubnost, ne da bi slutili, kaj se skriva globoko v duši našega vojnega ministra. In prav tisti dan, ko je bilo na dnevnem redu vladne seje vprašanje, ali naj vsa vlada preskoči plot peka Miloša in mu na vrtu porabuta češnje, ki so že dozorevale in so bile rdeče in sočne, da bi primamile še vsakršno drugo vlado, prav tisti dan je David Mešulam navedel dogodek mednarodnega pomena, pri katerem je neki naš državljan hudo trpel in zaradi česar moramo — našemu ugledu v prid — dobiti zadoščenje.

Zadeva, ki nam jo je bil razodel Mešulam in ki je bila sicer tudi že vsem nam znana, je bila naslednja: Naš racman se je lepega dne splazil skozi plot na sosedovo dvorišče ob času, ko sosedovega racmana ni bilo med njegovimi racami. S kakšnim namenom je naš racman odšel med tuje race, vladi ni bilo znano, ampak tam ga je rabeljsko napadel domači racman in z njim ondotni gosaki, pa so našega racmana do krvi pretepli in tako obdelali, da se je siromak s polovičnim repom in na pol golo glavo komaj še živ vrnil v domovino. Minister za vojsko je svetoval, naj napovemo sosedom vojno in sicer jutri, v četrtek popoldne. Ta dan pa iz dveh vzrokov: prvič ker v četrtek popoldne ni pouka, in drugič, ker je Mešulam po zaupnih poročilih zvedel, da bodo šli sosedovi jutri popoldne v vinograd in ne bo nikogar doma.

Mešulam je svoj predlog končal z Mojzesovim načelom: «Zob za zob, oko za oko!» — se pravi, zahteval je, naj mi za polovico izpuljenega repa in za nekoliko peresc na glavi našega racmana docela oskubemo vse sosedove goske. Zlasti je vztrajal na tem, da se mačujemo nad goskami, kajti konec koncev — tako je rekel — je sosedov racman še kolikor toliko imel s svojim vzrok, da napade našega v obrambo svoje domače časti, ampak gosaki so se brez vsakršnega vzroka vpletli v to reč.

Ko smo nasvet sprejeli, je Mešulam izdelal strateški načrt. Po tem načrtu naj bi finančni minister, ki je še majcen in droban, ne nastopil na pohodu, marveč naj bi ostal tam gori vrh plota na straži, da bi nas obvestil, če kdo pride. Jaz, prosvetni minister in policijski minister pa bomo pulili goskam perje, ki ga bo zbiral on, vojni minister. Načrt smo odobrili in naslednje popoldne je vojne minister prišel na dogovorjeno mesto s praznim zglavnikom. To je bila vsa naša bojna oprava.

Natanko ob dveh in sedemnajst minut popoldne se je pričel napad. Sicer ne vem, ali je ura res tako kazala, ampak ko je na cerkvenem stolpu odbilo drugo uro, je odrinil proti vinogradu voz s sosedovo družino in kmalu zatem smo mi skočili čez plot, na katerem je ostal finančni minister na straži. Navajam «ob drugi uri in sedemnajst minut», kajti tako se po navadi pričenjajo poročila z bojišča. Ob drugi uri in dvajset minut sem že skubel gosko, policijski minister drugo, prosvetni minister tretjo. Goske so obupno vreščale, toda mi smo se ravnali po načelu: zob za zob, oko za oko in perje za perje! — pa smo nadaljevali svoje početje, dokler niso bile goske gole, kakor da so bile tisti mah izlezle iz lupine. Vojni minister je ves ta čas skrbno nabiral perje v zglavnik. Ob drugi uri in dva in trideset minut smo napadli prvo gosko. Bitka se je pravilno razvijala in se nagibala k naši zmagi, ampak — kakor je to po navadi ob takšnih priložnostih v strategiji — vojni minister ni računal na zaveznikovo pomoč v prid sovražniku. Povsem iznenada je planil naši razviti bojni črti v bok domači pes, ki je bil dotlej spal nekje v kuhinji. Presenetljivi napad je kolikor toliko zmedel naše vrste; minister policije, ki ga je pes najprej napadel, je popustil napad oskubeno gosko, zgrabil kamen in sprejel odprto borbo s psom, da je tako branil naš bok.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32 Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.ZO.Z. - TRST.